

**MAHALLE ÖLÇEĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR
KENTSEL PEYZAJ TASARIMI
ERZURUM ÖRNEĞİ**

Reza GHOLIZADEH

Danışman: Prof. Dr. Hasan YILMAZ

Doktora Tezi

Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı

2022

(Her Hakkı saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

**MAHALLE ÖLÇEĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL PEYZAJ TASARIMI,
ERZURUM ÖRNEĞİ**

(Sustainable Urban Landscape Designing at District Scale, A Case Study of Erzurum)

DOKTORA TEZİ

Reza GHOLIZADEH

Danışman: Prof. Dr. Hasan YILMAZ

Erzurum
Kasım, 2022

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

MAHALLE ÖLÇEĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL PEYZAJ TASARIMI,
ERZURUM ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Hasan YILMAZ danışmanlığında, Reza GHOLIZADEH tarafından hazırlanan bu çalışma, 16/12/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı Bilim Dalı'nda doktora tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: (Danışman)	Prof. Dr. Hasan YILMAZ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Serkan ÖZER <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN <i>Ankara Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Pervin YEŞİL <i>Ordu Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Fatma Zehra ÇAKICI <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof.Dr. Saltuk Buğrahan CEYHUN
Enstitü Müdürü

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ Graduate School of Natural and
Applied Sciences**TEZ BENZERLİK ORANI BEYAN FORMU¹**

Öğrencinin Adı ve Soyadı	Reza GHOLIZADEH
Öğrencinin Numarası	11042201002
Ana Bilim Dalı	Peyzaj Mimarlığı
Bilim Dalı	Peyzaj Mimarlığı
Öğrencinin Kayıtlı Olduğu Program	Doktora
Türü	
Tezin Adı	Mahalle Ölçeğinde Sürdürülebilir Kentsel Peyzaj Tasarımı

Yukarıda bilgileri verilen tezin intihal tespit yazılımıyla (Turnitin) yapılan tarama sonucunda elde edilen benzerlik oranları aşağıdaki gibidir. Sunulan bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ettiğimizi beyan ederiz.

Tez Bölümleri	Tezin Benzerlik Oranı (%)	Maksimum Oran (%)
Giriş	4	30
Kuramsal Temeller	12	30
Materyal ve Yöntem	12	35
Araştırma Bulguları ve Tartışma	0	20
Sonuçlar ve Öneriler	0	20
Tezin Geneli	12	25

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki azami benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan olan benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Tez Yazarı (Öğrenci)	Tez Danışmanı
Reza GHOLIZADEH	Prof. Dr. Hasan YILMAZ
21.11.2022	21.11.2022
İmza: Aslı Islak İmzalıdır	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

¹ Bu form bilgisayar ortamında doldurulmalı, çıktısı imzalanıp Tez Savunması Jüri Öneri Formu'yla birlikte Ana Bilim Dalı Başkanlığı aracılığıyla ÜBYS üzerinden Enstitüye iletilmelidir.

TEŞEKKÜR

Doktora tezi olarak hazırladığım bu çalışmayı sunarken öncelikle araştırmanın başlangıcından sonuçlandırılmasına kadar her türlü desteği sağlayan danışmanım sayın Prof. Dr. Hasan YILMAZ'a en içten teşekkürlerimi arz ediyorum.

Tez izleme komitesinde yer alarak yapıcı görüşleri ile katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Serkan ÖZER ve Sayın Doç. Dr. Fatma Zehra ÇAKICI'ya şükranlarımı sunarım.

Tez jüri üyesi olarak çalışmanın değerlendirilmesi üzerinde katkılar sağlayan Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN ve Doç. Dr. Pervin YEŞİL'e teşekkür ederim.

Tez çalışmasının yürütülmesi sırasında saha araştırmalarına destek olmak üzere özellikle Erzurum Büyükşehir Belediyesine, Erzurum Yakutiye Kaymakamlığına ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına teşekkür ederim.

Her zaman ve her konuda beni asla yalnız bırakmayan ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili Eşim'e ve canım çocuklarım Amirhossein ile Hastia sabırlarından, dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Reza GHOLIZADEH

ÖZET

DOKTORA TEZİ

MAHALLE ÖLÇEĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL PEYZAJ TASARIMI, ERZURUM ÖRNEĞİ

Reza GHOLIZADEH

Danışman: Prof. Dr. Hasan YILMAZ

Amaç: Sürdürülebilir gelişme ve kentsel peyzaj kavramı; mimarlar, kentsel tasarımcılar, peyzaj mimarları ve diğer çevre tasarımcılarının ilgisini çeken en önemli konular ve sorunlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Kentsel peyzaj, kentsel tasarım ve planlamanın ötesinde bir konu olup, çeşitli alanlarda planlama ve tasarım organizasyonu içinde sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasına yardım eder. Bundan dolayı mahallede sürdürülebilirlik kriterleri ve kentsel peyzaj kavramı dikkate alarak gelecek nesillere engel olmadan yaşama kalitesini artırmak için uygun stratejiler geliştirilmesi önme arz etmektedir.

Bu çalışmada kent ortamı sürdürülebilirlik kuralları ve kavramlarının sürdürülebilir kent peyzajının ele alınmasının yanısıra aşağıdaki teorik ve pratik hedeflerin izlenmesi hedeflenmiştir:

- Sürdürülebilirlik ve kentsel peyzaj esasları arasında mahalle tasarımında ilişki yaratabilme.
- Mahalle ölçekli sürdürülebilir peyzaj tasarımı yapmak.
- Sürdürülebilirlik gelişme ve kentsel peyzaj tasarım esası ve kriterlerin kullanarak, mahallede bir sosyo-mekansal sürdürülebilir yapı elde edebilmek.
- Kimlik, ekoloji, işlevsel ve estetik bileşenlerinde sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik etkin tasarım önlemlerinin sunulması.

Yöntem: Bu tezin yöntemi literatür çalışması, alan sürveyi ve araştırması, anket, büro çalışması ve sentezden oluşmaktadır.

Öncelikle, teorik amaçlara ulaşmak için sürdürülebilirlik ilkelerine vurgu yapılarak kentsel peyzaj tasarım kriterleri kimlik, ekoloji, estetik ve fonksiyon olarak belirlenmiştir. Erzurum kentinde bu kriterler açısından mevcut eski bir mahalle ile (Kazım Karabekir Paşa) yeni yapılaşan bir mahalle (Şükrü Paşa) ele alınmıştır. Seçilen mahalleler, mesafe değişkeni olarak anket ve saha yöntemiyle puanlanmış ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada kentsel peyzaj tasarım kriteri olarak ekolojik, estetik, kimlik ve fonksiyon olmak üzere 4 değer belirlenmiştir. Elde edilen dört kriterden yola çıkılarak mahallelerdeki yaşam kalitesinin artırılması için sürdürülebilir kentsel peyzaj tasarımı kriterleri oluşturulmuştur. Her iki mahallede bu değerlere göre puanlanmış olup, eski ve yeni mahalledeki kentsel peyzaj değerleri belirlenmiştir.

Sonuç: Elde edilen sonuçlara göre eski mahalle olan Kazım Karabekir Paşa kimlik ve estetik kriterlere göre yüksek puana sahip olmuştur. Bununla beraber Şükrü Paşa mahallesi ekoloji ve işlevsel açısından yüksek puan almıştır. Araştırma sonucunda eski bir yerleşim olan kazım Karabekir mahallesi sürdürülebilirlik alanda toplum 55,82 puan alırken , yeni yerleşim yeri olan Şükrü Paşa mahallesi ise 48,92 puan almıştır. Araştırma sonucunda eski mahalle sürdürülebilirlik açısından daha iyi değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen analiz sonuçlara göre mahalle ölçeğinde kentsel peyzaj kalitesinin artırılması yönünden bazı kentsel tasarım proje önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Kentsel Peyzaj Tasarım, Sürdürülebilir Mahalle, Kalite İyileştirme, Erzurum Mahalleleri

Kasım 2022, 145 sayfa

ABSTRACT

DOCTORAL DISSERTATION

SUSTAINABLE URBAN LANDSCAPE DESIGNING AT DISTRICT SCALE, A CASE STUDY OF ERZURUM

Reza GHOLIZADEH

Supervisor: Prof. Dr. Hasan YILMAZ

Purpose: The concept of sustainable development and urban landscape; It is considered as one of the most important issues and problems that attract the attention of architects, urban designers, landscape architects and other environmental designers. Urban landscape is a subject beyond urban design and planning and helps to achieve sustainable development within the planning and design organization in various fields. Therefore, it is important to develop appropriate strategies to increase the quality of life without hindering future generations, taking into account the sustainability criteria and the concept of urban landscape in the neighborhood.

In this study, besides discussing the rules and concepts of sustainable urban environment and sustainable urban landscape, the following theoretical and practical objectives are considered:

- To be able to create a relationship between sustainability and urban landscape principles in neighborhood design.
- To make neighborhood scale sustainable landscape design
- To be able to obtain a socio-spatial sustainable structure in the neighborhood by using the criteria and criteria of sustainability development and urban landscape.
- Presenting effective design measures to ensure sustainability in identity, ecology, functional and aesthetic components.

Method: The current research method is the field and library studies and investigation of the various theories. Also, a questionnaire was selected for the descriptive-analytical and comparative study.

First of all, urban landscape design criteria were determined as identity, ecology, aesthetics and function by emphasizing the principles of sustainability in order to achieve theoretical goals. In the city of Erzurum, in terms of these criteria, an existing old neighborhood (Kazım Karabekir Paşa) and a newly built neighborhood (Şükrü Paşa) are discussed. Selected neighborhoods were scored by the survey and field method as a distance variable, and were evaluated and analyzed comparatively.

Findings: In the study, 4 values as ecological, aesthetic, identity and function were determined as urban landscape design criteria. Based on the four criteria obtained, sustainable urban landscape design criteria were created to increase the quality of life in the neighborhoods. Both neighborhoods were scored according to these values, and the urban landscape values in the old and new neighborhoods were determined.

Results: According to the results obtained, Kazım Karabekir Paşa, the old neighborhood, had a high score according to the identity and aesthetic criteria. With this, the old Şükrü Paşa neighborhood has received high scores in terms of ecology and functionality. As a result of the research, Kazım Karabekir neighborhood, an old settlement, received 55.82 points in terms of sustainability, while the new settlement, Şükrü Paşa neighborhood received 48.92 points. As a result of the research, it has been determined that the old neighborhood has better values in terms of sustainability. According to the analysis results obtained in the study, some urban design project proposals were made in terms of increasing the quality of the urban landscape at the neighborhood scale.

Keywords: Sustainability, Urban Landscape Design, Sustainable Neighborhoods, Quality Improvement, Erzurum Localities

November 2022, 145 pages

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLoların DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ.....	1
Kaynak Özetleri	3
KURAMSAL TEMELLER.....	10
Mahalle Kavramı.....	10
Mahalle Kelimesinin Anlamı	10
Komşuluk birimi (Neighborhood)	11
İlçe (District)	13
Çeyrek (Quarter)	13
Topluluk (Community)	13
Yirminci Yüzyılda Mahalle Modelleri.....	15
Yirminci yüzyılın ilk yarısı	15
Yirminci yüzyılın ikinci yarısı	16
Kentsel Peyzaj Planı.....	18
Peyzajın tanımı.....	18
Çevre ve peyzaj tasarımındaki etkenler	19
Çevre ve Peyzaj Okunabilirliği İlkeleri.....	20
Peyzajın değerleri ve kavramları.....	21
Kentsel Peyzaj Kavramı.....	22
Kentsel Peyzajın Kuramsal Temelleri.....	24
Kentsel Peyzaj Tasarımına Bakış.....	28
Sürdürülebilirlik Teorisi ve Sürdürülebilir Gelişme	32
Sürdürülebilir Şehirler.....	35

Sürdürülebilir Mahalle Temel Tanımı.....	36
Sürdürülebilir Mahalleyi Oluşturan Faktörler.....	37
Sürdürülebilir Peyzaj Tasarım.....	41
Sürdürülebilir Kentsel Peyzaj Tasarım	41
Estetik ölçeğinde mahalle sürdürülebilir tasarım kriterleri	42
Fonksiyonel boyutta mahalle sürdürülebilir tasarım kriterleri.....	44
Kimlik boyutunda mahalle sürdürülebilir tasarım kriterleri	46
Ekolojik boyutunda mahalle sürdürülebilir tasarım kriteri	47
Sürdürülebilir Kentsel Tasarım ile İlgili Dünyada Yapılan Örnekler.....	52
Dongtan Mahallesi	52
Beddington Mahallesi (BEDZED).....	53
Hammarby Sjöstad Mahallesi	54
Greenwich Millennium Village Mahallesi.....	55
Lloyd Crossing Mahallesi	56
MATERYAL VE METOT	59
Materyal	59
İklim	60
Bitki örtüsü.....	60
Nüfus	60
Erzurumun tarihçesi	61
Metot	71
Araştırma Hedefler.....	71
Genel hedefler	72
Özel hedefler	72
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	77
Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterlerinin Ortaya Konması	77
Kentsel peyzaj tasarımında ekolojik kriterleri	77
Kentsel peyzaj tasarımında estetik kriterleri	77
Kentsel peyzaj tasarımında kimlik kriterleri	78
Kentsel peyzaj tasarımında fonksiyon kriterleri	78
Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Fonksiyon Kriterleri.....	79
Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Kimlik Kriterleri	83
Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Ekoloji Kriterleri.....	89
Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Estetik Kriterleri.....	95
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	100

Öneriler	103
KAYNAKLAR.....	125
ÖZGEÇMİŞ.....	130

TABLULARIN DİZİNİ

Tablo 1. Mahalle Kelimesi Yerine Kullanılan İfadeler	14
Tablo 2. Yirminci Yüzyılın İlk Yarısında Mahalle Modelleri.....	16
Tablo 3. Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Mahalle Modelleri	17
Tablo 4. Çevre ve Peyzaj Okunabilirliği İlkeleri	20
Tablo 5. Peyzajın Değerleri ve Kavramları	21
Tablo 6. Mahalle Ölçeğinde Sürdürülebilirlik (Barton 2002).....	40
Tablo 7. Dongtan Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri.....	52
Tablo 8. Beddington Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri	53
Tablo 9. Hammarby Sjöstad Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri	55
Tablo 10. Greenwich Millennium Village Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri.....	56
Tablo 11. Lloyds Crossing Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri.....	57
Tablo 12. Erzurum İklim Yapısı	60
Tablo 13. Erzurum'un Mahalleleri	64
Tablo 14. İstatistiksel Popülasyonun Tanıtılması	72
Tablo 15. Kentsel Peyzaj Tasarımında Estetik Kriterleri	74
Tablo 16. Kentsel Peyzaj Tasarımında Kimlik Kriterleri	74
Tablo 17. Kentsel Peyzaj Tasarımında Fonksiyon Kriterleri.....	75
Tablo 18. Kentsel Peyzaj Tasarımında Ekolojik Kriterleri.....	75
Tablo 19. Mahallelerin Fonksiyonel Kriterlerinin Puanlaması	80
Tablo 20. Mahallelerin Kimlik Kriterlerinin Puanlaması	83
Tablo 21. Mahallelerin Ekoloji Kriterlerinin Puanlaması.....	89
Tablo 22. Mahallelerin Estetik Kriterlerinin Puanlaması	95
Tablo 23. Mahalleler Tarafından Kazanılan Toplam Puanlar	101

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Planlama ve peyzaj tasarım süreci	22
Şekil 2. Kentsel peyzaj insan-çevre etkileşim sistemleri	28
Şekil 3. Dongtan sürdürülebilir mahalle.....	52
Şekil 4. Beddington sürdürülebilir mahalle (BEDZED)	53
Şekil 5. Hammarby sjöstad sürdürülebilir mahalle	54
Şekil 6. Greenwich millennium village sürdürülebilir mahalle	55
Şekil 7. Lloyds crossing Sürdürülebilir mahalle.....	57
Şekil 8. Erzurum.....	59
Şekil 9. Erzurum tarihi eserler.....	62
Şekil 10. Erzurum tarihi eserler.....	63
Şekil 11. Her iki çalışma alanının kent merkezindeki konumu.....	65
Şekil 12. Şükrüpaşa mahallesinde geniş yeşil ortulu bulvarlar mevcuttur.....	66
Şekil 13. Kazım Karabekir mahallesinde der sokaklar mevcuttur	67
Şekil 14. Şükrü Paşa Mahallesinin yerleşim sınırı	68
Şekil 15. Kazım Karabekir Mahallesinin yerleşim sınırı	68
Şekil 16. Çalışma alanına ait (Şükrü Paşa Mahallesi) değişik görünüm.....	69
Şekil 17. Çalışma alanına ait (Kazım Karabekir Mahallesi) değişik görünüm.....	70
Şekil 18. Yöntem akış şeması	76
Şekil 19. Kazım Karabekir Mahallesi'nde kamusal açık alan tasarımının yüksek potansiyeline dikkat edilmemesi.	80
Şekil 20. Şükrü Paşa Mahallesi'ndeki yüksek kamusal alan kapasitesi	81
Şekil 21. Kazım Karabekir Mahallesinde toplu kullanımlara kolay erişim	82
Şekil 22. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre fonksiyon kriterleri karşılaştırma.....	82
Şekil 23. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre fonksiyon kriterleri diyagramı	83
Şekil 24. Kazım Karabekir Mahallesinin kimliğini tanıtmada değerli tarihi eserlerin varlığı ..	84
Şekil 25. Kent mobilyalarının doğru tasarımının kentsel mekanın kimliğini ve kalitesini artırmadaki etkisi.....	85
Şekil 26. Şükrü Paşa Mahallesinin kentsel mekanında düşük kaliteli mobilya tasarımı	86
Şekil 27. Kazım Karabekir Mahallesi tarihi yapılarının çevrenin kimliğini ve okunaklılığını korumadaki etkisi	86

Şekil 28. Kazım Karabekir Mahallesi'nin organik yapısının çevrenin mekan algısı ve okunabilirliğine etkisi	87
Şekil 29 . Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre kimlik kriterleri karşılaştırma	88
Şekil 30. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre kimlik kriterleri diyagramı.....	88
Şekil 31. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda güneş enerjisi ve fotovoltaik sistemin maksimum kullanımı.....	89
Şekil 32. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda Masdar şehrinde eko-teknolojinin kullanımı	90
Şekil 33. Şükrü Paşa Mahallesi'ndeki terk edilmiş alanlar	90
Şekil 34. Kazım Karabekir Mahallesi'ndeki terk edilmiş alanlar.....	91
Şekil 35. Ara gelişme, boş ve terkedilmiş arazilerin mahalle parkları gibi kullanımlarla değiştirilmesi	91
Şekil 36. Ara gelişme modeli tarihsel bağlamları korur ve yaşam kalitesini iyileştirir	92
Şekil 37. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda Şükrü Paşa Mahallesi'nde daha fazla yeşil alan sahiptir	92
Şekil 38. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda Şükrü Paşa Mahallesi'nde daha fazla yeşil alanlar mevcuttur	93
Şekil 39. Branly Müzesi'nde ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda yeşil duvar kullanımı	93
Şekil 40. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda yeşil balkon kullanımı	94
Şekil 41. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre ekoloji kriterleri karşılaştırma	94
Şekil 42. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre ekoloji kriterleri diyagramı.....	95
Şekil 43. Kazım Karabekir mahallesi'nin estetik sürdürülebilirlik değerine ait bir sokak.....	96
Şekil 44. Kazım Karabekir mahallesi'nde estetik sürdürülebilirliğe olumlu etki eden yerli malzeme kullanımı	96
Şekil 45. Şükrü Paşa mahallesi'nde binaların kent silüet monotonluğu.....	97
Şekil 46. Kazım Karabekir mahallesi'nin silüeti ile uygun bir görünümü	98
Şekil 47. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre estetik kriterleri karşılaştırma	99
Şekil 48. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre estetik kriterleri diyagramı.....	99
Şekil 49. Her iki mahallenin kriterler açısından aldığı puanlar.....	102
Şekil 50. Her iki mahallenin sürdürülebilirlik kentsel peyzaj değeri toplam puanları	102
Şekil 51. Kazım Karabekir mahallesi'nden 1'inci mevcut durum	106
Şekil 52. Kazım Karabekir mahallesi'nden tasarım ilkelere dayalı 1'inci tasarım	107
Şekil 53. Kazım Karabekir mahallesi'nden 2'inci mevcut durum	108
Şekil 54. Kazım Karabekir mahallesi'nden tasarım ilkelere dayalı 2'inci tasarım	109

Şekil 55. Kazım Karabekir mahallesinden3'üncü mevcut durum.....	110
Şekil 56. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayali 3'üncü tasarım.....	111
Şekil 57. Kazım Karabekir mahallesinden4'üncü mevcut durum.....	112
Şekil 58. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayali 4'üncü tasarım.....	113
Şekil 59. Kazım Karabekir mahallesinden5'inci mevcut durum	114
Şekil 60. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayali 5'inci tasarım	115
Şekil 61. Şükrü Paşa mahallesiden 1'inci mevcut durum	116
Şekil 62. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayali 1'inci tasarım	117
Şekil 63. Şükrü Paşa mahallesiden 2'inci mevcut durum	118
Şekil 64. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayali 2'inci tasarım	119
Şekil 65. Şükrü Paşa mahallesiden 3'üncü mevcut durum	120
Şekil 66. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayali 3'üncü tasarım	121
Şekil 67. Şükrü Paşa mahallesiden 4'üncü mevcut durum	122
Şekil 68. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayali 4'üncü tasarım	123

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

%	Yüzde
°C	Santigrat Derece
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
Cm	Santimetre
km	Kilometre
M	Metre
mm	Milimetre
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Bilim, Eğitim ve Kültür Teşkilatı

GİRİŞ

Kentlerdeki nüfus artışı ve aşırı kentleşme eğilimi, gelişmekte olan ülkelerin metropol kentlerinin mücadele ettiği bir olgudur. Diğer taraftan artan küresel ısınma ve iklim değişikliğinin ardından, düşünür ve teorisyenlerin çoğu farklı çözüm yolları bulmaya yönelmişlerdir ki bunlardan biri “Sürdürülebilir Kalkınma Teorisi”dir. “Son yirmi yıl boyunca, dünyaya hakim pratik siyasetlerin ve bilimsel perpektiflerin karşısında yavaş yavaş yeni bir modele dönüşen sürdürülebilir kalkınma görüşü, gelecek nesil için sermayeleri azaltmadan ve çevre kapasitesi dahilinde toplumların ihtiyacını karşılamaya vurgu yapmaktadır” (Williams et al, 2001).

Şehirlerin plansız büyümesi, kent nüfusunun artması ve akabinde kentleşme alanındaki çeşitli sorun ve problemlerin oluşmasının ardından ortaya çıkan bu teori yıllarca, daha çok ekonomik gereksinimlere ve çevresel kısıtlamalara vurgu yapmaktadı. Ama son on yılda, “Küresel düşün, yerel hareket et!” sloganının bulunmasıyla, mahallî ve yerel yönlerdeki rolü artmıştır.

Eğer bu sloganın manasında daha fazla düşünülürse görülür ki; bu teorinin hedeflerine ulaşabileceğimiz ölçek yerel ölçektir. Kentsel mahalleler, şehirlerin ana temellerinden biri olarak çok yüce sosyal ve kültürel bir temaya sahiptirler. Şüphesiz, her vatandaşın hayatının önemli bir bölümü, kent mahallelerinde geçmektedir ve bu yüzden ona dikkatleri çevirmek, şehir ölçeğinde sürdürülebilir kalkınma ilkelerini uygulama yolu sayılabilir. Kuşkusuz her şehri, yerleşim yerlerinin özelliklerinden tanımak mümkündür. Oysaki problemler ve hasarlar eğer mahallelerin düzeyinden az olursa, o şehir; vatandaşlarının kültürel, sosyal, ekonomik vb. gibi değişik gereksinimlerini karşılayabilecek durumda olur.

Bugün görülen şey, eski kentsel dokuların değişime uğraması ve yeni dokularla yer değiştirmesidir ki bu da bir yığın sorunu kendi içinde barındırmaktadır. Öyle ki yeni dokularla daha eski mahalleler arasında bir kıyaslama yapıldığında, aralarındaki sorunlar daha fazla bulunmaktadır.

Daha eski mahallelerin özelliklerinin keşfedilmesi, farklı yönlerden yolu açacak ve bu da yeni dokuların tasarım ve planlanmasında bunların dikkate alınmasını ve bu dokuların performansının eskisinden çok daha fazla olmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla kent yapısının ana direği olarak kabul edilen kentsel mahalleler kategorisine öncekinden daha fazla ilgi

göstermek ve onları mümkün olduğu kadar stabilize ederek sorun ve problemlerini azaltmak gerekmektedir.

Yirminci asrın başlarında, yerleşim yerlerine dikkatleri çekme, pek çok yeni kentleşme teorilerinin merkezinde yer almaktaydı. Öyle ki yönetsel, sosyal, ekonomik meselelerle sağlık, refah, anlamsal ve kimlikle ilgili meseleler gibi çeşitli kentsel sorunların üstesinden gelmek için bu teoriler üzerinde durulmaya başlanmıştır.

“Şehir alanının en küçük kuruluş birimi olarak mahalleler; kentsel sürdürülebilirlikte esas rolü oynamaktadır (Tevekkülîniya ve Üstadî, 2009).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının geniş ölçeklerde pek çok tanımının yapılmasına rağmen, mahallî ölçekteki tanımları daha kesin olarak belirtilmemiştir. Bu; kent mahallelerinin önemli olduğu ve bunların güçlü veya zayıf yönlerinin farklı boyutlarda şehrin tamamına yayılabildiği ve şehrin performansını etkileyebildiği durumlarda böyledir. Sürdürülebilir mahallenin en önemli özelliği; sürdürülebilir alansal-sosyal bir yapı olarak kabul edilmesidir.

Sürdürülebilir genel mahalle çerçevesini, “Sürdürülebilir Mekan” paradigması olarak değerlendirmek mümkündür ki onda şu 4 unsur; Yapı, Etkinlik, Düşünce ve Ekosistem etkilidir. Bunlar birbiriyle uyumlu bir şekilde kent peyzajına şekil vermede rol oynarlar (Golkar, 2006). Genel bir bakış açısından şöyle söylenebilir; sürdürülebilir mahalleler elde etmek için günümüzde sürdürülebilirlikte vurgulanan doktrinleri dikkate almaya ek olarak, kentsel peyzajın teorik temelini, sürdürülebilir mahalleler elde etme yönünde bir çerçeve olabileceği görülmektedir. Buna göre sürdürülebilir mahalleler oluşturmak, mahalle ölçeğinde kentsel peyzaj ile sürdürülebilirlik arasında bir köprüye ihtiyaç duymaktadır ve herhangi bir araştırmanın ön koşulu, sonuçlarının istifade edilebilir ve uygulanabilir olması olduğundan dolayı, mevcut araştırmanın uygulamalı hedefi olarak da; şehir mahallelerinin peyzaj tasarımı yönünde bir takım kriterler belirlemek manasına olan teorik konuların pratik uygulamasına vurgu yapmak ve bu yönde bazı alternatifler sunmak için çalışılacaktır.

Bu durumda mahallelerin sürdürülebilir kentsel peyzaj konusunda gerekli ve kabul edilebilir en önemli faktörler şunlardır:

1. Kentsel organizasyonun en küçük birimi olarak kentsel alanların önemi ve onun güçlü ve zayıf yönleri tüm şehire yayılması.
2. Sürdürülebilirlik mahalleler için kentsel peyzaj ve sürdürülebilirlik kavramının her ikisinde aynı zamanda dikkat eksikliği .
3. Yönetim, fiziksel,sosyal sorunları nedeni ile mahallenin yaşam kalitesinin azalması.

4. Mahallelerin kentsel peyzajını geliştirmek amacıyla, modern talimatlar geliştirmek ihtiyacı.
5. Yeni ve eski sürdürülebilir peyzaj tasarımı için kriterler karşılaştırılmalı çalışma imkanı ve mahallelerin mevcut durumu ile kriterlerin uyum imkanı.

Bu çalışmada kent ortamı sürdürülebilmek kuralları ve kavramlarının ve sürdürülebilir kent peyzajının ele alınmasının yanısıra aşağıdaki hedeflerin izlenmesi düşünülmektedir:

- Sürdürülebilirlik ve kentsel peyzaj esasları arasında ilişki mahalla tasarımında yartılabilir.
- Mahalle ölçekli sürdürülebilir peyzaj tasarımı yapmak.
- Mahallelerin sürdürülebilir kentsel peyzaj mimarlık ve şehirciler ile ilgili kararlar için modern öğretilerini kullanarak.
- Sürdürülebilirlik gelişme ve kentsel peyzaj esası ve kriterlerin kullanarak, mahallede bir sosyo-mekansal sürdürülebilir yapı elde edebiliriz.

Tanımlayıcı ve analitik olan bu çalışmadaki metodoloji belgelere,kütüphaneye, alan araştermalarına,doğırudan ilgili kurumlara müracaat etmek ve anket yoluna başvurmaya dayalı bir yöntembilim türüdür.

Bu yöntembilim çerçevesinde konuyla ilgili fiziki yapıyı ortaya çıkarılarak bilgiler sınıflandırılıp bazı kent mahalleleri örneklerinin incelenmesinin ardında karşılaştırılmalı biçimde birbirleriyle kıyaslanacak ve dolayısıyla araştırma kapsamında incelenen sürdürülebilecek kent peyzajını düzene sokma amacıyla gerekli çıkaryollar ortaya atılıp, sonuçta sürdürebilecek mahalleler için tasarım örnekleri sağlanacaktır.

Bu araştırmanın, yerel ölçekte sürdürülebilir kentsel peyzaj kategorisine daha çok bilim insanların, öğrenci ve kent yöneticilerinin ilgisini çekmek yönünde bir başlangıç noktası olması ve sonraki olası adımları atmak için zemini daha hazır hale getirmesi ümit edilmektedir.

Kaynak Özetleri

Lynch (1960) "Kent İmgesi" adlı kitabı, şehir sorunları alanında, yarım yüzyılı aşkın bir süre üzerinden geçmiş olmasına rağmen en etkili teorilerden birini ortaya koymaktadır. Lynch'in kent düğümleriyle ilgili düşünceleri, açıklamalarında açıkça görölmektedir. Ona göre, düğümler, şehrin görünen simasında küçük noktalar gibi gözüküyor olmasına rağmen pratikte, şehirde büyük bir meydan (alan) ya da önemli bir parçası olabilecek önemli merkezlerdir.

Lynch (1981) "Şehrin İyi Şekli Teorisi" adlı kitabında, uygun şehir tasarım kalitesi ve kentsel yaşam kalitesini beş kriter çerçevesinde açıklamaktadır: 1) Canlılık: Kentsel ortamda insanın biyolojik ve sosyolojik hayatta kalma olasılığı kavramı anlamında 2) Anlam (duyu): Kentsel alanlara zihinsel imgeleme ve anlam kazandırma 3) Uyumluluk: Çeşitli faaliyetler ve davranışsal devrelerle kentsel forma uygunluk 4) Erişim: Kentsel dokunun farklı bölümlerine fiziksel nüfuz etme kolaylığı 5) Kontrol ve gözetim: Kentin kamusal alanını yönetmek ve kullanmakla ilgili konularda, vatandaşların seçim ve müdahale imkanının sağlanmış olması.

Bentley et al (1985) "Yanıt Veren (Duyarlı) Ortamlar" adlı bir kitapta, kentsel ortamların kalitesini değerlendirmek için yedi ölçüt listelemektedir: 1) Geçirgenlik: Bir ortamda farklı erişim olanaklarını oluşturmak anlamına geliyor. 2) Çeşitlilik: Kullanılan mekan çeşitliliğini ve çeşitli mekan tiplerinin verimliliğini en üst seviyeye çıkarmak demektir. 3) Okunabilirlik: Çevreyi erişilebilir kılan niteliğin ta kendisidir ve fiziksel form ve aktivite modelleri olmak üzere iki düzeyde olur. 4) Zenginlik: Yerler farklı amaçlar için kullanılır ve kullanıcılara ortam ile ilgili daha fazla seçim yapma imkanı sağlar. 5) Görsel Gereksinimler: Sosyal grupların çevreyi yaşadıkları deneyimler, arzu ve hedefleri ışığında yorumladıklarını belirten görsel hallerdir. 6) Akışkanlık: 38 Genişlik ya da verimlilik. 7) Kişisel Algılama: İnsanlar için farklı yer ve mekanları nasıl kullanacaklarını açıklayabilen faaliyetlerin mekansal model netliği.

Krizek and Power (1996) "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Planlayıcılar Kılavuzu" adlı kitabında, sürdürülebilir mahalleler alanında temel kaynak ve eski sayılan eser, dört genel bölümden oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümünde, mahalle kavramı açıklanmakta ve ardından sürdürülebilir ve sürdürülemez yerleşim yerleri ele alınmaktadır. İkinci bölümünün odaklandığı konu; mahallenin bir ekosistem olarak değerlendirilmesidir. Buna ek olarak mahallelerin tasarımı da bu bölümde düşünülmüştür. Kitabın üçüncü bölümünde; sürdürülebilir bir mahalle oluşturma ve mahallelerde yönetim zorluğu araştırılmış ve dördüncü bölümde ise; enerji ve gıda kaynaklarının yerel yönetimi ele alınmış ve son olarak da sürdürülebilir mahallelere ulaşmanın yollarından bahsedilmiştir.

Rogers and Ryan (2001) "Sürdürülebilir Topluluk Gelişimi İçin Üçlü Alt Çizgi" yaptıkları çalışmada; mahallelerin sürdürülebilirliği için, yerel ölçekte yeni bir tasarım şeklinde olan üç ana ilkeyi belirlenmiştir. Bu üç ilke; performans ölçümü ve bölgesel düzeyde refahın artması, çevreyi tahrip eden etkilerin azaltılması ve ekonomik canlılık ve istikrar yaratmaktan oluşmuştur. Yazarlar, sürdürülebilir mahalleler için bir takım kriterler belirlemiş ve bu kriterleri açıklayarak detaylandırmışlardır.

Hall and Porterfield (2001) "Tasarıma Göre Topluluk" adlı kitabında, ilk olarak mahalle sözcüğüne eş değer olan farklı sözcüklerin tanımına başlanmış ve son olarak da sürdürülebilir mahallelerle bunların özelliklerine değinilmiştir. Ve sonuçta ise, bu mahallelerin birkaç uygulamalı örneği pratikte anlatılmıştır.

Bell (2003) "Peyzaj Mimarlığı Teorisi" isimli kitapta peyzaj tasarımı, toplum, dil ve peyzaj sergilemesi sürecini ve kalıcı ekolojik ve estetik tasarım üzerinde durmuştur.

Bell (2004) "Peyzaj Mimarlığının Görsel Tasarım Öğeleri" adlı kitabında,, çevremizdeki dünyanın görsel yapısını algılamaya ve etkileyici vizyonların tasarımında bu algının uygulamsına değinmektedir. Çalışma temel öğeler, değişkenler ve kurumsallaşma üzerine yoğunlaşmıştır.

Hamstead and Quinn(2005) "Sürdürülebilir Toplum Gelişimi Ve Ekolojik Ekonomi: Teorik Yakınsama Ve Pratik Çıkarımlar isimli çalışmalarında; yerel kalkınma, sürdürülebilir kalkınma ve ekonomi arasındaki ilişkiyi incelemeyi hedeflemişlerdir. Yazarlara göre; ekolojik ekonomi ve sürdürülebilirlik alanında düşüncelerin yakınlaşması vardır ve yazarlar, bunun yerel ölçekte sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu olduğunu kabul etmektedirler. Pratik çözümler; sürdürülebilir yerel kalkınma ile ekolojik ekonomi arasındaki ilişkinin gereklilikleri başlığı altında yazarlar tarafından ele alınmıştır.

Chapmen(2005) "Yapılı Çevrede Mahalleler ve Mekanlar Oluşturmak" adlı kitabında,insan yapımı çevrelerin mahiyet ve niteliğini etkileyen içeriksel konuları ve temel kuvvetleri araştıran tasarım teknolojisini ve geliştirme sürecini doğrudan takip eder. Bu kitapta; küçük yapı gruplarından konutların mahiyetine kadar ve bina kümelerinin, alanların ve insan faaliyetlerinin nasıl bir araya gelerek canlı ve keyif verici yer ve mahalleler meydana getireceği gibi kitabın dört temel konusu incelenmektedir. Kitap üç bölüm şeklinde on fasıldan oluşmaktadır ki birinci faslı olan “doğa ve konut” ; doğal dünya ile konutlar arasındaki ilişkiyi ele almış, konutların çeşitli gelişim yolları ve bölgesel şartlarını açıklamış ve gelecekte daha kararlı ve daha verimli formlar elde etmek için bazı gelişim yöntemlerini beyan etmiştir.

Kıraklı and Hüseyini (2006) "Sürdürülebilir Kentsel Gelişimin Göstergeleri" isimli çalışmalarında kentlerden, dünyada istikrarsızlığa sebep olan baş faktör olarak bahsedilmiş ve bu sepeple, kentsel sürdürülebilirlik ile küresel sürdürülebilirlik kavramları aynı kategoride işlenmiştir. Buna göre; kentlerin kendine özgü karmaşıklığı ve bunların çeşitli etki boyutları dikkate alındığında, kentsel sürdürülebilirliğe ulaşmada asıl kilit rol oynayan faktörleri tanımanın gerekliliği açıklanmakta, bunun için yazarlar, kentsel sürdürülebilirlik konusundaki bazı belirleyici göstergeleri incelemeye çalışmışlardır.

Willams(2007) "Sürdürülebilir Tasarım" adlı kitabında,sürdürülebilir tasarımdan, mimarlar ve şehri inşa edenler için küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin bir çözüm olabileceği üzerinde düşünülmüştür.Özellikle sürdürülebilir kentsel mahallelerin tasarımının incelenmesini ele almış, bu yeşil tasarım ile sürdürülebilir tasarım arasındaki ortaya konarak yeşil tasarımı, sürdürülebilir tasarımın esaslarından biri olarak tanımlamıştır.

Farr (2008) "Sürdürülebilir Şehircilik, Doğa ile Kentsel Tasarım" adlı çalışmada sürdürülebilir şehircilik kavramı, sürdürülebilir şehircilik araçları, sürdürülebilir şehirciliğin oluşum tarzı sürdürülebilir şehircilik üzerinde yapılan uygulamaları içermektedir

Choguill (2008) "Sürdürülebilir Mahalleler Geliştirme" isimli çalışmalarında; günümüzde sürdürülebilirliğin kentsel alanların planlanmasında en temel parçalardan birisi olduğu üzerinde durmuştur.

Nûriyan et al (2008) "Yerleşim Bölgesinde Sürdürülebilirlik Endeksi Ve Kriterlerini Açıklama" isimli çalışmalarında, mahalle ölçeğinde sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramının tanımını ele almakta ve daha sonra sürdürülebilir bir mahallenin geliştirilmesini bir ülkü ve hedef belirlemenin gerekliliğine vurgulamışlardır. Çalışmada ise yerel sürdürülebilirlik endeksi ve kriterleri ortaya konmuştur.

Jim and Chen(2009) çalışmalarında, kentsel alanlardaki biyolojik çeşitliliğin korunması gerektiğini, çeşitliliğin korunmasında ise açık-yeşil alanlarının yaban hayatın, biyoçeşitliliğe katkı sağladığını, doğal yaşama alanlarının korunmasının önemini vurgulamışlardır.

Patrick and Condon (2010) "Sürdürülebilir Topluluklar için Yedi Kural" çalışmada yazırlar, Sürdürülebilir mahalleler için küresel ısınma ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini belirtilmiştir.

Kerimi and Negintac (2010) "Kalıcılık Yaklaşımıyla Mahallelerin Kent Peyzajı Yönetimi" isimli çalışmada kent peyzajı ve kalıcı mahalleler ve mahallelerin kent peyzajı kavramını inceleyerek mahallelerin kalıcılık ilkelerini estetik, performans, yaşam ve çevre içeriğiyle 4 boyutta ele alınmış ve sonuçta kent peyzajlı ilke ve politika ilişkileri üzerinde durulmuştur.

Kelanteri and Ohovvet (2010) "Kent Peyzajı Planlaması" adlı kitabında,kent peyzajı kavram ve tanımlarını analiz ederek, istenilen kent peyzajı planlamasına değinilmiş ve şehir mobilyaları ve ekipmanları tasarımında bir takım yöntemlere ve onların kent peyzajındaki etkisine değinilmiştir ve sonuçta kent peyzajını etkileyebilen kavram olarak vandalism olgusuna ve onu önlemeye yönelik önerilere yer verilmiştir.

Singeri and Mofidi (2011) "Çağdaş Mahallelerde Etkileyen İlkel Örneklerin İncelemesi" isimli çalışmada yüzyılın birinci ve ikinci yarısının örneklerini analitik kıyaslamasını yaparak kalıcı kalkınmaya dayalı örnekleri akıllı gelişim örnekleriyle kombine edilmiş ve yüzyılda mahalle tasarımı örneği doğrultusunda bir takım kriterler üzerinde durulmuştur.

Önder ve Akbulut (2011) açık-yeşil alanların insan yaşamındaki yeri ve önemi ni incelenmişlerdir. Aksaray kenti açık-yeşil alanlarında kullanılan bitkilerin tasarım yönünde değerlendirilmesini yaparak, araştırma sonucunda uygulamalara yönelik sorunlar ortaya konmuş ve bazı çözüm önerileri getirilmiştir.

Hacipur and Kitapçı (2012) "Yeni Şehircilik Kalıcı Mahalleler Oluşturmaya Bir Yoldur" isimli çalışmalarında şehir yapımı alanında büyük düşünürlerin görüşlerini inceleyerek yeni şehir yapımı kavramını anlatmakta ve yeni şehir yaklaşımını da yeni-geleneksel tarz olarak gelecek ve kalıcı kent mahalleleri oluşturmaya yönelik bir takım yöntemleri ele almıştır.

Pandit et al (2013) "Sokak Ağaçlarının Evler Üzerindeki Ekonomi Etkisi, Batı Avustralya" isimli çalışmalarından, sokak ağaçlarının evlere sağladığı ekonomik faydalarını belirlemeye çalışmışlardır. Yeşil alanların konut değerini artırdığını, satışını kolaylaştırdığını ve bitki türüne göre değerlerinde farklılıklar oluştuğunu tespit etmişlerdir.

Mofidi and Müzterzade (2014) "Kalıcı Kent Mahalleleri Yapımı Kriterlerinin Düzenlemesi" isimli çalışmalarında, mahalleye kentin temel yapı ilkesi olarak değinmiş ve uzmanların görüşlerini inceleyerek kalıcı mahallelerin yapı parametrelerini inceleyip ve kalıcı mahalleler yapı kriterleri durmuşlardır.

Yılmaz vd (2015) Erzurum kentinde yapılan bir çalışmada kentlerin aşırı yoğunluğu, trafik gürültüsü, yeşil alanların yetersizliği gibi olumsuz çevre şartlarından dolayı kent sakinleri daha çok serbest zamanlarını kent dışında geçirmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Falk and Carley (2015) "Sürdürülebilir Kentsel Mahalleler" başlıklı hazırlanmış oldukları bir raporda, sürdürülebilirliğin büyük bir zorluk olduğunu ve geçmişteki hatalardan uzak olduğunu belirterek, farklı ülkelerden 13 yeni mahalle sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilmiş, yerelleşme ve yerel planların hayata geçirilmesi için hükümete ve diğer kuruluşlara önerilerde bulunulmuştur.

Qadri and Baqerzadeh (2016) "Sustainable Urban Neighborhoods" başlıklı bir makalede Meşhed'in Ardem mahallesinde sürdürülebilirliğin ilke ve göstergelerini araştırmışlardır. Bu makalede fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel kriterler sağlanmış ve

kalkınma politikalarının belirlenmesi ve uygun stratejilerin sağlanması için SWOT tekniği kullanılmıştır.

Shakohi and Hosseini (2017), "Tahran'da Sürdürülebilir Mahallelerin Değerlendirilmesi" başlıklı makalesinde, sürdürülebilir kalkınma göstergelerini ve Tahran mahallelerinin değerlendirilmesini ek almışlardır. Bu araştırmada yerelliklerin sosyal, ekonomik ve çevresel kriterlere göre değerlendirilmesi tartışılmış ve incelenmiştir.

Grazischi and Asdrubali (2020), "Mahalle Sürdürülebilirliği" başlıklı bir çalışmada mahalle ölçeğinde sürdürülebilirlik ile ilgili kavramları tanıtarak. Mahallenin sürdürülebilirliği kavramını hem coğrafi hem de zamansal düzeyde incelenmişler ve farklı sosyal, ekonomik, kültürel ve iklimsel koşullarla ilgili açık farklılıkların olduğu tespit etmişlerdir. Bu araştırmada gerçekleştirilen analizler sonucunda, mahalle ölçeğinde sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi için önerilebilecek, mahallelerin sürdürülebilirliği için daha yeni kriterler ve bileşenler ortaya çıkmıştır.

Huang and Zheng (2020), "Mahalle Düzeyinde Sürdürülebilir Kentsel Yenileme İçin Yollar ve Stratejiler" başlıklı araştırmada, Çin'de mahalle ölçeğinde kentsel yenileme için bir gösterge değerlendirme sistemi ve bir karar verme matrisi entegre etmek için bir çerçeve önerisi üzerinde durmuşlardır. Önerilen çerçeve, benzer yerel özelliklere sahip diğer şehirler için kullanılabilecek özellikler taşımaktadır.

Avi Friedman (2021), "Sürdürülebilir Kentsel Tasarımın Temelleri" adlı kitabında, yenilenemeyen kaynakların azaltılması, yüksek düzeyde sera gazı emisyonları ve iklim değişikliği dahil olmak üzere yeni bir kentsel tasarımı hak eden mevcut sosyal gelişmeleri ele almıştır. Yazar, birkaç uluslararası projeyi örnek çalışmaları olarak incelemiş ve tasarım sonuçlarına yer vermiştir.

Mareeva and Ferwafi (2022), "Zarar Görmüş Mahallelerin Sürdürülebilir Kentsel Yenilenmesi" başlıklı bir araştırmalarda ilk olarak kentsel dönüşüm kavramların ele almış ve yerel tartışma ve ziyaretlerin ardından yürünebilir sokaklar, kamusal alanlar gibi kentsel niteliklere dayalı sürdürülebilir bir mahalle üzerinde durmuşlardır. yeşil ve şehrin eski dokusunun yeniden inşası ve kentsel mahalleleri canlandırmak için fikirler önererek kentsel uyumun insanların yaşam kalitesini iyileştirmek için hayati bir öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Mizabigi and Khanghahi (2022), "Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Göstergelerinin Değerlendirilmesi" başlıklı bir araştırmada, İran'daki ilam kentsel gelişme göstergelerini incelemişlerdir. Bu araştırmanın sonucu, kentlerin geçmişten bu yana kentleşme ve hızlı

gelişme ile karşı karşıya kaldıklarını ve bu nedenle kentsel gelişme göstergelerinin dağılımında en temel hizmetlerden yoksun olduklarını tespit etmiştir.

KURAMSAL TEMELLER

Mahalle Kavramı

Farklı disiplinlerin odağında yer alan mahalle kavramı, özellikle 2005 yılı sonrasında, ilgili çalışma alanlarında en çok tartışılan konulardan biri olmuştur (Oktay, 2015). Ancak tıpkı kent ifadesinin tanımında olduğu gibi mahalle kavramına ilişkin de tek ve net bir tanıma ulaşmak mümkün değildir. İdari bölünüş, bireylerin algısı ya da kullanım açısından farklı bakış açıları ve hedeflere göre farklı tanımlar söz konusudur. Buna rağmen, sürdürülebilirliği değerlendirmede göz önünde bulunduracağımız ‘yerel’ ifadesinin karşılığı olarak mahalle kavramının sunulması ifadelerin uzlaştığı en önemli noktadır (Rashed *et al.* 2012).

Bijoux (2007), belirli sayıda konut barındıran bir mahalle birimini yerel olarak tanımlamanın oldukça cazip olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte mahallelerin boyut ve sınırlarının toplumdan topluma değiştiğini, hatta kimi zaman o bölgede yaşayan sakinlerin bu tanımları kendi kendilerine yaptıklarını dile getirmektedir. Bijoux (2007)’ e göre mahalle; hane haklarının ve konutların mekansal düğümleri olup, komşu konutlar arasında altyapı ve hizmetlerin karşılıklı kullanımını ve birbirine bağlanmasını sağlayan yapısal bir çevredir. Ayrıca günlük yaşam rutinlerinin önemli bir yeri olarak görülmektedir. Mahalleleri günümüz banliyölerinde sık rastladığımız kapalı korunaklı sitelerden ayıran en temel özellik, kamusalıktır. Bir site sınırlarında yer seçen peyzaj düzenlemesi, sosyal altyapı gibi ortak alanlar, site kullanıcılarına aittir. Ancak bir mahallede sokak, park, çocuk oyun alanı gibi alanlar kullanıcı sınırlamasına tabi olmadan hizmet sunmaktadır.

Geçmişten günümüze kadar yapılmış çalışmalarda mahalle tasarımına ilişkin oluşturulan her modelin benzerlikleri ve farklılıklarına rağmen her yaklaşımın ortak amacının mahallelerin yaşanılabilirliğini arttırmak yönünde olduğu anlaşılmaktadır (Oktay 2015).

Mahalle Kelimesinin Anlamı

İngilizcede mahalle kelimesine 4 eşdeğer kelime vardır. Bunları komşuluk birimi (Neighborhood), ilçe (District), çeyrek (Quarter) ve topluluk (Community) olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların hepsi başka kaynaklar ve metinlerde mahalle kelimesinin yerine kullanırken onların arasında ölçü, nüfus, performans açısından farklılıklar bulunmaktadır.

Komşuluk birimi (Neighborhood)

Mahalle kelimesinin yerine kullanılan isimlerden biri Neighborhood'dur. Robert Koanal 'ın (Kent Kültür) adlı kitabında, bu kelime için aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

- Bir bölge veya yer
- Bir yerin yada bir şeyin çevresi
- Bir kentsel alanda tanımlanabilen bölüm, karışık işlevi olan bir alan
- İnsan faaliyetlerinin dengesi olan bir kent alanı
- Konut gelişimi için terim
- Arkadaşça sosyal ilitişim alanı

Komşuluk biriminin anlamı çok eskilere aittir. Geçmiş yüz yıllarda, genellikle kentsel projelerin temel kavramı olmuştur. Japonyan'ın Kyoto şehrinin komşuluk birimi tarihi en azından 739 yıl MÖ ye dayanır. Tomas Mor'un UTOPIA kitabından her ideal şehir 4 parçaya bölünür oraganizasyon her ne kadar iyi olursa komşuluk birimi aileye göre şekillenir. Koanal 'a göre bahçe şehir ile ilgili olan Ebeneze Howard 'ın bahçe şehirler kentin bölünmüş her 5000 nüfusa sahip olan parçalardır.

Perry (1939), gelenksel komşuluk biriminin teorisiyenlerinden ve temel savunucularından birisidir ve gelenksel komşuluk biriminin temeli yeni kent planlaması için esas olan, yeni kentsel alanlar ve uygunsuz gecekondularını restore etmektir. Onun komşuluk biriminin planlamanın temel unsuru olarak desteği sadece üniversite döneminde duyduğu ilgi için değil, belki kendisinin New Yok'un kentsel bahçe civarında yaşayan bir sosyoloğun doğrudan deneyimlerinden yapılmıştır (Watson *et al.* 2010).

Perry'nin projesinin esası kentsel komşuluk biriminin aynı zamanda daha büyük bir bütünün unsuru olarak ve belirlenmiş bir varlık olarak düşünülebilmesidir. Komşuluk birimi hakimiyet, yangından koruma ve düzenin polis tarafından korunması ve bir çok diğer hizmetler için belediyeye bağlıdır. Mahalle sakinlerinin birçoğu kentsel isteklerini komşuluk biriminden sağlamaktadır.

Kent insanı ticarete yatırım yapmak için, operaya katılmak için veya müzeyi görmek için şehir merkezine gitmek zorundalar. Bununla beraber imkanlar, uygulamalar ve diğer yönler sadece yaşam konutlarına özeldir. Kent dokusu fiziki bileşenleri (özelleri) 4 kısma ayrılırlar (Watson *et al.* 2010).

- İlkokul
- Parklar ve küçük oyun sahaları
- Yerel mağazalar

- Konut ortamlarıdır.

Ebeveynler genellikle kentin kamu okul sistemine özel bir ilgi duyarlar. Ama aynı zamanda da onlar çocuklarının olduğu okulada özel dikkat göstermektedir. benzer bir şekilde, onlar kendi çocukları ve komşularının çocuklarının zamanlarını mutlu ve yaratıcı geçire bildikleri oyun sahalarına da özel ilgi göstermektedir. Küçük mağazaların kent dokusuna yakınlığı veya erişebilir uzaklıkta olması da kent sakinlerinin konut tercihlerini doğrudan etkilemektedir.

Yaşanabilir bir mahallede konut dokusu çevresindeki fiziki yapı bileşenleri ve yararları aşağıda verilmiştir (Watson *et al.* 2010).

- **Boyut:** Bir komşuluk birimi, ilkokula ihtiyacı olan bir nüfusun gerekli konut ihtiyaçlarını sağlamalıdır.
- **Sınırlar:** Komşuluk birimi tüm yönlerden ana caddeler ile sınırlanır ve yeterince geniş olan bu caddeler tüm trafiğin alana ulaşımını oluşturur.
- **Açık alanlar:** Komşuluk biriminin ihtiyaçlarını karşılamak için, küçük parklar ve eğlence alanlardan oluşmaktadır.
- **Kurumların sitesi:** Siteler okullar ve başka kurumlar için komşuluk biriminin kapsamında olan hizmetler toplu olarak orta noktada veya kamu alanında konumlamalıdır.
- **Yerel mağazalar:** Bir yada birkaç uygun mağaza bölgesi mahalle nüfusuna hizmet etmek için, komşuluk biriminin alanında ve tercihen komşuluk biriminine benzer yerlere yakın olmalıdır.
- **İç sokak sistemi:** Komşuluk biriminin kendine özel bir iç sokak sistemi olmalıdır. Her otoyolu kendinin mühtemel trafik yüküne uygun olmalı, ve tüm caddeler öyle tasarlanmalı ki birimin trafik dolaşımını kolaylaştırmalı ve yayalar rahat dolaşım fırsatı sunmalıdır.

Genelde bir mahallenin ölçüsü ilkokul dokusu alanına dayanarak yaklaşık 3000-4000 kişidir ve bu yüzden Perry'nin teorisinin nüfusu yaklaşık 5000 kişiden oluşmaktadır. Bu komşuluk biriminin merkezini bir ilkokul oluşmaktadır. bu okul alanı 64 h olup yeşil bir dokuya sahiptir. Böyle bir durumda komşuluk biriminin şekli öyle olmalı ki bir çocuk 800 m den fazla yürüyerek evden okula gitmemelidir. Bu komşuluk birimi alışveriş tesisleri, dini merkezler, bir kütüphane ve bir sosyal merkezi ve bunların okula göre en yakın mesafede olması ve hizmet vermesi iyi bir fiziki plan olarak değerlendirilmektedir (şia 2002).

İlçe (District)

Mahalle kelimesinin yerine kullanılan diğer bir kelime District dir. Koanal bu kelimeye farklı uzmanlardan alıntı yaparak çeşitli anlamlar çıkarmıştır. İlk tanımıda özel bir faaliyet altında olan bir bölge olarak ifade edilmektedir. Böyle bölgeler yeni kentleşme modelinde köklü unsurlar ve organizatör olarak tanımlanmaktadır. Mahalleyi insan faaliyetlerinin içinde düzenlenen kent bölgesi olarak tanımlayarak mahalleler komşuluk biriminin (Neighborhood) faaliyetlerinin gelişmesini önlediğini ileri sürmektedir. Bu bölgelere tiyatro alanlarına bağlı olan bölgeler, sağlık kuruluşları ve akademik kamplar sayılabilecek örnekler arasındadır. Kevin Lynch'e göre mahalle büyük kentte doğru iki boyutlu dokuya sahip olan orta parçaları olup insanlar zihinsel olarak onun içine girmektedir ve mahallenin nüfusu 9000-40000 kişiye sahip, 2-6 km yarıçaplı olarak tanımlamaktadır (Koanal 2010).

Çeyrek (Quarter)

Çeyrek kelimesi üçüncü kelime olarak mahalle kelimesinin yerine kullanılmaktadır, Quarete kelimesinden anlamı 4 veya quarterin anlamı bir çeyrekte üretilmiştir.

Koanal (2010), çeyreği bir kentin belirli alanı olarak tanımlamaktadır. 1980'lerden beri İngiliz planlamacılar ve kent tasarımcılar alanların belirlenmesini yerel farklılıkları güçlendirmek için bir yol olarak ürettirler. Birmingham şehri ilk örnek olmuştur,

Şehrin planlama ve tasarımının merkezi faktörüdür. Büyük yada küçük bir kent sadece küçük veya büyük bir toplu olarak kentsel alanlardan tanınabilir. Carrier her alanın merkez, çevre ve kendine özel sınırı olması gerektiğini ifade etmiştir. Her bölümde, kentin içinde başka kent içermeli her bölüm kentsel yaşam için gerekli olan tüm işleri kendine bünyesinde barındırmalıdır. (konut, iş, eğlence) Her bölgenin boyutu bir yayanın konforuna sahip, alanı 35 h'dan ve nüfusu 1500 kişiden fazla olmamalıdır. Carrier'e göre kentsel alanın her bölümü 700 evi barındırması gerekliliğini savunmuştur (Koanal 2010).

Topluluk (Community)

Mahalle kelimesinin yerine kullanılan son kelime topluluktur (community). Community kelimesi Latin sözcüğü (communitas) olur ve anlamı dostluktur (fellowship). Bu kavram 14. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Koanal (2010), topluluğa 5 farklı tanımlama getirmiştir.

1. Ortak ilişkileri olan her hangi bir grup insan ailenin üstünde ve belediyenin ilk uygulama planının altında yer alıyor.

Koanal Omitai Etzioni'i tatarından toplumu iki elemanın birleşmesi olarak tanımlamaktadır:

- İlk: insan grupları arasındaki etkilenmiş ilişkiler şebekesi, bu ilişkiler genelde karşılıklı olur ve birbirini güçlendirir .
 - İkinci: Özel bir kültür ve ortak kimliğe sahip olmak.
2. Bir yer ve insanlar: insanların istikrarlı yaşam yeri.
 3. İnsanların yaşadıkları yer
 4. Hükümet kontrolü altında yaşayan bir grup insan
 5. Bir konumun tersi (örneğin bir hastane ya hapisane) (koanal 2010).

Sonuç olarak mahalle yerine kullanabilecek kelimelerin özeti Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Mahalle Kelimesi Yerine Kullanılan İfadeler

Komşuluk Birimi (Neighborhood)
-Kentsel alanda tanımlanabilen bölüm, Karışık işlevli kullanılan bir alan.
-Çeşitli durumu olan, dinamik, ekonomik, sakinlerinin ve toplumun sakinleri için belirlenmiş olan.
-Samimi sosyal ilişkiler için bir yer.
-Belediyeye kendi hizmetlerini sağladığı alan
-İlkokul, park,küçük oyun alanları, yerel mağazalar ve konut yaşam alanlarından oluşan bölüm.
-Aileler, çocuklar ve komşuların vakitlerini yaratıcı ve eğlenceli geçirebilecekleri yer.
-Onun oluşması bir ilkokulun kapsamına dayanmaktadır.
-Esas nüfusu 5000 kişi ve alanı yaklaşık 64 hektardır.
İlçe (District)
-Belirli bir faaliyetin hakim olduğu bir alan.
- Onların ilk faaliyeti mahalle yüzeyindeki uygulama koruması altındadır
-Nüfusu 25000-35000 kişidir.
-İdeal olarak, dört yada beş bölüm küçük bir kent oluşturuyor.
Çeyrek (Quarter)
-Bir kentin belirli alanı
-Kendine ait merkez, çevre ve kendine özel kapsamı vardır.
-Kentsel yaşama ait olan her şeyi (konut, iş, eğlence) kendine dahil etmiş.
-Alanı 35 he ve nüfusu 15000 kişidir.
Topluluk(Community)
-Ortak çıkarları ve iletişimi olan bir grup insan ailenin
-Tanımlanmış bir alanda birlikte çalışan ve yaşayan insanlar.
-Kurulan ilişkiler şebekesi, önemli düzeyde olan saygı ve ortak taahhüdü.
-Tam ve yoğun insanların istikrarlı yaşama yeri.

Yirminci Yüzyılda Mahalle Modelleri

Yirminci yüzyılın başlarında, konut tasarım alanında modern hareketin iki ana fikri bazı araştırmacılar tarafından akılcılığa ve deneyciliğe yorumlanmışlardır. Mahallenin tamamen ayrı iki yüzünü ve bağımsız tesisleri önermişlerdi (Lang 1987; Broodbent 1990). Her iki görüşe göre, sosyal mahalle tasarımcıların kuruluş amacı tasarlanmış fiziksel çevre olarak ek alınmıştır. Redbrn'ında Clarence Perry'nin mahalle birimi önermesi Stein ve Henry Wright tarafından yapılan ve Fransa'nın Marsilya Kentinde Le Corbusier'nin yerleşme birimleri önerisi bu iki zıt tasarım kutuplarının örneği olarak düşünülebilir (Lang, 1994). Bu iki modele ek olarak, kişiler ve düşüncü akımları başka modeller hazırlamışlar ve bunlar Yirminci Yüzyılda konut tasarımı çözümlerinin bir parçasıdır (Sherwood 1978).

Yirminci yüzyılın ilk yarısı

Le Corbusier'nin yerleşim birimleri ve Perry'nin önerdiği mahallede komşular birimi, yirminci yüzyılın ilk yarısında iki genel mahalle tasarımı çözümleridirler (Lang 2005). Marsilya konutları toplu konut yapımı için Le Corbusier'nin görüşlerinin özetidir. Geniş yeşil alanda inşa edilen 330 daireden oluşan 17 katlı bir bağımsız tesisdir (Marmot 1981). Alışveriş tesisleri binanın orta katında ve giriş ve başka tesisler binanın çatında tasarlanmıştır. Bu genel modelin tasarımcısı bütün bir toplumsal ve bağımsız tesis olarak önermiştir (Eynifer 2007).

Öte yandan, Clarence Perry'nin komşuluk birimi düzeyinde ki modeli sosyal - fiziksel çevre olarak kentsel yerleşim alanlarını geliştirmesi için önermiştir. Böyle bir ortam için Perry dört ana unsur tanımlamış ki: bir ana okul, küçük park ya oyun alanı, küçük mağazalar ve binalardan caddelerden ve yayanın güvenli erişiminden oluşan kamu hizmetleridir (Perry, 1939). Kontrollü boyut, ayrılmış ve açık sınırlar, açık alanlar ve ofis alanları, mahalle çapında ticari hizmetler ve iç sokaklardan oluşmaktadır.

1930 dan bu yana Perry'nin komşuluk biriminden dünyanın yeni yerleşim şehirlerinin mahallelerini planlamasında yaygın olarak kullanıştır. Onun amacı fiziksel mahalle kapsamına uygun olarak yerel toplum yaratmaktır. Redbrn'ın hiçbir zaman tamamen inşa edilmeyen toplu planı açık alanın etrafında oluşan bir toplu yaşam konutlarıdır ki bir mil erişim çapı olan alt mahallelerden oluşmuştur. Redbrn'ın planının temel kavramları şunlardır:

- Lineer blok yerine entegre konut bloğu
- Çok fonksiyonlu caddeler yerine, özel fonksiyonlara sahip ve mümkün olduğunca ayrı caddeler.
- Erişim hiyerarşi oluşturarak, yaya hareketi ve araç trafiğini ayırması.
- Parka ve yeşil alana yönelik tasarlanmış konut birimleri.

Redbrn'n projesinin dezavantajlarından biri çevredeki yerleşim alanlarından ayrılmasıdır. Yaya hareketi ile araç trafiğini altgeçit ile ayırması, özellikle çocuklar için güvenlik kavşağı yaratmış ama konutların ana ve ikincil erişimin arasındaki bu ayırma belirsizlik oluşturmuştur. Ek olarak, fonksiyonlarının ayrılması, caddelerin kamu alanındaki yaşam kalitesini ve onun ikincil amaçlara kullanmasını azaltmış, buda mahallenin sokaklarını sadece geçmek için kullanılan ve tek fonksiyonel sokağa dönüştürmüştür Calthrope 1986). Tablo 2'de yirminci yüzyılın ilk yarısında Mahallenin genel modelleri verilmiştir.

Tablo 2. Yirminci Yüzyılın İlk Yarısında Mahalle Modelleri

Modellerin İsmi	Kriterler	Çözüm Önerileri	Sonuçlar
Ütopik Toplumlar (pre - Modern)	Sosyal eşitlik Halkın katılımı Toplu işbirliği ruhu	Yeni toplumsal düzen Yerel topluluğun idealist formu Eğitim ve öğretim Sosyal konut	Mali kaynak eksikliği İç içeriksizliği Aşırı idealistlik Başarısızlık
Bahçe Şehir	Sosyal eşitlik Sosyal refah Sağlık ve hijyen Performansın yetriliği Ailenin önemi Yerel toplumda yaşama önemi Doğa ile irtibat	Ucuz arazide gelişmek Kontrollü büyüme Yoğunluk sınırları Doğal modelleri taklit etmek Fonksiyonlarının ayrılması	Yirminci yüzyılın baskın fikiri Zamanla modelin basitleşmesi ve büyük arazide İnşaata neden olması Parka benzer eğrisi sokaklar
Komşuluk Birimi	Sosyal refah Ailenin Önemi Performansın yetriliği Yerel toplumda yaşama önemi	araç trafiği ve yaya hareketi komple ayrılması Fonksiyonel ayrılım Okulun merkezियeti ve mahallenin gösterge unsuru	Bahçe şehirlerin modelinde tanımlanan bölümlere bezemektedir Modelin başarılı olması ve dünyanın genel şehirlerinde yaygın olması
Modern Şehir(Modern Mimarlık Kongresi)	Yeni teknoloji kullanımı Sosyal eşitlik Performansın yetriliği Şehircilik İşlevselcilik	Yüksek yoğunluklu Yeşil ortamda uzun boylu bina Özel fonksiyonlar ayrılığı Erişim hiyerarşisi	Kent merkezlerinde kullanılan Sosyal ve kamu konut Bahçe şehirlerin modeline çok benzemektedir

Yirminci yüzyılın ikinci yarısı

Son yıllarda konut tasarım modelleri iki ana düşünceleri yeni akılcılık ve yeni empirizimdirler. İkinci düşünce sırasında, iki temel kavram ortaya çıkmıştır.

Birinci tipolojik yaklaşım Rob Carrier, Andre Devay ve Elizabet Pitr Zagbrk gibi tasarımcılar ve ikinci araştırmacılar ve tasarımcılar insan yapımı ortamdaki insanların tecrübelerini kullanmışlardır. topoloji yaklaşımdaki onun hedefi örnekler performanslarının belirli özelliklere dayanarak sınıflandırılmaktır. Bir çok çaba evlerin tarihi ve kentsel alanların

tipolojisini tespit etmek için sarf edilmiş. son yıllarda, farklı ülkelerde kentsel köy adlı tasarım koleksiyonlar ve yaya tasarımı koleksiyonu ve yeni geleneksel mahalleler ABD' de ortaya çıkmıştır. Birçok eleştirmene göre, bu çözüm, koşumşuluk birimi modelinin yirminci yüz yılın yirminci on yılında yeni koşullarla adapte etmiş ve yeni başlıklarla çağdaş konut tasarımında kullanılmaktadır. Tipoloji yaklaşımına karşı, ekolojik yaklaşımlar insanların hayatlarını günlük yaşam alanlarında araştırmak onun esasıdır (Eynifer 2007).

Ekolojik yaklaşımlar, konut kurumunda insanların yaşamın inceleyerek sosyal- uzaysal sürdürülebilir çözümlere daha çok güvencidir. Yirminci yüz yılın ikinci yarısında mahalle modellerinin bir yeni bakış açısı akıllı büyüme modelidir.

Şehirlerin tutarsızlıkları ve parçalanmalarını önlemek için kimlik ve yaşam kalitesinin korunması, önemsenmiştir. kentsel ulaşım şebekesine kolayca ulaşmak nüfus ve bina yoğunluğuna daha fazla kullanmak, tarihi ve kültürel mekanların korunması, tasarım standartlarına uymak, yaşam alanı olarak sokağın kalitesini vurgulamak bu modelin özelliklerindendir (Barnstein 2003; Hall 2007).

Doksanlı yılların sonunda açıklanan bu modelin esası, eksenliği ile ve yerel ölçekte iş olanakları yaratmaktadır (Eynifer 2007).

Yirminci yüz yılın ikinci yarısında mahalle modellerinin özeti Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Mahalle Modelleri

Modellin İsmi	Kriterler	Çözüm Önerileri	Sonuçlar
Planlanmış Kurumlar (PUD)	Yoğun konut karşılığında kamusal yeşil alan Kamusal refah Belirli bir toplumda yaşamının önemi Fiziksel çevrenin kalitesinin önemi	Planlama kontrollerini kullanmak Uyumlu ve bilimsel tasarım Özel mülkiyet ve ortak yönetim Ortak yerel imkanlara kolay erişim	Sosyal sınıflara dayalı kapalı toplumlar Kamu sektörünün özelleştirilmesi Kapalı ve sosyal – fiziksel düşünceye göre izole
Yeni Geleneksel Mahalleler (TND)	Sosyal eşitlik Kamusal refah Yaya odaklı Yerel toplumun da yaşamının önemi Eski geleneklere vurgu Güzelliği vurgu Modern kriterlerine dayanarak uyumlu tasarım	Kullanıcıları birleştirmek Yoğunluk artmas Karışık konut modelleri Kentsel yaşamın kriterlerine uymak Klasik bir tasarıma sahip erişim şebekeleri Yerinde kısa vadeli planlama prosedürü Tasarım kriterlerinin geliştirilmesi	Yerel koşullara yirminci yüzyılın yaygın fikirlerini uygulamak Konut işinde başarılı pazarlama Zengin sosyal sınıfların ilgisini çeken fiziksel unsurlara çok fazla dikkat etmek

Tablo 3. (Devamı)

Ulaşım Odaklanarak Mahalleleri	Kamusal refah Sosyal eşitlik Yaya odaklı, toplu taşımaya dayanarak	Kombine çalışma Yoğunluk oranını artması Karışık konut modelleri Bölgesel bağları olan uyum	Bugünün şartlarına geçmişin fikirlerin uygulanmak Konut piyasasında başarı
Kentsel Köy (Urban Village) Pey Yaya Odaklı (Pedestrian Pochets)	Şehircilik Kamusal rifah Sosyal eşitlik Yaya odaklı Yerel topluma dikkat etmek Kırsal yaşamın olumlu yönlerini dikkate almak Gelenklere dikkat etmek	Yerli klasik yöntem Kullanıcıları birleştirmek Yoğunluk oranını artması Evlerde karışık modellerin kullanımı Kırsal özellikleri	Memnun ve kabul edilebilir konut Modellin sadece fiziksel tasarımın unsurlarına azaltılması riski
Akıllı Büyüme (Smart Growth)	Kamusal refah Sosyal eşitlik Yerel topluma dikkat etmek Mevcut dokuya dikkat etmek Tarihi ve kültürel kimliğinin korunması Doğaya dikkat etmek	Yoğunluk oranını artması Kullanıcıları birleştirmek Mevcut binaların kullanımı Mevcut binaların yenilenmesi	Değerli mevcut binaların ve yapıların Koruması Onaylanmış plana göre bütün yenileme

Kentsel Peyzaj Planı

Peyzajın tanımı

Peyzaj saptandığı alanlarda görüldüğü ve insanın ona tepki verdiği gibi insan ile doğa arasındaki birçok komplike etkileşimlerin sonucudur. Herhangi bir peyzaj halkın eskiden fiziki ve doğal ortam ile olan ilişki türüne dayanan özel nitelik ve şahsiyet peyzajın şahsiyetinin korunması son derece önemlidir (Bier and Higngs 2003).

Çevre ve peyzaj binlerce etnolojik, teknolojik ve kültürel etkenin anlık halini yansıtmaktalar (Higings 2003).

Bugünkü tanımlamada çevre ve peyzaj kapsamlı terimler şeklinde yapılmaktadır. Söz konusu tanımlama bakir doğa ile şehir ortamını kapsamaktadır.

Doğal tabiat doğal çevre ve peyzaj olarak bilinirken, şehrin civar kesimleri banliyö peyzaj ve çevresini oluşturmaktadır (Matlak 2001).

Başka ifade ile çevre ve peyzajı, aşağıdaki şekilde tanımlamak mümkün:

- Peyzaj: doğa ile insan arasındaki etkileşimin sonucu
- Çevre ve peyzaj: Binlerce etnolojik, teknolojik ve kültürel etkenin anlık yansıması

- Çevre ve peyzaj tasarımı: kalıcı, anlamlı ve motive edici çevre ve peyzajların yaratmasından ibarettir.
- Etnoloji, teknolojik ve kültürel etkenlerinin uyumunun boyutları: planlama, organize etme ve yapısal değişimlerin çevredeki bilinçli uygulanmasının prosedüründen ibarettir.

Çevre ve peyzaj tasarımındaki etkenler

Formu etkileyen unsurlar hususunda öngöründe bulunmakla beraber ve tasarımın sözü geçen unsurların yanıtlayıcısı olmalı algısıyla yola çıkarak belirli zaman ve mekanda etkili olan unsurları saptama yollarını araştırarak form kavramlarının söz konusu unsurların tamamının nasıl algılanabileceğini ortaya çıkarabilir.

Diğer bir ifade ile çevre ve peyzaj kavramalarını biz nasıl yorumluyoruz. Biz neyi yorumlamayı hedefliyor ve tasarımla ilgili kararlarımızı nasıl alıyoruz.

"Çevre yorumu ve yaygın manzaralar" adlı kitabının önsözünde Maining çevre ve peyzaj, Bizim Çevreyi yaratıklar koruyor ve bizim çevremiz peyzajımızı kültür gibi gözler önüne sergiliyor ve bizim gözümüz çevre ve peyzaj tanımlatarak zihnimiz onu yorumluyor. İnsanın yaşadığı çevre ve peyzajlar kültürün tarihini oluşturarak onunla ilgili kavramları aktarıyor. Mitailgard Wates'ın yazdığı gibi çevre ve peyzajı okumak mümkün, aynı bir kitabı okuyabildiğimiz gibi şeklinde ifade etmelidir.

Her kültür kendini keşfederek tanımak için kendi özgeçmişini okumalıdır (Matlak 2001).

Çevrenin ve peyzajın en büyük bölümü normal unsurlardan ve İmos Rapaport'un ifadesi ile "halk geleneğinden" oluşmaktadır.

Daha küçük olan bölüm önbilinçli olarak algılanıp, tasarlanan harfler biçimindeler ve Rapaport tarafından "sosyete geleneği" olarak adlandırılır.

Halk ile sosyete gelenekleri bizim özümüzü daha doğrusu iç ve dış dünyamızı yansıtmaktadır. Pierce F.Louise "çevre ve peyzaj okuma kurallara" adlı kitabında çevre ve peyzajı, zevkler, değerler, amaçlar ile korkularımızla somut biçimde etkileşim sağlamakta olduğunu ifade etmiştir.Çevre ve peyzajın büyük kısmı bilinçsizdir ve bileşenlerini en dürüst şekilde yansıtan bir çevre ve peyzaj yaratır (Matlak 2001).

Çevre ve peyzajın tasarımı, planlama, organize etme ve yapısal değişimlerin çevre ve peyzajdaki bilinçli tasarımı kalıcı, anlamlı ve motive edici çevre ve peyzajların yaratmasıdır. Çevre ve peyzajın tasarımı ilk etapta ekolojik, teknolojik ve kültürel etkenler arasındaki

uyumun sağlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Sözkonusu etkenler sürekli değişme halinde oldukları ve tasarımcı tarafından çevre ve peyzaja dahil edilen yeni unsurlar ise onun değişmesine neden olacaktır. Bu nedenle ekolojik ve insani unsurların birleşmesi ile ortaya çıkan başarılı bir çevre ve peyzaj tasarımı aktif bir çevre ve kültürel peyzajın bir parçasını oluşturmaktadır (Matlak 2001).

Tarih boyunca insan peyzaj kavramından farklı algıları yaşamıştır. Sözkonusu tecrübeler ilk başta insanın avlama ve bitki köklerini toplama ile ilgili olağanüstü çabalarına kısıtlanmaktaydı (Bell 2006). Buna rağmen sözü geçen algılar insanın düşüncesele ve yapısal gelişmesiyle daha geniş ve sofistike bir hal almıştır. İnsan kendi icatlarıyla giderek peyzajın bir parçasına egemenlik sağlamış oldu (Ruhani 2001). Bu da onun yaşamakta olduğunu dünyadan yeni algıların kafasında oluşmasına neden olmuştur. Bu tarihsel eğilim, dünyadaki binlerce yıllık insan yaşamı boyunca devam etmiş ve gelişmiştir (Restende 2007).

Çevre ve Peyzaj Okunabilirliği İlkeleri

Herhangi bir kültürde daha duyarlı tasarım yapabilmek için o kültürün tarihini, yani çevresini ve peyzajını okuyarak iyi bir şekilde analiz edilmesi zorumludur. Peirce (1978)'e göre çevre ve peyzaj okunabilirliği ilkeleri Tablo 4'de verilmiştir. Yazar peyzajın okunabilirliğini 7 alt başlıkta ele almıştır. bunlar:

- Kültür tanımının anahtarı olarak çevre ve peyzaj ilkesi
- Kültürel birlik ilkesi ve çevreyle peyzajın eşitliği
- Sıradan öğeler ilkesi
- Tarihsel ilke
- Coğrafi ya ekolojik ilke
- Çevre denetleme ilkesi
- Çevre ve peyzajın belirsizlik ilkesidir

Tablo 4. Çevre ve Peyzaj Okunabilirliği İlkeleri

Kültür Tanımının Anahtarı Olarak Çevre ve Peyzaj İlkesi	- Önemli kültürel değişmelerin sonucu çevre ve peyzajda önemli değişmeler - Çevre ve peyzajlar taklit aracılığıyla değişir ve kültür gelişmesi oranında etkili katılımlar ve görüşmeler oranı önemlidir - Kültürlerin yansıması sonucu çevre ve peyzajların benzerliği
Kültürel Birlik İlkesi ve Çevreyle peyzajın Eşitliği	- Çevre ve peyzaj yegane kavramların taşıyıcısı - Farklı yaklaşımlı binaların kültürel potansiyeli eşittir
Sıradan Öğeler İlkesi	- Yerel öğeler; halk kararına etki bırakan yerel gelenek ve peyzaj kapsamında öğelerin tanımında rol oynayabilir

Tablo 4. (Devamı)

Tarihsel İlke	- Çevre ve peyzajı okuduğumuzda tarihi bildiğimizin önemi - Ani sıçrayış biçiminde önemli kültürel değişimler - Bir değişken ve ya tüm çevre ve peyzajı yorumlamak için teknik bilme ve iletişim düzeyinin tanımı (kültürel değişmelerle karşılıklı)
Coğrafi ya Ekolojik İlke	- Bir kültürel çevre ve peyzaj öğlerinin kavramını öğrenmek, Coğrafi ya bölgesel alan tanımına bağlıdır
Çevre Denetleme İlkesi	- Somut çevreyle kültürel çevre ve peyzaj ve doğal sistemlere göre doğru tanım gerektirdiği - O çevre ve peyzajın kavramının öğrenmeyi gerektiren bölgelerin ekolojik etkenlerinin tanımı
Çevre ve Peyzajın Belirsizlik İlkesi	- Çevre ve peyzajın çok anlamlı olduğuna göre, kavramların aktarımı doğrudan ve net olarak değil karmaşık biçimde transferi

Peyzajın değerleri ve kavramları

Mayning (1979) perceptions of landscape adlı kitabında, bir peyzajın 10 görünümünü incelemiş ve her çevrenin ve manzaranın sadece gözlerimizin önünde olanlardan değil, aynı zamanda düşüncelerimizde olanlardan oluştuğunu ifade etmiştir (Davari 2005). Peyzajın değerleri ve kavramları Tablo 5’de verilmiştir (Largo 2001).

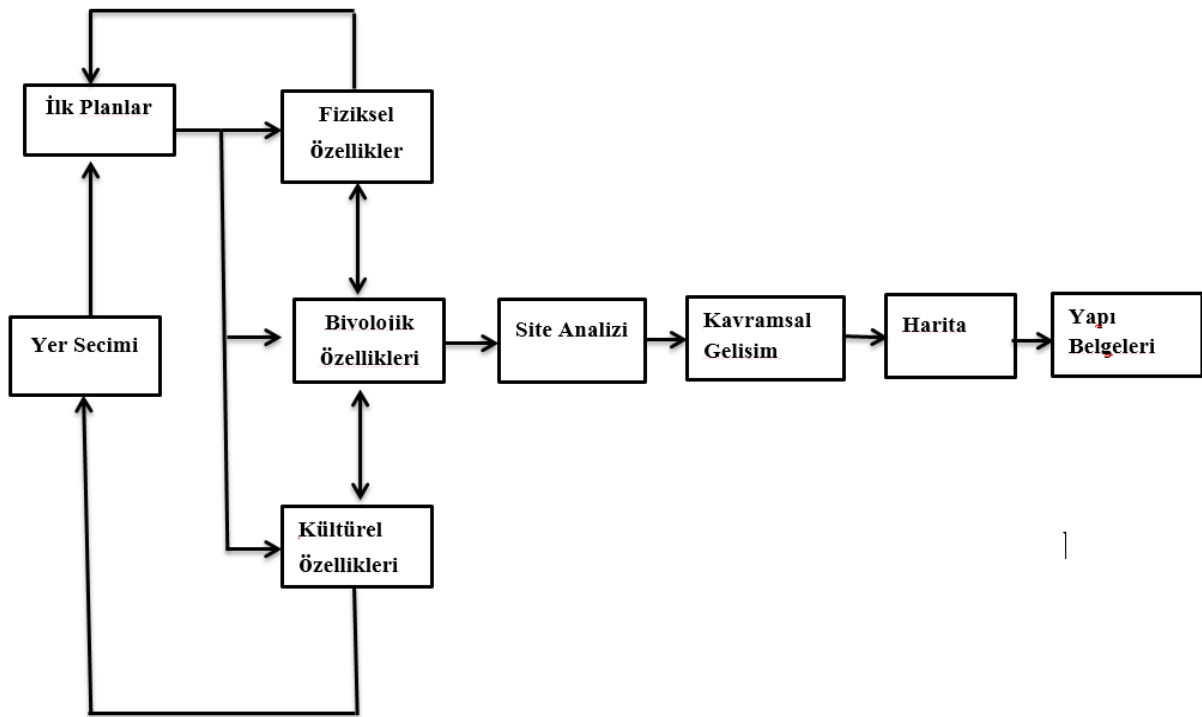
Tablo 5. Peyzajın Değerleri ve Kavramları

Peyzaj Olarak	Peyzajın değerleri ve kavramları
Doğa	Dayanıklı ve temel
Yetiştirme Ortamı	Adapte, bitki ve hayvanların değerli kaynakları
Üretilen Ürün	Kuruluş
Sistem	Değerleri, akışkanlık
Sorun	Tüketme
Servet	Yaratma fırsatları
İdeoloji	Değerler ve fikirler
Tarih	Arkeolojik çalışmalar
Konuma	Çeşitli coğrafi konumları ile
Estetik	Özellik kaynağı

Çevre ve peyzajlar yaşam – çevre kalıtlarıdır ki sayasız etkenler etkisinde meydana gelmişler. Buna dayanarak çevre ve vizyonlar zaman süresinde ekolojik etkenlere tepki olarak form kazanır. Bu etkenler: jeoloji süreçleri ile yer katmanlarının şekillendiği, hidroloji, buz kuyuları, rüzgar ve erozyonu içermektedir. Toprak türeme süreçleri ve biyoloji süreçleri. Bu

süreçler birbirinin üzerinde karşılıklı olarak etki bırakarak bir ekolojik sistemi ya bir ekosistemi meydana getirmiştir. Bu sistemlerin temeli değişmeye dayanmaktadır ve zaman süresinde gerçekleşen ardışıklı süreçler, bizim çeşitli ve anlamlı çevre ve vizyonları ortaya çıkarmaktadır (Matalık 2001).

Algılama, insanın etraf çevreden bilgi edindiği süreçtir. Bu süreç etkin ve hedeflidir. Algılama tanım ve gerçeğin birbirine ulaştığı noktadır. Yaşam sürecinin bir hissesi olup onun vasıtasıyla bizim her birimiz, özel bir bakış açısından kendimize gereksinimlerimizi karşılayacak bir dünya hedeflemektedir(Leng 2005) . Planlama ve peyzaj tasarımı süreci Şekil '1 de verilmiştir(Largo, 2001).

Şekil 1. Planlama ve peyzaj tasarım süreci (Largo, 2001)

Kentsel Peyzaj Kavramı

Kent konulardan ve eşyalardan bir toplumdur ki hem insanların çevresinin görsel yönünü ortaya çıkarar ve hem insan davranışlarını etkiliyor. Bir peyzaj temel olarak, kentin olgusu ve insanın teması düzeyindedir (Kasımiyan 2003).

Kentsel peyzaj, endüstriyel ve kapitalizmden önce farklı, metafizik, dini, felsefi, romantik, natüralist ve hatta rasyonel görünümünün etkisinde olmasına rağmen farklı ülkelerde ve kültürlerde farklı teknoloji imkanları ile ortaya çıkmıştır. Ama toplamda, çevrenin şekli bu dönemde çoğunlukla zihinsel ve bireysel yaratıcılıklardan etkilenmiş ve doğa yasaları ile daha uyum içinde düşmüştür. Böylece, sanayi öncesi dönemde çevre

üzerindeki insan müdahalelerin toplamı doğanın yapısı ve fonksiyonu üzerinde herhangi bir hasar vermemiştir.

Ancak, bu işlem yavaş yavaş bilimin gelişmesi ve sağduyuluk düşüncelerin ortaya çıkışı ve yayılması ile 16 ve 17. Yüzyıllarda ve 18. Yüzyılın endüstriyel yeniliklerin devamı ile tamamen dönüşmüştür. Bu değişikliklerin her biri sanayi ülkelerinde özellikle Batı Avrupa'da büyük toplumsal değişim yaratmakta rol oynamıştır. Bu durum nüfusun artmasına neden olarak, kentlerin büyümesine , sanayinin gelişimi ile de göç hareketleri başlamıştır. Kırsal nüfusun şehire göre hızlı düşüş ve iş arama ve daha iyi yaşam imkanları için insanların kentsel alanlara akını 1650-1900 yılları arasında başlamıştır. Bu değişiklikler romantik bakış açılarının hepsini peyzaja karşı tamamen dönüştürmüştür. Sanayi kentlerinin ekonomik sisteminde kapitalizmin ortaya çıkışı ile çevreye karşı insan bakışı tamamen kazanç arama ve zihinselciliğe dayanmış ve yer ekonomik bir mal olarak ortaya çıkmıştır (Perigel and Volkmen 1999).

19.Yüzyılın sonu ve 20.Yüzyılın başında pozitivist mantığın hâkim olmasıyla birlikte, çevreye yönelik bu tür bir yaklaşım, 20.Yüzyılda neredeyse tüm kentsel peyzaj dönüşüm sürecini gölgede bırakacak kadar kapsamlı bir yaklaşım haline gelmiştir.

Bu yöntemler, Avrupa'da modernizm olarak adlandırılan ayırt edici bir işlevselcilik yöntemi oluşturmuş ve etki alanı endüstriyel olmayan ülkelere yayılmıştır. Yeni mantıkta, peyzaj algısı ve tasarımı, analogiden doğaya, nicel analiz yöntemlerine ve doğal fenomenlerin açıklanmasına geçmiş ve romantik görüşler yerini nesnel modellere bırakmıştır.

Böylece kentsel peyzaj özellikle 19.Yüzyılın sonlarında şehirli insanın maddi ve büyüyen ihtiyaçlarını karşılamak için tamamen anlaşmalı işleme dönüşmüştür. Bu yüzden manevi değerleri, bilişsel ve duygusal yönleri ve doğal yaşamın modelleri yavaş yavaş unutulmaya başlanmıştır. Bu nedenle, modernizmin kurucuları nesnelcilik ve büyük ölçekli üretime göre çözümlere dayanmaktalardı. Belki Radyan City Le Corbusier'in fikrini bu çözümlerin İdeal sembol olarak şehrin tasarımında kabul edilebilir(Bahreyni 2000). Böyle çözümler toplamda kentsel peyzajın doğa ile uyumlu şekillerinden, onunla tamamen zıt şekillere dönüşmesine neden olmuştur.

Böyle bir yaklaşımın en belirgin sonucu dünyadaki tüm büyük kent merkezlerinde hatta sanayileşmiş olmayan ülkelere, büyük ve yoğun şehirlerin büyümesi olmuştur. Öte yandan, 18. Yüzyılda şehirlerin genişlemesi sırasından itibaren sanayileşmiş şehirlerin sorunları özellikle çevrede insanın kontrolsüz müdahalesi nedeniyle çevre sorunları ve doğayı karıştırmakta ortaya çıkmaktadır. Onun için aynı anda peyzaja yönelik akılcı ve objektif fikirlerin gelişi ile doğaya sevgi düşünceleri tekrar orataya çıkmaya başlamıştır. Bu

düşünceler 19. Yüzyılın sonunda ve 20. Yüzyılın başlangıcında estetik eğilimi ile beraber olmuş ve benzer bilim dalları ile özellikle çevrebilim peyzaj ile birlikte performans odaklı olmanın zıt yönünde büyümeye başlamıştır (Celiko 1975).

James corner(1990), ilk olarak peyzaj kelimesini kentsel planlama olarak bir kaç seminerlerde yapımcı peyzajı ve tamir peyzajı başlığı altında açıklamıştır. 1997 yılında, Charles Wald Haim kentsel peyzaj kelimesini tanımlamış, 1999 yılında lisans programı İngiltere Mimarlık Fakültesi öğrenci almayı başlamıştır. Mimarlık Yüksek Lisans programında Kentsel peyzaja odaklanan Wald Haim'in denetimi altında Chicago Üniversitesi'nde Illinois Üniversitesinin Mimarlık okulunda aynı zamanda eğitime başlamıştır. Charles Wald Haim 1996 yılında Kentsel peyzajı, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarımın profesyonel deneyimi için gelişmekte olan bir modelin açıklaması olarak açıklamıştır. Bu yaklaşıma göre, binalar ve şehrin diğer temel altyapıları peyzaj ile ilgili olarak tasarlanmış olması gerekliliği vurgulanmıştır (Bilharz 2004)

Kentsel Peyzajın Kuramsal Temelleri

Kentsel alan kullanıcıları tarafından algılanan bileşik bir gerçekçilik olup, ve ondan alınan bilgiler, sadece fiziksel ve görsel bilgiler değil, belki tüm duyuları ile algılanan bilgilerdir. Onun için bir kentsel alanın peyzajı, alanda olan tüm bilgilerdir ve duyular tarafından, alınabilir ve algı sürecinde işlenir. Alanın performansı ve anlamı, formdan bazı bilgilerdir. Bu yüzden bir peyzajın somutları farklı düzeylerde, yüzeyinden köküne, kendini bu süreçte ortaya koyar ve gösterir.

Gerçi kentsel peyzaj Farsça dilinde yeni bir kelime olmayıp, tanım olarak, belli bir sınırı yoktur. Peyzaj edebiyatını incelemek, konunun kapsamını, kavramlarını ve tanımlarını göstermektedir. Doğru tanımı ve kentsel peyzajın etki alanını elde etmek için ilk olarak bu alandaki bazı uzmanların görüşleri üzerinde durulmuştur.

Genel olarak uzmanların görüşlerinde daima bu kelimenin iki farklı yönü dikkate alınmıştır. Bazı uzmanlar, kentsel peyzajı görsel gerçek olarak tanımlamaktadır. Oysaki başka uzmanlara göre, kentsel peyzaj halkın zihninde ve onların bakış açısıyla tanımlanır. Bir kalabalık grupta, her iki objektif ve subjektif yönleri kentin peyzajının üstün özelliklerinden oluşmaktadır. Bu kelimenin tanımında, görsellik ve zihin birbirine bağlıdır.

Lynch kentsel peyzajı algılanabilir bir objektif olarak tanımlamaktadır. "Kevin Lynch"ın bakışından şehir, nefis mimarisi olan bir alan, bina gibidir ki alanda yükselir. Farkı, büyük ölçekli olması ve sadece zaman geçince kendi şeklini bulmasıdır (Lynch 1981). Yazar kentsel peyzajı kavramsal, fiziksel ve fonksiyonel olarak 3 grupta değerlendirmektedir

(Rızazadeh 2007). Lynch bu bakış ile kentin iyi formunu bulmak için kentte görsel kaliteyi dikkate alarak çevrenin okunabilirliğine vurgu yapmaktadır. Kent sakinlerinin şehirle ilgili zihinsel görüntülerini, sadece çevrenin fiziksel ve görsel kalitesini anlatacak olan görüntüleri keşfetmek gerektiğine inanmaktadır.

Kentsel peyzaj objektiftir ve subjektif peyzajın sadece göz ile görünebilir şeyden başka anlamlı olmayacaktır (Pakzad 2006). Ona göre kentsel peyzaj alandan mevcut olan tüm bilgilerdir ki, duyarlar tarafından alınmakta ve algılama sürecinde işlenmektedir.

Form, performans ve alanın anlamı ve ayrıca kentin şeklinin bir parçasıdır ki ziyaretçi onu alıyor. Diğer bir ifade ile, şehrin şekli kentsel peyzajın tabakasında doğrudan somut kalite haline dönüşmektedir. Yani kentsel peyzaj, algılanabilir objektif ve bizim algıladığımız alanın çevremizdeki şehrin mevcut olan gerçeklerindendir (Habib 2001).

Seyyid Emir Sayid Muhmudi, Lynch ve Pakzad gibi, kentsel peyzajı her bireyin gözleminde görünür görsel bir gerçek olarak tanımlamaktadırlar. Diğer bir deyişle, kentsel peyzaj bir kentin mevcut vücudunun gerçeğinin açıklamasıdır ki bu açıklamada, gözlem yapan kişinin deneyiminden dolayı zihninde oluşturduğu o görüntü yoktur (Mahnudi 2006; Lerden 2010). Kentsel peyzaj temel özellikleri sürdürülebilirlik, kimlik, güzellik ve birliktir.

Gürce (2006) 'e göre mahalleleri ve kentsel alanların görsel, fiziksel, alan, kimlik ve çevresel boyutu ve özellikleri topluca kentsel peyzajı oluşturmaktadır.

Belirtildiği gibi, kentsel peyzajın görsel yönlerine çok ilgi gösterenlerin yanında, kentsel peyzajın tanımında zihinsel yönlerini vurgulayan uzmanlarla bulunmaktadır.

Kentsel peyzaj insanın teması düzeyi ve kentin olgusudur. Çeşitli alanlarda mesajlar iletme yeteneğine sahip olan işaretlerden oluşan bir sistem, şehrin metnini okuma ve keşfetme ve onun anlamını "yorumlama" imkanını mümkün kılmaktadır. Kentsel peyzajın temel kapsamı, okuma, doğru yorumlama ve nihayetinde kalitenin yeniden üretmesidir ki, eski ve yeni değerleri birbirine bağlayıp ve insanın doğal ilişkisini kendi kentsel çevresi ile (kentsel kimliği) korumaktır (Feyzi *et al.* 2010).

Kentsel peyzaj tanımında hem subjektif ve objektif yönler mevcut olup, bunlar birbirini tamamlamaktadırlar.

Bu alanda ilk görüş sahibi olarak Gordon Cullen (2003). "Kentsel Peyzaj" kitabında, kentsel peyzajı " Kentsel çevreyi oluşturan binalara, caddelere ve mahallelerin toplumuna, görsel ve yapısal bütünlük ve oranlar vermek sanatı olarak tanımlamaktadır (Cullen 1998) Kentsel peyzajda bir bina, mimari ama iki bina kentsel peyzajı oluşturmaktadır (Cullen 1999).

Cullen (1999) 'e göre kentsel peyzaj bir olgudur ki bir yandan, anlayış ve duygu ile, görsel özellikler ve manevi değerlere iletişimi var ve diğer taraftan o yer, formu, kullanımı ve işletme şekli kısacası objektif ve tecrübi özellikler ile ilgilidir. Bu iki farklı yönler tarih boyunca peyzaj tasarımında çeşitli yaklaşımlar yaratmışlar ve bu yüzden söylenir " peyzaj insanlar ve yeryüzü arasındaki diyalog tarihini yansıtmaları olarak ifade edilmektedir (Kuk and Vaniler 1994).

Burada Ralph kentsel peyzaja karşı iki boyutlu ve soyut bildiği Lynch'in deneysel yaklaşımını eleştirerek, Cullen'ninde görüşünü çok objektif ve fiziksel olduğuna inanmakta mekanın kavramını konum, topluluk, kişisel hayatı, kökeni, güvenlik ve ev (vatan) gibi faktörlerle anlatmaya çalışmaktadır (Habibi 2010).

Bir başka araştırmacı kentsel peyzajı Şehrin bir üyesi olduğunu, kent halkı ile birlikte halkın zihniyetini ve tarihi şekillendiren tüm deneyimlerde ve hatıra oluşturduğuna ifade etmektedir(Mansouri 2004). Bu nedenle, kentsel peyzajın tanımında görseli zihinden ayırmanın mümkün olmadığını ifade ederek onun ardından kentsel peyzajı insandan bağımsız objektif sanmıyor. o insandan bağımsız olanı şekil açıklıyor ki onun analiz bilim dalı morfolojidir (Mansouri 2004). Kentsel peyzaj, vatandaşların şehirden anladıklarıdır ki onun sembollerini algılayarak (şehrin fiziksel boyut) ve onlarla ilgili olan anlamların tedaisi ile (Zihin ve Anılar) gerçekleşir.

Kentsel peyzajın üçlü hedefi: estetik, kültürel - kimlik, fonksiyoneldir (Mansouri 2008).

Golkar yanı sıra Cullen, Mansuri ve diğer görsel ve zihinsel düzenleme uzmanları kentsel peyzajı tanımlarken, onun şehrin tasarımından etkilendiğini belirtmişlerdir. Peyzajın kavramı başlangıçtan kentsel tasarımın olgunluğuna kadar, dönüşen, evrim geçiren ve farklı modellere şahit olan dinamik ve canlı bir süreçtir (Golkar 2006).

Golkar (2006), kentsel peyzajı 4alt grupta toplamıştır.bunlar:

- kentsel peyzaj süslemeli – dekoratif
- kent peyzajı fonksiyonel – program odaklı
- kentsel peyzaj kavramsal – alan odaklı
- kentsel peyzaj sürdürülebilir – akıllı

Bu görüşe göre, kentsel peyzaj artık gerçek bir varlık değil, belki soyut ve tek bir kavramdır.

Raskin'e göre, kentsel peyzaj, planlama ve kentsel tasarım meselesinden daha fazla bir şeydir ve birincisi topluluk üyeleri tarafından değerleri, insani hedefleri ve sosyal sorumlulukların tanınmasıdır (Golkar 2003).

Genel olarak Golkar'a göre (2003) kentsel peyzaj, kentin objektif görünümü, kentin subjektif görünümü ve şehrin duygusal görünümünden oluşan üçlü bir düzenlemedir. Kentsel peyzaj bireysel davranışı üzerinde etkisi olan, somut bir ortamdır ve onun sonuçları insanlar üzerindeki çevrenin etkisinin ölçüsü, bireyin algısına bağlıdır. Bu durumda kent sakinlerinin algıya hazırlığına, algısal kapasite ve algılanan çevrenin şartlarına bağlıdır.

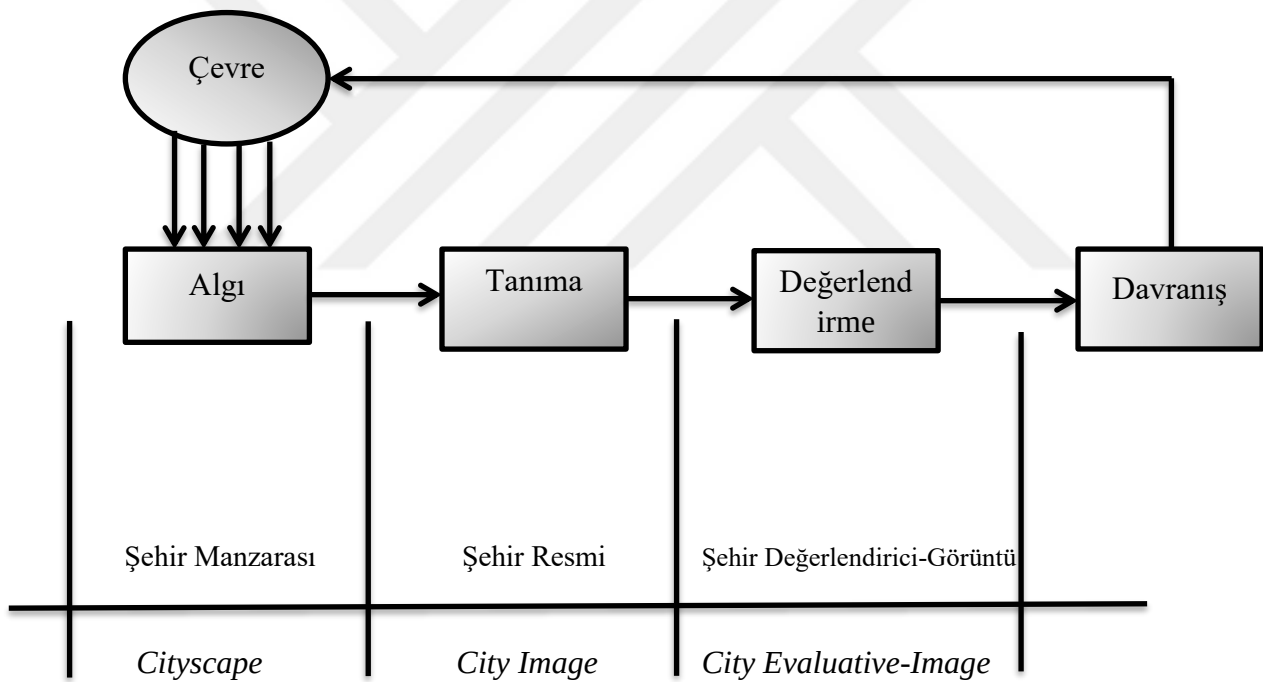
Ateşin Bar (2010)'a göre, peyzaj açısından şehire bakmak, onun vücudunun ötesinde ve birçok klasik teorileri ile zıttır. Diğer yandan, kent kalitesini yükseltmek için, farklı uzmanlıklar farklı alanlardan Descartes'ın iki kutuplu dünyasına dayalı üretilmiştir. Böylece, kentte müdahale etmek için ya sadece onun vücudu görünmeli yada sosyal ve teorik bilim alanlarında incelenmelidir. Peyzaj teorisi, bu iki kutuplu dünyayı sonlandırıp, onu zaman ve mekandan bağımsız sanmaktadır. Onun için morfoloji teorileri arayışı içinde değil, belki şehiri dinamik ve hareketli görüp ve kendisi ile birlikte kültür alanını, toplum ve insan bakışında ele almalıdır. Bu felsefi temel ile, kentsel peyzaj sadece vücut, oranlar ve formun boyutlarında özetlenemez. Şehiri hamur gibi süsleyen bir görsel sanat olamaz. Kentsel peyzaj bir anlam taşımaktadır, bu anlam şehrin sakinlerinin tarih boyunca deneyimlerinin sonucudur (Ateşinbar 2010).

Behzadfar (2008), kentsel tasarım kavramlarının sözlüğünde, kentsel peyzajını oluşturan parçaları üç bölümde: fiziksel faktörler, fiziksel olmayan faktörler ve insan faaliyetleri olarak değerlendirmektedir. Rızazadeh (2010) tarafından yapılan bir araştırma projesinde şehrin görünümünü etkileyen faktörler, üç ana hedefler ile ifade edilmiştir: Bunlar anlamsal, fonksiyonel, görsel algıdır (Aynı 2007).

"Kent peyzajı" kavramı ve diğer ilişkin kavramların belirsizliğini kaldırmak için Kentsel Peyzajı Sisteminin Biçimlenmesi Süreci kavramın insan ve çevre arasındaki etkileşim sürecindeki pozisyonu açıklanmalıdır. İnsan ve çevre arasındaki ilişkilerin soyut modeli bir yandan kent çevresi özellikleri ve algılama, tanım, değerlendirme ve insan tavırları öte yandan bir ikili ilişkinin bulunmasını göstermektedir (Rzazade, 2006). Birinci aşamada, kent çevresi görsel, işitsel, koku vb. özellikleri gibi kendine özel somut geometri ve özellikleri insanın beş duyu organına hitap etmektedir. Onun kent peyzajı adlandırdığımız bu aşamadaki (Perception) etkileşim ürünü diğer ilişkin kavramlarla (Cityscape) karışmaması için bu çalışmada "kentin görsel peyzajı" deyimini ona dönüş olarak kullanılmaktadır. İkinci aşamada, kent çevresi tanımı kişi tarafından elde edilir. Bu aşamada bireyin zihni (Cognition)

çevresel verilere dayanarak zihni şemalar, eski deneyim ve anılar çevreden bir örnek oluşturuyor ve belirli bir anlamı çevreye ekliyor. Kent çevresi ve bireyin zihni arasındaki etkileşimin ürünü, "Zihni peyzaj" adlandırılan bir olgudur. Üçüncü aşamada (City image) bireyin zihni çevreden edindiği tanım için ve çevreye göre üzüntülü ve değerlendirmeli süreçlere dayanarak olumlu veya olumsuz tepkiler vermektedir. Kent çevresi ve bireyin değerlendirmeli zihninin etkileşmesi ürünü peyzaj olarak adlandırılan bir olgudur (Hubbard 1989).

Hubbard (1989) nihayet dördüncü aşamada kent çevresi ve insan arasındaki etkileşim, birey olası ortaya çıkabilen olgular olasılığını gösteren kendi zihni-değerlendirmeli peyzajı içeriğine dayanarak belli bir davranışta bulunmaktadır. Kent çevresi ve insan arasındaki ilişkiyi inceledikten sonra kent peyzajının Şekil 2’de görüldüğü üzere "kentin görsel peyzajı", "kentin soyut peyzajı" ve "kentin soyut-değerlenme peyzajı" gibi 3 alt sistemden oluşan bir "sistem" üzerinde ele almaktadır (Golkar 2008).

Şekil 2. Kentsel peyzaj insan-çevre etkileşim sistemleri (Golkar 2008)

Kentsel Peyzaj Tasarımına Bakış

Peyzaj kavramı insanlar tarafından algılandığı biçimiyle, karakteri doğal ve insani unsurların eyleminin ve etkileşiminin sonucu olan bir alan olarak tanımlanır. Bu tanım içinde yer alan insan algısı, peyzajı şekillendiren insan etkisinin yoğunluğu nedeniyle kentsel peyzajlarda daha önemli boyutlar kazanır. İnsan algıları kentsel imgeleri oluşturur ve bu imgeler görsel peyzaj değerlerinin önemli parçaları haline gelir. Kentsel imgenin oluşmasında

etkili parametreler; yollar, sınırlar, bölgeler, odaklar ve nirengi noktaları olmak üzere beş başlıkta sınıflandırılmaktadır (Atanur 2010).

Son yıllarda ortaya atılan kentsel tasarım kavramı ve çalışmaları kentin her bölümüne eğilen, her sorununu içeren tasarımsal bir süreçten yoksun olarak genellikle birbirinden kopuk ve habersiz yapılan düzenleme proje ve uygulamalarından ibaret kalmaktadır. Oysa bütüncül ve makro kararların yönlendirdiği bir büyük programın parçası olarak etaplar halinde geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Peyzaj mimarlarınca yapılan kentsel peyzaj tasarımı çalışmaları, bu kararların belirlenmesinde en ağırlıklı olanıdır ve ilk sırayı almaktadır. Çünkü bir kentin oluşumu, sürekliliği ve kentlilerin yaşamını sağlıklı sürdürmesi için gerekli temel bilgiler olan doğa ve ekoloji ile ilgili konularda gerekli alt yapıya sahiptir (Yılmaz 2011).

Kentsel peyzaj tasarımı, yeni kurulan veya var olan kentsel yerleşim alanlarında yaşayan insanlar için yeni yaşama ortamları önerir. Her kentsel peyzaj tasarımı projesi, proje alanını kullanan insanlara sunulmuş bir değişim önerisidir. Dolayısı ile kentsel peyzaj tasarımı projesi yalnızca var olan kentsel mekânı tekrar düzenlemez; aynı zamanda proje alanı kullanıcılarının deneyim ve kullanım alışkanlıkları dışında yeni kullanım şekilleri de önerir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak, bazı kentsel alanların/mekânların kentsel yenileme ve dönüşüm olanakları da araştırılarak peyzaj tasarımları yapılmalıdır. Özellikle hızla betonlaşan kentlerimize, insanların özlemini çektikleri doğayı olabildiğince geri getirmek, estetik ve işlevi dengeleyerek yeşil ağırlıklı tasarımlar ortaya koymak birincil hedef olmalıdır (Yılmaz 2011).

Kentsel peyzaj, peyzajın kentteki kompozisyonunu oluşturur ve kentsel çevrenin bilinçli bir düzenini ifade etmektedir. Kentsel bütünde yapıların tek tek değil bir bütün olarak birbirleriyle ve yapılanmamış mekânlarla olan ilişkisidir. Kentsel çevreyi oluşturan tüm kentsel öge ve elemanlar kentsel peyzajda kullanılmaktadır. Kent peyzajının oluşmasında, fiziksel yapının yanı sıra, sosyo-kültürel yapıya ilişkin verilerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Peyzaj mimarlığının kent bütünü ya da bölümlerindeki mekânlarda tasarım ayağını oluşturan kentsel peyzaj tasarımı; çalışma alanına bağlı olarak 1/1000 ölçek ile 1/100 ölçek arasında değişmektedir. 1/100 ölçekten de 1/1'e hatta daha alt ölçeklere kadar uzanabilen obje tasarımı ve detay çözümleri de çalışma kapsamındadır (Çelik ve Yazgan 2007).

Kaplan ve Küçükerbaş(2003)'e göre tasarımda, mekânın insan gereksinimlerine yanıt verecek şekilde, yaşam kalitesinin artırılması ve bu yönde canlı ve cansız materyallerin kombinasyonu söz konusudur. Peyzaj tasarımının uygulanması ve istenen mekâna ulaşılması, canlı materyal kullanılması nedeni ile zaman isteyen bir süreçtir. Bu bakımdan peyzaj tasarımı

donmuş bir mimari vaziyet planı değildir. Kentsel tasarımın yaşayan, gelişen, büyüyen, mevsimlere göre renk ve biçim değiştiren bir koludur (Çelik ve Yazgan 2007).

Kentsel peyzaj tasarımı, bir yapı ile yanındaki diğer bir yapı arasındaki aralığı doldurmada araç görevini üstlendiği için, kentsel tasarımda özellikle önemli bir görev üstlenmektedir (Nicolin et al. 2004). Mimari plan ve tasarlarda işin gereği, kütle üzerinde durulmaktadır. Yapının üzerinde ne kadar çalışılmış olsa da bu durum tekil kalmakta ve kentin geneline bakıldığında bütünden kopuk parça hissi verebilmektedir. Kent içi doğal ekolojik verilere fiziksel planlarda yeteri kadar yer verilmemekte (topoğrafya, kıyı, akarsu, bitki örtüsü, toprak, kumul, kıyı çizgisi vb.), peyzaj planlamanın kentlerin gelişiminde ve sürdürülmesinde oluşturacağı olumlu etki kavranamamaktadır (Demiralp 2009).

Doğanın vereceği yeni ürünler, yeni renkler, yeni malzemeler tasarımın geleceğini oluşturacaktır. Kentsel tasarımın boyutlarında yer alan ruh ve bedene hitap etmek, bunlar arasında dengeyi kurmak, ideale yaklaşmakta önemli rol oynamaktadır. Bu denge ve ahengi kurma işinde en güçlü materyaller ise; bitkiler, bitkisel materyaller ve bu düzenlemeleri bütünleyen diğer yapısal elemanlardır. Bitkisel malzemeyi ve yapısal malzemeyi bir bütün olarak görmeyen tasarımcı çevresini oluşturamaz (Memlük ve Yılmaz 1999).

Kentsel peyzaj tasarımı aynı zamanda kent için, bir kimlik oluşturma çabasıdır. Kentin kültürü ile ilişkilidir ve çağdaşlık göstergesidir (Balkan ve Aykaç 2002). Kimlik doğal akışında yerini bulmaktadır. Bu durum özellikle bahçelerde çok belirgindir. Çünkü bahçeler özeldir, kişi veya belirli bir amaç için düzenlenir. Tam anlamıyla kimlik yansıtır. Bahçe içerisinde kullanılan elemanlar, seçilen bitkiler kentsel peyzaj tasarımının kültürle olan bağıntıyı yansıtır.

Coğrafyanın etkileri ve kentsel boşlukların yorumlanması da kentsel peyzaj tasarımının önemli öğelerindendir (Derman 2002). Bütüncül düşünülen kentsel tasarım projelerinde boşluk kavramının yeri yoktur, aksine her kullanım planlıdır. Fakat yapı kütlelerinin öncelikli olarak ele geçirdiği kentlerde gündeme gelen boşlukların yorumlanması kavramı, yenilenen kentler için önemlidir. Yenilenen kentler için;

- Mevcut kent örgüsü üstüne, coğrafyanın -doğal yapı ve iklimsel verileri yorumlanarak, içinde her türlü devinim ve ilişki için gerekli akışı yaratmayı hedefleyen bir peyzaj altlık oluşturulması, bu altlık üstünde geçmişten bugüne kenti şekillendiren ve korunacak olan öğelerin – doku, yapı, peyzaj – diğerlerinden ayıklanarak belirlenmesi,
- Kentin yaşanabilirliğini tanımlayan ve kent bütünü ile entegrasyonu sağlayan kentsel aktivite omurgalarının - kamusal alanlar (communal zone) – oluşturulması

- Kent boşluklarının, kapalı, açık alanlar – yapısal doku, peyzaj – şeklinde birbirini etkileyen ve destekleyen alanlar olarak öngörülen kentsel vizyona göre düzenlenmesidir (Derman 2002).

Yaya yolu genişliği o bölgedeki yoğunluğa uygun boyutlarda tasarlanmalıdır. Ayrıca engellilerin, yaya güzergâhında en az 90 cm'lik bir alanda doğrusal olarak hiç bir engel elemanı ile karşılaşmayacak şekilde hareket etmeleri sağlanmalıdır. Örneğin, görme engelli bir kişinin doğrusal hareketi sırasında tehlike yaratan bir sokak elemanı ile karşılaşmaması önemlidir (Anonim 2008).

Günümüzde açık-yeşil alanlarda güvenlik algısı önemli bir konu haline gelmiş olup, mekanda güvensizlik hissi uyandıran peyzaj tasarımlarından kaçınılmalıdır (Özhancı vd 2014).

Kentsel peyzaj tasarımı, tarihi bahçeleri bir kültür ve keyif parkına dönüştürerek, yeni bir sembol yaratmayı, sitenin tarihi karakterini geliştirmeyi ve kimliğini tanımlamayı, sosyal, tarihi ve ekolojik özelliklerine saygı göstermeyi amaçlamaktadır (Mansouri 2022)

Kentsel peyzaj tasarımına bakış; yaya yürüyüş yolu, hoş bir alan, insanların ruh hallerine ve karakterlerine göre ne isterlerse, ağaçların altında çalışmak, kanala bakan bir manzaraya sahip bir masada oturup gazete okumak, eğer çocuksanız alanın her yerinde koşabilmek gibi aktivitelerin yapılabileceği bir alan olmalıdır (Hasegawa 2004).

Kentsel peyzaj tasarımında ulaşılmak istenen bazı hedefler:

- Tasarımlar katı önerilerden çok, gereğinde değişen koşullara uyabilen esnek yeteneğe sahip olmalı, seçenekler üretebilmelidir.
- Kentsel ve yerel üst düzey kararlara uygun olmalıdır (Çelik ve Yazgan 2007). Kentsel tasarımda alınan üst ölçek kararlarla tam uyum sağlaması tasarlanan peyzajın sürdürülebilirliğini ve planlama-tasarım bağlantısını güçlendirecektir.
- Yakın çevresi ile varsa tarihî kentsel doku bütünleşebilmelidir (Çelik ve Yazgan 2007). Tasarlanan alan için, eski çizgiyi değiştirmeden devam ettirmenin mi? yoksa modern çizgiyi getirmenin mi? daha doğru olacağını projeyi ele alan peyzaj tasarımcısı belirlemelidir.
- Otopark gereksiniminin artması, öneri tasarımın mevcut ulaşım getireceği yeni ilave yükler, trafik güvenliğinin ve yaya erişebilirlik olanaklarının sağlanması gibi ulaşım ile ilgili sorunlara çözüm önerileri getirilebilmelidir.
- Yaşanabilir, kaliteli çevrelerin yaratılmasındaki katkıları desteklemelidir.

- Çevre koşulları ve doğa bilimleri gerçekleri göz önüne alınmalıdır (Çelik ve Yazgan 2007). Tasarımın çevre koşulları ile birebir ilişkili olduğu peyzaj tasarım sürecinin başından sonuna dikkatle ele alınmalıdır.
- Yaşlıca vd.'ne göre tasarımda kuruluş, işletme, idame ve yönetim masrafları doğru tahmin edilerek fayda-maliyet analizlerine uygun olarak yapılmalıdır (Çelik ve Yazgan 2007).
- Kentsel peyzajda yeni tipolojiler yaratmak özellikle düz zeminlerde daha kullanışlı ve estetik mekanlar oluşturacaktır (Arup 2008).
- Yapılan çizimler asla plan boyutunda kalmamalıdır kesit ve perspektiflerle uygulamada nasıl olacağı kesinleştirilmelidir (Arup 2008).
- Sonraki zamanlarda fidanlık olarak kullanılıp yerleri değiştirilebilir geçici peyzaj alanları kurulabilir.
- Yerleri değiştirilebilir malzemeler kullanılabilir
- Sürdürülebilir alan kullanım planlaması kapsamında yapıların araziye uyumu yanında ekolojik veriler incelenmelidir (Başal 2008).
- Mimari tasarım ile alan kullanım planlaması arasında peyzaj tasarımları ile ilişki kurmak; yapı ve kullanımların araziye uyumu konusunda hedefler belirlenmelidir.
- Yeni gelişim alanlarını ve yapıları, mevcut arazi özellikleri ve yerel bitkiler kullanarak pekiştirmek; binalar arasında kalan alanların rekreasyonel ve yaya öncelikli özelliklerini vurgulayan ve alan bütünlüğünü koruyan estetik peyzaj alanları oluşturulmalıdır.
- Çekici ve estetik özellikleri ön planda tutan, yaratıcı bir özellikte tasarlanan meydan ve plazalar gibi toplanma mekanları ile uyum gösteren mevcut topografyaya uyumlu yeni peyzaj alanları yaratılmalıdır.
- Yerel bitki örtüsünün özgün karakterini koruyarak alana olan ilgiyi arttırılmalıdır.
- Yerel bitki çeşitliliğini sergileyen ve alana kolay adapte olan türler seçilmelidir.
- Alana olan ilginin artırılması ve girişlerin vurgulanmasına yönelik olarak peyzaj tasarımlarını gerçekleştirilmelidir (Başal 2008).

Yapısal ve bitkisel tasarımlarda ekonomik, ekolojik ve fonksyonel, iklim şartlarına dayanıklı, alana fazla yapısal yük getirmeyen, çevre prestijine katkı sağlayan, çevre fiziki dokusu ile uyumlu tasarımlara öncelik verilmelidir (Yılmaz 2019).

Sürdürülebilirlik Teorisi ve Sürdürülebilir Gelişme

Gelişme ve büyüme kelimeleri, tamamen iki farklı anlam ifade etmektedir. Birincinin nitelik kavramı vardır ve kültürel, sosyal, ekonomi gelişmeleri ile alakalıdır. İkinci nicelik

kavramı vardır ve ekonomik sisteminin fiziksel veya nicelik artışı ile açıklamaktadır. Sürdürülebilir gelişmenin Dünya'nın siyasi tartışmalarına ana akımına girmesi için 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu(genelde Brundtland Komisyonu olarak biliniyor) raporundan daha etkileyici bir olay olmamıştır."Bizim Ortak Geleceğimiz" başlıklı rapor bir kitapçık olarak yayınlanmıştır.

"Sustan" kelimesi latin kökenli olup anlamı desteklemek ve bakmaktır ilk kez 1920 yılından veya daha öncesinden İngiltere'de kullanılmıştır. Aşağıda, sürdürülebilir gelişmenin farklı tanımlarına yer verilmiştir.

- Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Brundtland Komisyonu) 1987 yılında: "Sürdürülebilir gelişme günlük ihtiyaçları gelecek nesillerin gücünü kendi ihtiyaçlarını karşılamak için tehlikeye atmadan karşılayabilen bir kalkınma olarak tanımlanmıştır."
- Dünya Koruma Birliği (1991): " İçinde yaşadığımız destekleyici ekosistemlerin kapasitesine dikkat edilerek insan hayatının kalitesini artırma. "
- Dünya Bankası: "sürdürülebilir gelişme, devam eden kalkınmadır. "
- Chugul (1993) yılında "sürdürülebilir kentler "adlı kitabında, sürdürülebilir gelişmeyi;

"Sürdürülebilir gelişme, yenilenebilmeyen enerji kaynaklarının en aza indirilmesini önde gelen hedeflerinin arasına koyan ve yenilenebilir kaynaklardan sürdürülebilir kullanım, yerel kapasiteyi cezbe eden ve insan ihtiyaçlarını karşılamayı dikkate alan gelişmedir."

- Bruckman (1994) yılında sürdürülebilir gelişmeyi: "gelişme ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarda insanın yaşama kalitesinin olumlu yükseltilmesi olarak tanımlamaktadır.
- Tomas Jefferson'un(1991) sürdürülebilirlik konseyi: "sürdürülebilirliği, şimdiki ve gelecek nesiller için sürdürülebilir ve kaliteli yaşam için insanın sorumluluğu olarak tanımlamaktadır."
- Lehman (1991) 'e göre yılında sürdürülebilir gelişme ekonomik, sosyal, kültürel geliştirilmesi süreci ve sosyal adalet ile olan teknolojiye dayalıdır ekosistemi kirliletmeyen ve doğal kaynaklara zarar vermeyen bir şekilde. sürdürülebilir gelişmenin anlamı ekonomik, sosyal, teknolojik ve kültürel becerilerin artmasıdır.

Mkanda and Barbie (1989) " Sürdürülebilir gelişmeyi sosyal -ekonomik stratejidir, örneğin eğitim standartlarının yükseltilmesidir, ulusal sağlığın güçlendirilmesi, gelirlerin artması ve kamuoyunun yaşam kalitesini artması şeklinde ifade etmişlerdir. "

McNil (1991) 'e göre "çevresel hususların gerektirdiğine göre kişi başına az enerji, daha az su, daha az toprak, daha az kimyasal madde, daha az kaynak, daha az atık ve daha az hava kirliliği olarak Sürdürülebilirliği açıklamıştır."

Uheele (1998) "sürdürülebilir gelişmeyi bir kalkınma aracı olarak görmüş insanın sağlığını ve biyolojik sistemini uzun vadede geliştirilmesine katkı sağladığını ifade etmiştir."

Campbell(1996) kentsel ve bölgesel planı "yeşil şehirler, büyüyen şehirler ve eşitlikçi şehirler" başlıklı makalede sürdürülebilir gelişmeyi "bir sosyal-çevre uzun vadeli tasarımı, dengeli bir duruma getirmek olarak tanımlamıştır."

Sürdürülebilirlik, sosyal tercih sınıfını tanımlar ve toplumun değerleri, ekonomi, çevre ve eşitliği kapsamaktadır."

Meknon(1996) "sürdürülebilir gelişme için ulusal strateji" başlıklı makalede: "sürdürülebilir gelişme bir tür gelişmedir ki insanın sağlığını ve ekolojik sistemlerini uzun vadede iyileştirmesini sağladığını vurgulamıştır."

Rio de Jenero 'da 1992 yılında Birleşmiş Milletler konferansı çevre ve kalkınma hakkında olan "Yerküresi Kurumu "adlı bu konferans, sürdürülebilir gelişmeye ihtiyacının uyarısıdır ki Dünya çapında 178 ülkenin katılan devlet başkanlarıyla yapılmıştır ve" İş programı 212" olarak adlandırılan ayrıntılı bir bildirim yayınlanmıştır. Bu program Dünya'nın birçok yerine sürdürülebilir gelişme tasaralamıştır. Rio bildirmesi çevre ve gelişme ile ilgili temel esasların bazısını toplatmış ve Birleşmiş Milletlerde sürdürülebilir gelişme komisiyonu oluşmasına neden olmuştur. 90'lardan diğer BM konferansları ile Yerküresi Kurumu hedeflerinin geri kalanı, dünya nüfusu, sosyal gelişim, ve kentsel gelişim alanlarında takip edilmektedir.1996 yılında İstanbul'da düzenlenen" kentsel kuruluş" adlı insan yerleşmeleri esası ile ilgili bir detaylı anlaşma üretti, ve o konferansın en önemli özelliği, sürdürülebilir şehirlerin yapımında en iyi uluslar arası deneyimleri göstermek oldu.

Sürdürülebilir gelişmenin temel amacı, temel ihtiyaçları karşılamak, yaşam standardını iyileştirmek, biyolojik sistemlerin korunması ve daha iyi yönetmesi, daha güvenli ve müreffeh bir gelecektir. Sürdürülebilir gelişmenin dört temel esası geleceği düşünmek, çevre, eşitlik, ortaklıktır. Geleceği düşünmek esası ormanlar gibi çevrenin yenilenebilir kaynaklarını korumak ve ayrıca büyük sistemleri ve çevre sermayelerini desteklemektir. Brundtland Komisyonu gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kararlar üretmektedir. İkinci esas çevreye yüklenen maliyetler ile ilgilidir. Bu fikri uyandırmaklaki herkes kirlettiği kadar ödemek zorundadır. Dünyadaki çevrenin kaynaklarının büyük boyu ki bu gezegende yaşam yenilenebili. Böylece, tüketim alışkanlıklarda değişikliklerin tespiti, çevresel eşik ihlallerini

önlemek için gerekli olanların yönünü belirlemek mümkündür. Alkin (1995), iki adalet ve ortaklık esasları, fırsatlar yaratmak için nesiller arasında adalet kurması, yerel ve küresel ölçekte kaynaklar erişimi için Alkin, ortaklık ilişkisinin önemini vurgulamaktadır. Ekonomik gelişimde insanlar karar ve gelişim sürecine katılmayı yapamıyorlarsa, gelişim başarısızlığa mahkumdur. İş programı 21'in onyedinci bölümü kentsel gelişmenin yönlerini önerip ve ülkeleri halklarıyla danışma süreci yapmaya teşvik etmektedir.

Sürdürülebilir gelişme BM komisiyonunda İş programı 21 'de olan konuları Konuya göre sınıflandırılmıştır. Bu komisyon, sürdürülebilir gelişmenin konularını sosyal, ekonomik, çevresel ve kurumsal ve organizasyonel olmak üzere 4 kısımda ele almıştır.

Sürdürülebilir Şehirler

Birleşmiş Milletlerin Habitat2 Konferansında Türkiye 'nin İstanbul kentinde, 1996 yılında adı " Summit City " olarak düzenlenmiştir.Kentsel sürdürülebilirlik konusundaki ilk toplantılardan birisidir.

1994 yılında White şehrinin sürdürülebilir gelişmesi açısından aşağıdaki sebeplerden dolayı önemli olduğunu belirtilmektedir:

- İnsanların çevresel etkileri genelde şehirlerde ortaya çıkmaktadır.
- Çevresel etkileri azaltma fırsatları genelde şehirlerde odaklanmıştır.
- Dünya'nın bir çok yerinden, çevre konularında ortaya çıkan teşvikler şehirlerde yerel yöntemlerin ölçeğinden daha fazlası başlamıştır.

Çevre ve Kalkınma Dünya Komisiyonu, sürdürülebilir bir kent yapmak için aşağıdaki temel esasları ve stratejileri geliştirmiştir.

- Kentsel sakinleri kapsayacak şekilde, sosyal ve ekonomik fırsatların artması.
- Şehir büyümesinde enerjinin payının azalması.
- Kentsel büyümek için gerekli olan su tüketimi, toprak ve diğer kaynakların hafif azalması.
- Çöp ve atık suyun miktarını en aza indirmek ve üretimin atıklarının geri dönüşümünü en aza indirmek.
- Yeterli güce sahip yönetim sistemlerinin kurumsal, çevresel hedeflerine ulaşmak için.
- Kentsel teknolojiyi, sürdürülebilir gelişim yoluna sevk etmek.
- Çevre ve insani faktörlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmasıyla ekonomik, sosyal, çevresel hedefleri veya tehditleri önlemek veya cevap vermek amacıyla kentsel alanlarında güçlendirilmesi.

Kevin Lynch'in en son kitabı " Yok etme " adlı, 1983 yılında yayımlanmış olup, insanın geleceğinden endişe duyduğunu anlatmaktadır. Atıkların günlük atılması ve bir kaç nesil önce terkedilmiş kurumlar artan su ve hava kirliliği ve kentsel çürüme, bu rahatsız edici ve sorunsal konular hakkında bahsetmiştir.

Bowen and Moderres (2006) Şehir ve Çevre adlı kitabda, sürdürülebilir şehirlerin tasarımı için bazı öneriler getirmişlerdir:

- İlk ve en öneml sürdürülebilir gelecek için öneri, akıllı olmaktır, ayrıca şehirlerin ilerci, aktif, canlı ve çağrıcı bir şehir olması için çaba gösterilmelidir.
- İkinci öneri, şehirleri makine yerine insan için inşa edilmeli, arabayla uyumlu olmak için yapılan ve tasarımılanan şehirler, aslında şehrin insani özelliklerini bozmaktadır.
- Şehrin ve onun banliyölerini yeniden bilinçli olarak tasarlamaktır. Dolgu konut, dükkan üstünde daireler, arazi yoğunluğunun artması ve özel araba kullanmak yerine toplu taşıma seçeneklerine ikna etmektir, yeniden tasarlamak kentsel peyzajın insani ölçekleri ile tekrardan yapılabilir.
- Sürdürülebilir bir şehir için dış etkilerini içselleştirmelidir. İnsanlar, iş merkezleri ve diğer kuruluşlar enerji tüketimi ve atık bertarafı için gerçek maliyetler ödeme zorunda olurlarsa, kuşkusuz, davranışları sürdürülebilirliğe teşvik edecek şekilde yakınlaşacaktır.
- Sürdürülebilirlik için sağlıklı bir geniş düşümüz olmalıdır. Bu fikir şehirde insanın sağlığı için bir yer ve olumlu uzun süreli biyolojik sistem olarak kullanılabilir.
- Sürdürülebilirlik için adalet ve eşitlik sağlanmalıdır.
- Son olarak ise insan ölçeğinde ile yaşananabilir şehirler örnekleri bulmak için geçmiş olan kullanımları dikkatlice analiz edilmelidir.

Sürdürülebilir Mahalle Temel Tanımı

Peter Calthorpe, Sim Vander Ryn (2006) Sürdürülebilir mahalleyi “sürdürülebilir mahalle zaman, varlıklar ve sakinlerin bakım giderlerinde tasarruf yaparak su, toprak ve yakıt gibi çevresel faktörlere daha düşük bağımlılığı bulunan” olarak tanımlamaktadır. İki tasarımcı enerji verimliliği ve kullanımı, yenilenme, doğa onarımı ve özel taşıtları düşürme gibi genel değerler için esas savunma yapmışlardır (Chirsa and Wanin 2005).

Sürdürülebilir topluluk terimi kullanımı ABD'de 1990'lı yıllarında ortaya çıkmış ve 1994 yılı Chicago kentinde uluslararası eyaletler kentsel yönetim dernekleri tarafından sürdürülebilir sosyal planlama kavramı ile ilk kez tanışmıştır. Britanya devleti 2003 yılı konut inşa

planlamasında sürdürülebilir toplumlar konusu gündeme gelmeye başlamıştır. Bu çalışmaya göre sürdürülebilir mahalle şimdiki ve gelecek sakinleri farklı ihtiyaçların gidermekle, onların çocukları ve diğer tüketiciler, yüksek yaşam kalitesi sunmayı hedeflemektedir.

Sürdürülebilir bir toplumun temel amacı, şehirlerde büyüme ve sürdürülebilir hedeflere ulaşmak için vatandaşların yaşamlarının niteliksel gelişimine dikkat etmektir (Ahqar and Malek Hosseini 2020).

Sürdürülebilir bir mahalle, ekonomik canlılığın, ekolojik bütünlüğün, sivil demokrasinin ve sosyal güvenliğin tamamlayıcı ilişkili olduğu bir yerdir (Aliakbari 2017). Bu nedenle birçok araştırmacı mahalleyi, mahalleler ve sürdürülebilir şehirler oluşturmak için sürdürülebilirliğin kullanılabileceği en uygun kentsel unsur olarak görmektedir (Melis and Khemri 2020).

Sürdürülebilir mahalle nedir? Bu fikir mahalle, site, kent ya bölge için açıklanmamıştır. Çevreyi sürdürebilmek için yapılan çalışmalar, vatandaşların istekleri bu bağlamda mahalleden mahalleye farklı olabilir. Sırf sabit şeyden öte, sürdürülebilir mahalle sürekli olarak sakinlerin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar başkalarıyla uygunlaştırır. Bir haldeki çevre olasılığı sürdürülebilir mahallede konusunda korunur (Bridger and Luloff 2001).

Minnesota yönetimi kent sakinlerinin yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Doğa performansın koruyarak atık üretimini azaltmayı, yerel ekonomi için yerel kaynakların üretimini teşvik ederek, kaynakları etkin kullanmaya yönelik arayışlar geliştirmektedir (Sedepete 1995).

Sürdürülebilir mahalle ile ilgili kriter tanımı ve kriter seçiminde “Sürdürülebilirlik mahalle için kapsamlı, ulaşılabilir ve yeni değerler organize yapmayı gerektirir. Özel değer sistemi kurarak ilgili kriterler ışığı altında kontrol listesi hazırlanarak, gelecek çalışmalarla uyumluluğu garanti yapması için sürdürülebilir mahalle gelişimi ve vizyonu olarak düzenlenebilirler (Krizak and Power 2010).

Sürdürülebilir Mahalleyi Oluşturan Faktörler

Sürdürülebilir mahalleyi oluşturan faktörler Anne Power , Mark Roseland, Hugh Barton, Calire Bonham- Carter gibi yazarlar tarafından farklı şekilde ele alınmışlardır.

Anne Power

Power (2004)’e göre şimdiki ve gelecek nesiller ihtiyaçların gidermek ve aynı mahallenin güvenlik oluşturmak ve çevre öğeleriyle, ekonomi ve sosyal denge sağlamak ayrıca diğer farklı ihtiyaçların kabullenmesi ve saygı göstermesi ve bireylerin tümünün

ihtiyaçlarının giderilmesi mahalle ilkelerine hâkimdir. O sürdürülebilir mahalle kriterlerin şöyle sıralar:

- Aktif, kapsamlı ve güvenilir
- Sosyal adalet içeren
- Çevre duyarlılığı
- Uygun tasarım ve uygulama
- Cevaplayan hizmet sunumu
- Birleşim ve uygun iletişim şebekesi
- Gelişim ve ilerleme için potansiyelleri oluşturmak
- Doğru yönetim

Claie Bonham-Carter

Bonham-Carter (2010)'e görüşünde sürdürülebilir toplum ararsak, yapay çevrede yeni düşünceler çevresel ve sosyal etkenlere uyumlu olması gerekir. Küresel şartlarda temel amacı iklim değişim tartışmasını düşürmek, enerji ve su kaynakların uzun süre korumak, bitkisel biyoloji çevreyi korumak ve yenilemek, endüstriyel dönemde ekosistem yıkıntıları gidermek, ekonomi gelişim ve iktisadi güvence sağlamak, birliği geliştirmek ve sosyal adalet, kültürel çeşitliliği yükseltmek ve korumaktır. Onun fikrinde sürdürülebilir toplumun temel öğeleri aşağıdaki gibidir:

- Yoğunluk ve taşınma: Gelişim mahallelerde taşınmaya yönelik odaklanmalıdır ki bu arada düşük karbon üreten taşıma temel faktörlerdendir. Kamu alanları korunup, sosyal birlik güçlenerek enerji kaynakları geniş alanda kullanılmalıdır.
- Kullanımların karıştırması: Perakende satışları, konut alanları, eğlence ve sosyal altyapıları halk için birleştirmeye olasılık tanımlar ve zaman yoğunluğunu mahallede geçirilir ve taşınma azalarak mahalleye benimseme duygusu artır.
- Bina türleri çeşitliliği ve alan kapsamıyla mimari türleri çeşitliliği: Bu konu yaş farklılıkları ve sosyal ev ekonomik sınıflar konumlanması mahallelerde sağlar.
- Koşu ve bisiklet olasılıkları: Mevcut güvenilir ve çekici yolların garantisi halkların uğradığı mekânlarda taşın kullanımı düşürür ve mahalle için bağılıkları yükseltir ve sağlam ve sevinçli yaşam metodun yaygınlaştırır.
- Su kaynaklarına hassas kentsel tasarım: Bu konu kent atık suları geri dönüşümü kullanımıyla ilgilidir ve yağmur yönetimi, su atıkların azaltmak, içecek su kaynakları korumağı içerir.

- Enerji verimliliği: Uygun tasarımlarla mümkün olduğu kadar enerji bağımlılığını düşürmek, düşük karbon teknikler ya da sıfır karbon vasıtasıyla enerji verimliliğini temel ihtiyaçların sağlamak, mahalle ölçeğinde sistemler kullanmakla yapılır.
- Açık ortamlar ve ekoloji: Açık alanları sağlamak ve yapay ortamda böyle alanları yükseltmek, ısı adalarının etkilerini düşürmek, su kaynaklarına hassas kentsel tasarımları korumak, karbon üretimi en minimum seviyeye düşürmek, yaban hayat ilkel ortamları korumak ve yeniden canlandırmaları.
- Kamu alanları: Mahalle halk toplanması için peyzaj alanları oluşturmalı ve belirli mekan hissi ve hatırlanmalı sağlaması gerekir.
- Kültürel cevaplama: Mahalleler civar mahaller ile bağlantı ve değiş tokuş için planlar ve tasarımlar yapmalı ve tarihi ve kültürel kavşaklar ve meydanlara dikkat etmelidir.
- Farklı kişilik: bu amaca ulaşmak için gerekir tüm mahalleler diğer mahallelerle tanımlanması ve seçilmesi belirli mekânlar ve sınırlar oluşturmalı.
- Yerel yönetim: mahalle uzun ve kısa vadeli yönetimlerde önemli rol taşır(Bonham Carter 2010).

Hugh Barton

Barton (2002)'ın görüşünde sürdürülebilirlik temeli yerel ölçekte dört alanda incelenir: Birinci sürdürülebilirlik gelişimi için mekân ilişkilerine yeniden bakmamız gerekir. Tasarımı görmek ve bölgesel yönetim gerçekte ekoloji, su ve enerji peyzajıyla ilgilidir. Bu konu yerel ölçekte ekosistemlere uyum sağlar. İkinci, mahalle ölçeğinde performans kanıtları azaltır aynı anda taşıtları fazladan dayanmak sürdürülmez andırır ki buda kent içi taşıma ve yolcuyla yükselişi anlamında, sağlamlığa etki, taşımada eşitsizlik ve yer ve enerji kaynaklarında fazla kullanımıyla sonuçlanır. Tüm bu sorunlar karşısında sürdürülebilir mahalle doğrudan mahalle inşasıyla ilgilidir. Üçüncü, mahalle şebekeleri mahalle çalışmaları ve birleşiminde mahallenin sosyal sermayelerin tespitinde önemli rol taşır. Dördüncü, 21. talimatı ilgili rehberlikleri dikkate alarak, vatandaşlar ve mahalle grupları davet edilerek tasarım hakkı ve yenilik süreci ve mahalle planları kendilerine devredilir (Barton 2002). Bartona göre mahalle ölçeğinde sürdürülebilirlik Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Mahalle Ölçeğinde Sürdürülebilirlik (Barton 2002)

İklim bilgileri	Yolculuk için daha az mesafe kat eden mekânlar oluşturulmalı Kamu taşımacılık hizmetleri sunulmalıdır
Taşımada Enerji	Bisiklet kullanımının artırılması
Binalara Enerji	Enerji verimli binalar form ve tasarımı Yenilenebilir enerjileri geliştirme
Biyçeşitlilik	Ekosistem ve diğer canlı bağlantı koridorları korumak
Hava Kalitesi	Hava kalitesi yönetimi ve trafik yoğunluğunun azaltılması
Su	Yerel kaynaklar ve talep yönetimi Yüzey suları ilgilenecek/yerel kanalizasyon, yeraltı suları canlandırılması
Yer ve Toprak	Kentsel arazinin işkal korunması için yüksek yoğunluk Yerel ölçekte toprağın yenileme planı ve tasarlanması
Mineral Kaynaklar	Yerel kaynakları kullanmak ve yenilebilir bina malzemeleri
Estetik Kalitesi	Yayalar için yerel çekici çevre oluşturmak
Görüş ve Miras	Mekân hissiyle çevre okuma Belirgin ve seçkin kültürel miras ve peyzaj gösteren planlar
Teşviklere Erişim	Erişebilir, uygun kalite, uygun şartlar ve serbest zamanları değerlendirmek
Sosyal Güvenlik	İyi görsel denetime sahip sessiz trafiğe sahip bir cadde Mahallede denge ve sosyal uyum
Eşitlik ve Seçim	Yürüme veya toplu taşıma ile tüm tesislere kolay erişim

Mark Roseland

Roseland(2005) yerel sermaye temel ve esas olarak sürdürülebilir mahalle için tanımlamasını savunmuştur. Bu görüş doğal, ekonomik, insani, sosyal ve kültürel bileşenleri savunmaktadır. Onun fikrinde sürdürülebilir mahalleden kapsamlı tanım bulunamaz. Belki kent mahalleleri sürdürülebilirlik kavramı sürdürülebilir mahalle peyzajı ve görüşü oluşur ki demokrasi gelişimi (örneğin yerel katılım süreçleri ve prosedürler) sürdürülebilirlik çerçevesinde sunulur. Ona göre bu çerçevenin elementleri çevresel yatırımları tüketimi azaltılması gerekli ve yatırım gelicimi içtendir ki ulaşmak için kentsel alanların kapasitesi yükseltilmesi gerek olmadığını savunmaktadır. Ayrıca sürdürülebilir bu çerçeve ekonomik sermaye güçlendirmek, insan sermayelerinin yükseltilmesi, sosyal sermayenin birleşmesi, kültürel sermayelerin güçlenmesi demektir. Bu tanımla koordine için bir faktör daha, denge oluşturmak, ihtiyaçlar konusun hızlandırmak eklenir oda yerel azmi ve iradedir (Roseland 2005).

Sürdürülebilir Peyzaj Tasarım

Peyzaj mimarları, mevcut arazi formunu koruma, geliştirme, yeniden yaratma ve yaşam kalitesini yükseltme amacıyla yapısal ve bitkisel tasarımlarını, mimari elemanlarla bütünleştirerek sunarlar. Sürdürülebilir peyzaj tasarımı ilkeleri ile proje değerlendirmeye ilişkin bilimsel ve profesyonel uygulama örneği olarak, mimari yerleşim ve peyzaj tasarımına ilişkin yaklaşımlar ilke kararları hedef kitlenin yararına sunarlar (Başal 2008).

Kentsel gelişme stratejileri, bölgesel ve kentsel kademelenme, imar planı hazırlığı gibi konularda şehir plancısı işin sahibidir. Ancak; doğal ve kültürel kaynaklara dayalı kullanım kararlarının üretilmesinde, kentin açık ve yeşil alan sisteminin kurulması ve denetiminde peyzaj mimarının etkin rol üstlenmeleri kaçınılmaz bir zorunluluktur. Kentsel planlamada, ayrıntılı kaynak envanter ve analizine dayalı olarak alan kullanım kararlarının, peyzaj plancısının etkin katılımı sağlanmadan alındığı; mahalle, toplu konut alanı, cadde ve meydana kimlik kazandırma girişimlerinin, mimarın sorumluluğunda, sokaktaki yapıdan başlatılmadığı ya da yerleşim alanları, kentsel donatılar ve servis alanlarının, plancı / tasarımcı disiplinlerin katılımı ile geliştirilmediği sürece kentleşme çabalarının başarıya ulaşması beklenemez (Başal 2008).

Aynı araştırmacıya göre Plancı ve tasarımcı disiplinler olarak mimar, şehir plancısı ve peyzaj mimarı'nın fizikiplanlama çalışmalarına katılım ve katkılarının sınırlarını, kesin çizgilerle birbirinden ayırmak olanaksızdır. Ancak; fiziki planlama çalışmalarında, özellikle kaynak analizi ve tanılama aşaması ile sonrasında, alan kullanım kararlarının alınması ve seçeneklerin belirlenmesi sürecinde birlikteliğin sağlanması, plan kararlarının etkinliği, projenin başarısı ve uygulanma şansını artıracaktır. Dış mekanın şekillenmesinde ve araziye uyumlu tasarımların geliştirilmesinde peyzaj mimarı, tasarım becerisini ve bilgi birikimini kullanır. Bu süreçte mimarı yönlendirerek sürdürülebilir ve estetik mekanlar ortaya çıkartır. Bu süreçte, grafik gösterimler ve eskiz çalışmaları tasarımı yönlendirir ve etkili sunumlar ortaya koyar.

Sürdürülebilir Kentsel Peyzaj Tasarım

Kentlerin birbirinden çeşitli tanımı sadece kentin genel görünümünü içermez. Farklı bölgelerle özel görünümü kendilerine has alanlarıdır. Genellikle kent sezgisel yapı elementleri, alan tamamlayıcı unsurlar ve çeşitli perspektifi içermektedir. Yukarıda belirtilen faktörlerin her biri, mahallenin oluşturulmasında ve düzenlenmesinde kurallara uyarak mahallenin görünümünü kontrol edilebilir kılan daha ayrıntılı ve somut şeyleri de içermektedir.

Kentsel peyzaj önemine dikkat göstermek için Japonya gibi ülkelerde peyzaj uygulamaları kanunu çıkarılmıştır. Kent peyzajına uygun kaliteye ulaşmak yeni bölgeler tasarlanması veya yapılması için “peyzaj belgesi” kavramını gundeme getirilmiştir (Itoh 2006).

Diğer yandan sürdürebilir ilkeler kent mahalleleri peyzaj muhasebesinde kullanılması gerekir. Böylece sürdürebilir kriterleri **estetik, fonksyon, kimlik ve ekolojik** boyutları çerçevesinde incelenmesi gerekir ve gelen bölümlerde tetkik yapılacaktır.

Sürdürülebilir bir kentsel peyzaj, çevrenin kalitesini mümkün olduğu kadar artırır (Uyl and Driessen 2015).

Estetik  l eğinde mahalle sürdürebilir tasarım kriterleri

Estetiğin amaçları ortam güzelliği ve dengeli kombinasyona uygun alan oluşturmaadır. Bundan dolayı dolaylı alan kullanıcıları çevreyle ilgilenirler ve çevreyi anlamak algılanmayla yapılır. Güzelleştirmek ve estetiğe  zen göstermek önemlidir. Bu arada estetik boyutunda s rd rebilmeğe ulaşmak kentsel yönetim politikaları kombinasyonunda paralel olarak peyzaj ve kent alanları tasarımıyla ilgili ve sağlanabilir. Yönetim açısından sürdürebilir politikalarına ulaşmak için ( CMA 2010);

- Kullanım kullanımına değil bina türüne dayanarak b lgelemeli: Yaygın b lgelemeye göre, gelir seviyesi düşük insanları ayırtı vurgulanır ama maliklere kullanım türün belirlemeye izin verilmeli. Uygulamaları dinamik değişim ve kent peyzajı görüşü sakinlerin ihtiyaçların her zaman kapsamaktadır.
- Bölgede cadde türü ile bina uyumluluk  l ekleri: Caddeyle mevcut bina ilişkisin dikkate alarak yolda uygulanan uygun ölçekli binalar ve tasarım önemi hoş bir sokak ortamı oluşturur.
- Standartlar uygulanması emin olmak için tasarım denetim kurulu kullanmak: Denetleme kurulu performansı, mahalle kimliği korumak için araç ve yeni gelişmeleri vurgulamaktır. Böylece mahalle peyzajı sezgisi bozukluğun önlemek için mahallede mevcut imarın stil ve türüne uygun göstergesi ve yansıtıcısıdır.
- Telekomünikasyon kuleleri ve reklam billboardlar için özel mekanlar vasıtasıyla perspektif peyzaj korumak: Reklam bilbordlar ve telekomünikasyon kuleleri mahalle görünümünde önemli derecede etkilidirler ve mahalle peyzaj bozukluğuna neden olurlar. Düşük yüksek noktalar konumlamakla doğru konumlama, ağaçlar yüksekliğiyle eşitlemek ve kablosuz sistemler kullanarak böyle etkiler gidermek mümkündür.

- Özel ve kamu ortaklığıyla mahalle otoparkları inşası ve otoparkları kaldırmak: Mahalle otoparklarına finans destekle özellikle yüksek nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde diğer kamu hizmetleri göre otopark inşasıyla mahalle peyzajı yükseltmek mümkündür.
- Gelecekte mahalle büyümesi ile ilgili karar vermek için komitelerin oluşturulması: Gelecekte mahallelerin nasıl ve nerede kurulacağıyla ilgili kararlar önemlidir. Bu süreçte mahalle sınırları belirlenmeli ve mahalle büyüme kalitesi göz önünde bulundurulmalıdır. İlgili kararlar yolların kent peyzajı ayrıca bina ölçekleri ve diğer etkili faktörler mahalle ölçeğinde komite tarafından belirlenebilir.
- Planlama aşamalarında ilgi ve düşünceleri birleştirme: Mahalle gelişiminde, meskûn bulunanlar müdahale edecek farklı ve çeşitli aşamalar ve süreçler bulunur. Mahalli şuralar mahalle inşa konumu ve niteliği, vatandaşlar rolün gelişim politikalarında yönlendirebilirler.
- Denetim aşamalarında kullanıcıların katılımı: Mahalle büyüme ve gelişimi, her zaman ekonomi ve sosyal aşamalarla beraberdir. Projelerin başarılı olması için kullanıcılar tüm projeler aşamalarından denetleyici olarak katılabilirler. Kullanıcılar merakı ve ekonomik açısından, projeleri iyileştirmede yardımcı olalar.

Estetik açısından sürdürülebilirlik politikaları kentsel alanı tasarım seviyesinde Mekânsal birlik, Dış yüzeylerin sürekliliği, Binaların sitil uyumluluğu, Binalarla oluşturulan ufuk hattı güzelliği, Boya ve malzeme uyumu önemlidir (Gao and Asami 2007).

Mekânsal birlik

Kavram ve analitik algılama çeşitli ve farklı alanlarda elementlerin toplam bütünlüğüdür, Şöyle ki mahalle alanı oluşturan elementler bütün bir birleşimle sonuçlansın ve mahalle mimarisi çeşitli ve farklı özellikleri birleştirmeniz gerekir ve estetik konular koordinasyon ve çatışmalar çıktısı bir anlamlı bütünde birleşmelidir.

Dış yüzeylerin sürekliliği

Sınırı açıklamalarında gövdelerin bağlam ve entegrasyonu alan bulunan en yaygın ve kavranabilir açıklamadır ki mekânsal birlik esas oluşum ve kapsama oluşumunda yardım eder. Gövdeler bağlamı tanımlanmış kentsel kurallar çerçevesinde çevre peyzajı iyileştirme ve sezgisel beğenildiğinde önemli rol taşır ve alan zenginliğiyle sonuçlanır.

Binaların sitil uyumluluğu

Farklı binalarda anlamlı ilişkiler ve ortak özellikler oluşturularak özel tanımlama mahalle görünümü ve mahallelerde sürdürülebilir ve fonksiyonla değerler yönelmek mümkündür.

Binalarla oluşturulan ufuk hattı güzelliği

Önemli ve belirgin amaçlara (ritim çeşitleri ve dönüm noktası mevcutluyu vs.) ulaşmak haricinde ufuk hattı kenarlarda düzensizlik alan karışıklığına ve boşluk kavram duygusuna sebep olur. Gövdeler ve sayfaların derinliği intizamlı has düşünce taşımazsa ve usulsüzlükler genliği periyodu ve dağıtım ne kadar fazlaysa mekânsal birliğe hasar verir ve uygulama ilişkisi ve genel kavramı farklı element anlamların gittikçe bozar (Gao and Asami 2007).

Boya ve malzeme uyumu

Boyaların algılama ve uyum alanlara ulaşmak için özellikleri, psikoloji etkiler ve desenleri dikkate alınmalıdır. Renk bozulmuş düzeni nedeniyle görme bozukluğu ve pozitif etikler çevre alan birliğine, fiziksel benzer elementlerde etkisi az değildir. Bu yüzden uygulama alanı kontrolü ve kentsel alanlarda uygulama biçimi diğer konularla sunulur ve çevre kalite yükselmesi ve alan görünürlüğünde etki taşır (Gao and Asami 2007).

Fonksiyonel boyutta mahalle sürdürülebilir tasarım kriterleri

Sakinler için çevreyi okunur ve sakinleştirme peyzajda önemli etkili faktörlerdendir. Bu arada çevreyi okunur yapmak konumda güvenilirlik hissi ve zihinsek rahatlık kullanıcılar için sağlar. Çevre okunurluğu alan birliği kuralları ile beraber çeşitli alanlarda bölüm seçim aracıyla ayırt ayırım yoğunlaşması yoluyla ya da farklı rollerle okunurluğa yardım eder. Bu arada fonksiyonel boyutta mahalle sürdürülebilirlik kriterleri kentsel yönetim politikaları kompleksi ile kent peyzaj ilişkisi ve kentsel alan tasarımın mümkün kılır.

Bu boyutta sürdürülebilirlik politikalarına ulaşmak yönetim açısından şöyle açıklana bilir (İCMA 2010);

- Kentsel alan ve iş yeri arasında özel denge kuran mahalleler, puan verilir, bu özelliği taşıyan mahalleler ideal fırsatlar mahalle işletim kombinasyonunu taşırlar. Bu tür mahallelerde sakin bireyler genellikle kaldırımları kullanırlar ve böyle mahallede trafik azalır.
- Caddelerde otoparkla tahsis edilmiş alanları azaltmayı teşvik: Yaygın alan tasarımlarda bina ve caddeler arası özel otoparklar yerleştirilir. Bir haldeki

kompleks otoparklar inşasıyla alanları düzenleyip yeşil alan ve yaya yolları oluşturarak fonksyonellik kazandırılmasına yardımcıdır.

- Kamu alanları yükseltmeye teşviki için yoğunluk avantajın kullanmak: teşvikli yoğunluk avantajı kullanmak mahallelerde açık ve kamu alanların yükselmesine ve yeşil alan ve parkları vs. bölgelerin artmasına sebep olur.
- Cadde, parklar ve yayalara engelliler için kolay ulaşım sağlamak: Fiziksel engellilerin şehirde hareketlerine dikkat almak kent peyzajında kapsamlı biçimde mevcut şeklinde fark yaratabilir. Planlamalar düzenlenmeden önce şehirlerde engellileri hareketine dikkat etmenin nedeni estetik ve güzellik öğeleri taşımasıdır. Bu durum plan uygulandıktan sonra eklenirse şehir ve mahallede çirkinliğine sebep olabilir.
- Açık alanları korumak için bölgesel araçların tasarım ve uygulaması: Günümüzde sıkışık kentlerde açık alanları ve onları artırılmağı dikkate alarak mahalle görünümü, çalışmalar türüne göre biçimlenmiş ve farklıdır. Sosyal ilişkileri göz önünde bulundurarak bu alanlarda mahalle faaliyetlerin etkisi altına alır ve mahalle diriliğine sebep olur.

Yönetim konularına ek olarak, aşağıda performans boyutta sürdürülebilirlik politikalar elde etmek için kullanılmaktadır (Pakzad 2007).

Performans ve farklı alanlarının net ayrım

Farklı ölçeklerde alanla karşılaşan performanslar ayrımı ve farklı alanlara bağlılık, daha fazla okunuşuna yardım eder ve alan kavramasında daha kolay ve etkinlik sağlar (Pakzad 2007).

Tanıklık duygusu

Tanıklık duygusu binaların ölçeği ve açıklığı, uygun yaya alanlar ve arkadaş dostu dış alanlar oluşur.

- Binaların ölçeği ve açıklığı

Açık alanlar mahalle binalarıyla oluşur, dinlendirici ortak yaratır. Bu durumda ölçekler değişimi yapılan çalışmalarla uyumlu olması gerekir böylece gövde ve alan tahmin edilebilir, sakinler için tanıklık duygusu ve kendine aitliği sağlar (Pakzad 2007).

- Uygun yaya alanlar

Cadde peyzajı güzel olması gerekir, bu durumda reklamlar belirli özel intizam taşır. Araç parkı yayaların hareketine engel olmaz, alanda gereksiz geçişlerin karşısı alınır ve

yayalar bineklere göre daha önce tutulurlar. Genel olarak, mekan, insanların mekanda bulunmaları için teşvik edilecek şekilde olmalıdır. Kentde ne kadar çok insan varsa, şehir o kadar dinamik ve canlı olacaktır (Sci 2014). Bu da kentin ekonomik düzeyini, sosyal etkileşimini artırmakta ve çevre kalitesini iyileştirmektedir (Moeini 2012).

- Arkadaş dostu dış alanlar

Mahallede dinlenme ve dinç güvene ulaşmak için, sosyal ilişkiler sağlayıcı olması gerekir. Bunu sağlamak için mahalle ölçeğinde çalışmalar ve alanda toplumsal denetim davranışlar kontrolü yönünde oluşmalı.

Kimlik boyutunda mahalle sürdürülebilir tasarım kriterleri

Halkın yasadığı kenti benimsemesi için kimliği bulunan alan birimlerine ihtiyaçları vardır(Pakzad 2007). Gerçekte mekân aitliği insan ile çevre bağılılık kurmaktır. Bu ilişki etkisinde, çevre psikolojik bir limana dönüşür(Koper and Rezazad 2006). Bu yüzden Altman ve Low (1992) aitliği karmaşık ve çok boyutlu kavram olarak açıklamışlar. Kimlik ölçeğinde sürdürülebilirliğe ulaşmak kentsel yönetim politikaları kümesleri ile ilişkilidir ve kent peyzajı ve kent alanlar tasarımı mümkün kılır. Bu ölçekte sürdürülebilirliğe ulaşmak politikaları yönetim açısından aşağıdaki şekilde açıklanabilir: (ICMA 2010);

- Kimlikli ve mevcut binaların onarım kontrolü ve boş ve bırakılmış binaların düzenlenmesi: Mevcut eski binaların birçoğu mahallelerde yerleşir ve kent peyzajında olumsuz etki bırakırlar.
- Görsel işaretleriyle mahalle tanımı: Sakinler ve mahalle misafirleri için görünün işaretleri önemlidirler ve mahalle için özel yüz ve kimlik açıklamasına yardımcı olurlar. Bu özellik mahalleye ait olma duygusunu artırır.
- Güçlü mekân hissi ve duygusu oluşturmak için binalar, caddeler, açık alanlar ve müdürlükler kontrol listesi kanun haline getirilmelidir. Kontrol listeleri şeffaf olması gerekir ve mahalle değer ve kalitesin yükseltebilir. Kontrol listeleriyle kent peyzaj caddeler, kaldırımlar, bina stilleri, işaretler ve bina malzemelerin gibi etkin faktörlerine denetlemek mümkündür ve sağlanabilir.
- Ev ve avlular tasarımıyla yalnızlık duygu ifadesi: Zayıf tasarlanmış mahalleler sakinler için yalnızlık ve gizlilik taşımayan bölge oluşturur. Mahalleler iyi tasarlanmışsa gizlilik duygusuyla beraber çekici ve kent peyzajı için yardımcıdır.

Kimlik ölçeğinde sürdürülebilirliğe ulaşma politikaların kentsel peyzaj tasarım seviyesinde

- Mahalle için özel görünüm yaratmak veya korumağa çalışma

Bazı özellikler fiziki ve içseldir, bazıları de duygusal ve anlamlıdır. Çevresel çeşitli etkenleri düşünceli değerdendirmeler, alan birliğı oluşumuna, çevre okunuşu ve alan tanımlamaya yardımcı olurlar (Gao and Asami 2007).

- Cadde mobilyası ve dekorasyonu

Şehrin çeşitli mobilyası konumlanmış alanla uyumlu olduğı halde, diğder talimatlar ve gerekli koordineler içermesi gerekir. Böylece mevcut dokuda alan bozukluğuna neden olmadan pekiştirme olasılığı bulunmaması gerekir. Günümüzde alan düzenleme için çevre yüzeyinde genel değışiklerden sakınılır ve farklı mobilya ile enerji arasından mevcut düzen gibi diğder tamamlayıcı elementler çözüm yolu olarak kentsel düzenleme gerçek programlarında özel yeri taşıır (Pakzad 2007).

Ekolojik boyutunda mahalle sürdürülebilir tasarım kriteri

Ekolojik ölçekteki olasılıklar yanı sıra ve çevresel uygunluğu yükseltmek, çeşitli bitkisel türlerin bulunması tasarlayıcılar için tasarım fikirleri verir. Alan oluşturmak için çeşitli türlerin bulunmasından yararlanmak mümkündür. Bitkiler ve diğder türler nitelik ve nicelik açısından farklı rolleri alan açıklamasından tamamlamaya kadar üslenir. Bu arada ekolojik ölçekte sürdürülebilirliğe ulaşmak için kentsel yönetim politikaları kümesinde araç olarak kent peyzajı ve kent alan tasarımı ilişkisin sağlar. Bu ölçekte sürdürülebilirlik politikalarına ulaşmak yönetim açısından şöyle açıklanabilir (ICMA 2010);

- Kaldırım yolları ve parklar bir biriyle bağı olmaları gerekir, kentlerde yaya yolları ve parklar, parklar kullanımı için teşvik edici faktörlerdendirler ve diğder yandan şehir görünümü daha yeşil ve kaldırımlara bağıdır.
- Kent programlarıyla yeşil altyapılar tasarımları koordinasyonu: Kentsel planlamalarda genellikle problemlerin biri yeşil alanların ilk tasarımlarda göz önünde bulundurulmaması ve ön görünmemesidir. Bu durumda yeşil alanlara dikkat ve önem vermek gerekir, kentsel planlamalarda ilk aşamalarında tasarlanması gerekir.
- Yeşil yollar ağı oluşturmak: Bu faktörden dolayı tüm yeşil alanlar hareket istikametlerinde süreklilik oluşturur ve bireyler kent mahallelerinde hareket halinde kendilerini yeşil alanlarla içiçe yaşamaya teşvik ederler.

Çevresel ölçekte sürdürülebilirlik politikalarına ulaşmak için kentsel alanlar tasarım;

- Yeşilliklerin görsel güzelliğı ve sürekliliğı

Konumu ve geometri düzenine hüküm sürmesi ve sezgisel yararı (sezgisel süreklilik) göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca bitki örtüsü alanda renk çeşitliliğine neden olur. Örneğin, çeşitli çiçekler ve diğer bitki örtüsü kenarlar yüzeylere karşı, sezgisel zenginlik üretebilir. Tasarımda ve kentsel alanlar düzenlemede su ve bitki örtüyü kullanımı değerli çevresel önem taşır ve sürdürülebilir gelişimle yakınlığı bulunur (Pakzad 2007).

- Duvarlar ve ağaçlar yeşilliği

Bitki örtüsü konusunda önemli nokta, onların alan yapısal özelliğidir. Bitkiler çekicidirler ve uygunluğu açısından fikir birliği mevcuttur (Gao ve Asami 2007).

- Kaldırımlar ve açık alanlar yeşilliği

Açık alanlar ve parklar yeterli yeşil alan bulunması gerekir ve sokaklar boyunda ağaç dikilmelidir ve boş alanların mahallede bulunmaması gerekir (Pakzad 2007).

- Atık ve kullanılmayan arazi kullanımı

Atık ve kullanılmayan araziler mahallelerde kargaşa ve görsel kaosa neden olur. Ara kentsel gelişim, terk edilmiş ve kullanılmayan arazilerin düzenlenmesi için bir model olabilir (Shafaati 2017). Zamanla şehirlerin merkez dokularında aşınma ve yıpranma sürecinin başlaması, bu bölgelerde yaşayanların ve sahiplerinin yoksullukları nedeniyle bu dokuların kendiliğinden oluşma ihtimalinin olmadığı terk edilmiş veya harap yerleşim alanları oluşturmuştur. Yenileme ve iyileştirme ayrıca, yatırımcıların bu bağlamlara yatırım yapma motivasyonu yoktur (Sadeghi Moghadam *et al.* 2018).

Bu nedenle, tüm yenileme ve iyileştirme önlemleri, neredeyse kullanılmayan ve terkedilmiş arazi ve binalarla ilgilidir. Öyle ki bu mekanlar sosyal aktivitelerden yoksun, ancak günümüzde ve gelecekte kentsel işlevler için gerekli yeteneğe sahiptir. Bu nedenle şehir plancıları ve tasarımcıları her zaman bu mekanlara gereken özeni göstermeli ve onları korumak ve verimli kentsel mekanlara dönüştürmek için çeşitli seçenekler sunmalıdır (Merten Nefs 2006).

Aslında kentin içsel gelişimi “akıllı büyüme” ve bölgesel dengeye neden olmakta ve sürdürülebilir kentsel gelişmeye yardımcı olmaktadır (Development Standards and Policy Guide 2006).

Ara gelişme yaklaşımı, sürdürülebilir kentsel gelişimin bileşenlerinden biri olan akıllı büyüme kavramı ile doğrudan ilişkilidir ve ilkelerinden ve çözümlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Rahnama 2017).

- Yerel kaynakların kullanımı

Yerli malzemeler hava koşullarına, iklime cevap verir ve aynı zamanda en yüksek miktarda enerjinin emilmesini ve en düşük enerji tüketimini sağlar (Zimmerann *et al.* 2015).

Sürdürülebilir yerel malzemelerin kullanımı, binaları ısıtmak için yakıt tüketimini azaltmakta, bu durumda hava kirleticilerini ve sera gazlarını azaltarak ve kent sakinlerin yaşam kalitesi üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye neden olmaktadır (Beyat 2015).

- Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı

Enerji, kalkınmanın en başlıca temelidir ve günümüzde insanoğlunun sorunlarından biri kuşkusuz enerji ve ihtiyaçlarının nasıl karşılanabileceği üzerinedir.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, insanların yaşam kalitesini optimize etmede ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemede en önemli faktörlerden biri, üretimi ve kullanımıyla ilgili minimum çevresel ve ekolojik risklerle birlikte bol ve ucuz enerjinin mevcudiyetidir. Enerjinin sosyal, ekonomik ve çevresel tüm boyutlarıyla uzun vadeli insani gelişmeyi sağlayacak şekilde üretilmesi ve tüketilmesi durumunda “sürdürülebilir enerji” kavramı gerçekleşmiş olacaktır (Aslani 2011).

Bu tez çalışmasında mahallelerin kentsel peyzaj tasarım kriterleri; “Ekoloji, Kimlik, Estetik ve Fonksiyon” olarak dört ilkede gruplandırılmış ve alt kriterleri de verilmiştir. Bu kriterlerin, sürdürülebilirlik ilkeleriyle iki yönlü ilişkisi vardır ve aşağıdaki hedeflere ulaşmak için konu ele almıştır.

Okunabilirlik

Kentsel peyzaj, bölge sakinleri için pek çok anlam taşımaktadır ve okunabilirlik de bu mananın bir parçasıdır. Okunabilirlik mahalle sakinlerinin fiziksel elemanlar aracılığıyla birbirleriyle ne ölçüde doğru iletişim kurabildikleridir. Okunabilirlik; kentin görsel netliğidir. Okunabilirlikten kastedilen şey; şehrin bileşenlerini kolayca tanıyabilmek ve onu zihinde bir kalıp içerisinde birleştirip birbiriyle ilişkilendirilebilmektir. Okunabilirlik bir ortamın anlaşılabilirliğini sağlayan bir niteliktir.

Okunabilirlik, şehrin unutulmaz ve cazip bir metin gibi okunmasını sağlayan bir araçtır.

Yer duygusu: Yer duygusu anlamların, sembollerin ve kalite ve niteliklerin karmaşık bir kombinasyonudur ki kişi veya gruplar farkına vararak veya varmayarak özel bir ortam ya da bir bölgeyi bu sayede idrak etmektedirler. İnsanlar tarafından mekanın algılanmasından sonra şifreleri çözülen mana ve kavramlar, yer duygusunun faktörlerindendir. Stil açısından,

yer duygusunu algılamada etkili olan en önemli fiziksel faktörler şunlardır: yerin ölçüsü-kapalılık derecesi ,zıtlık, insan ölçeği , aralık , doku , renk ,koku ,ses ve görsel çeşitliliktir (Steele 1981).

Salwana göre yer duygusu; üç elemanın (Konum, Peyzaj, Bireysel bağlılık) etkileşiminden meydana gelmektedir ki bunlardan hiç biri tek başına yer duygusu yaratmada yeterli değildir ve binaların tekdüzeliği ile dijital çağın ortaya çıkması gibi faktörler, yer duygusu için bir tehdit sayılmaktadır (Salvasen 2002). Kentsel alanlarla mahallelerde yer duygusu elde etmek için aşağıdaki özellikleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir: Kentteki yeni mahalleler, şehrin geçmişi ve bugünü ile bir bağ oluşturmali ve onun özelliklerini kendisinde görselleştirip somutlaştırmalıdır. Bu alanda Rob Krier, eski alanların yeniden keşfedilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu hedef; ilk olarak hedefin işlev ve fonksiyonlarının değerlendirmesini yapıldığında ve sonra onu kentin genel tasarımında uygun bir yerde planlandığında ancak ulaşılabilir olabilecektir.

Canlılık

Canlılık kavramı farklı teorisyenler tarafından incelemeye alınmıştır. Kevin Lynch canlılığı; yerleşim yerlerini koruyacak ve arzu edilir bir halde olacak kadar, hayati işlevler ve yaşamsal malzemelerle insan hayatının kapasitesi olarak tanımlamış ve “Uyum”, “Emniyet”, “Fayda”, “Koruma” ve “Bakım”dan canlılığın ana sütunları olarak bahsetmiştir (Lynch 1998). Jane Jacobs(1979) şehir, mahalle ve kamusal alanların canlılığını genelde kendi kendine bulunan ve toplu kişilik duygusunu bölge sakinlerinde uyandıran bir dizi genel temas ve karşılaşmaların ürünü olarak kabul etmektedir.

Canlı bir kent elde etmek için 1997 yılında yedi hedef belirleyen Salzano; canlılığı, şehirdeki sosyal hayatın varlığının kimliğe sahip olmasından ve toplumun ve şahısların ilerlemesi ve mutluluğu ile ekolojik stabiliteden ibaret olarak görmektedir. Yan Gehl göre; canlı bir mekan, halkın hızla geçip gitmeyi istedikleri bir yer değil, aksine duraklamak ve iletişim kurmak için seçtikleri bir yerdir. Canlı şehir, Yan Gehl’in görüşüne göre kamusal alanlarının verimlilik ve işlev sahibi olduğu şehirdir (Gehl 2006).

Son yıllarda canlılık kavramının gelişimi; canlı alanların, önceki teorisyenlerin canlılık kriterlerinin cebirsel toplamından daha fazla bir mefhum olarak algılanmasına sebep olmuştur. Şehir, yaşayan bir varlık olarak, bedene (nesnel boyuta) ve ruha (öznel boyuta) sahiptir ve bir varlığın yaşamını devam ettirmesinin şartı, aynı anda ruh ve bedene sahip olmasıdır ki herhangi birinin olmaması durumunda diğeri de olmayacaktır ve canlılığın bileşenlerini tanımlamak için kent peyzajının nesnellik ve öznelliğini ve mekan duygusu

oluşturmak için gereken üç kriteri (yani beden, anlam ve işlevi) birbirinden ayrı olarak düşünölmeyeceğini ifade edilmesidir. Çünkü bu bileşenler, uyumlu ve bağdaşık bir bütöünün parçası olarak birbirleriyle sıkı ilişkide ayrılmaz olup, herhangi birinin kaldırılması veya eksikliği durumunda, mahalle ve şehir sisteminin canlılığında bir aksama meydana gelir ve planın işlev ve yapısındaki mana bağıllığı, tek ve tutarlı bir bütönlükte kabul edilir.

Mekan kimliği

Kimlik göreceli bir durumdur ve kimliksizlikten kesinlikle söz edilemez. Bu alanda Behzadfer; kentsel kimlik analizi yaklaşımında “Kimliksizlik” veya “Kimliği olmamak” gibi bir kavramın anlam ve tanımının olmadığına inanmaktadır. Her türlü tanı olasılığını reddetme manasına kimliksizlik, gerçek dünyada belki de hiç bir zaman mutlak şekilde görünüm kazanmayacak bir kavramdır (Behzadfer, 2008). Eğer insan; mekanın kültürel ve sembolik anlamını kavrayamazsa, o mekanda kendini rahat ve huzurlu hissetmeyecek ve o ortamla iletişim kuramayacaktır. Bu iletişim zaafının devam etmesi durumunda kişi kimlik krizine maruz kalır. Kasımî(2004) kimlik krizinin en büyük sonucunun; köksüzlük hissi olduğunu ve köksüzlüğün sebebinin ise mekanın kimliğinin bozulması olduğunu ifade etmektedir.

Şehirlerin görünümüne kısaca bakıldığında, diğer sorunlardan fazla göze çarpan bir durum var ki o da; kent peyzajını oluşturan farklı unsurların, belirli bir plan ve düzene tâbi olmadığıdır. Şehrin, iyi bir peyzaj görünümüne sahip olmaması, insanların şehre karşı ilgisizliğine ve sevgisizliğine sebep olur ve şehir sadece insanların temel ihtiyaçlarını karşılayacakları bir ortam ve alana dönüşür. Çoğu şehirlerin görünümünde; bunlara ait tarih, kimlik ve kültürden hiç bir iz ve etki yoktur. Kentin kültür ve tarihine önem vermemek, şehir halkının öz şehirlerine karşı aidiyet duygusundan yoksun olmalarına sebep olmuş ve bu da onların hayatlarına doğrudan yansıyarak etki bırakmıştır. Şehrin kimliksizliği ve aidiyet duygusunun olmayışı, şehri ruhsuz bir ortama dönüştürmektedir. Şehrin kimliksizliğinin bir diğer sonucu ise, davranışsal ve sosyal anormalliklerin ortaya çıkmasıdır. Kentsel alanların amaca yönelik tasarımı, kent peyzajı ve şehir kimliğinin oluşturulması veya iyileştirilmesi; vatandaşların şehre olan aidiyet duygularını güçlendirebilir ve onların şehirdeki katılımlarını artırmaya sebep olur. Şehir ve belediye yönetiminin mahalleler düzeyinde üstlendikleri görevlere dikkatle, kendi görevlerini iyi bir şekilde yaparak mahallelerin sürekliliğinde etkili olmaları ve kentin farklı mahalleleri düzeyinde sürdürülebilirliği sağlamanın, onların öncelikli siyasetlerinden olması arzu edilmektedir.

Sürdürülebilir Kentsel Tasarım ile İlgili Dünyada Yapılan Örnekler

Araştırmanın bu bölümünde, değişik ülkelerde sürdürülebilirlik kriterlerine göre tasarlanan veya yeniden inşa edilen çeşitli mahalle örnekleri üzerinde durulmuştur.

Dongtan Mahallesi

Konum: Çin'in Şanghay kentinin yakınlarındaki Chongming adası

Alan: Proje alanı 8.600 hektardır. Nüfusu 2010 yılında 50.000 kişi olup, 2050 yılında nüfusun 500.000 kişiye varması düşünülmektedir. Her bir hektarda 75 adet konut vardır (Şekil 3).

Şekil 3. Dongtan sürdürülebilir mahalle (Anonymous 2010)

Projenin Hedefleri: Sera gazı emisyonlarının azaltılıp sıfıra indirilmesi. Üretilen atıkların % 100'ünden %95'i, enerji kaynakları üretiminde kullanılmaktadır. Geleneksel Çin kentlerinden esinlenilerek yapılan kompakt mahalle dokusu, su unsurunu önemseme ve sosyal faktörlere özellikle dikkat etme; projenin ana hedeflerindendir. Dongtan mahallesinin sürdürülebilir tasarım özellikleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Dongtan Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri

Sıra	Sürdürülebilirlik kriterleri	Eylemler
1	Ekolojik açıdan	Yeşil mahalle Binaların doğru konumlanması ile doğal hava akımı (yenilenebilir enerjiler) ve Güneş enerjisi kullanımı Küçük rüzgar türbünleri ve fotovoltaik sistemlerinin kullanımı Yeşil çatı Sürdürülebilir kaynak ve malzemelerin kullanımı Büyük ve küçük rüzgar çiftlikleri – Kirliliğin azaltılması için toplu taşıma kullanımı Artıkların yüzde yüz geri dönüşümünün sağlanması.
2	Fonksyon açısından	Yüksek yoğunluk, doku yoğunluğu ve karma kullanımlar Yayalar ve bisikletliler için hareket önceliği. Tüm sakinler için mahalle hizmetlerine erişim Yeşil çatı tasarımı Özel otoparklar tasarlayarak misafirlerin mahalle içine parketmesini azaltmak.

Tablo 7. (Devamı)

3	Estetik açıdan	Mekansal birlik Alan ve form esnekliği Özel sektörün katılımıyla yerel otoparklar yapılması ve arabaların mahalleye girişinin yasaklanması
4	Kimlik açısından	Yayalar için emniyetli ve kaliteli alanların tasarlanması Sitede el değmemiş doğanın korunması Eski gölün yeniden canlandırılması (resüsitasyonu) Kamu erişimi Toplumsal uyum ve kolektif duygunun güçlendirilmesi

Beddington Mahallesi (BEDZED)

Konum: İngiltere- Londra. 10 hektarlık alanına sahip olup, 18 adet iş yeri- yaşam alanı ve 82 tane konutu vardır (Şekil 4).

Şekil 4. Beddington sürdürülebilir mahalle (BEDZED)(Anonymous 2010)

Projenin Hedefleri: Şehir bahçesi fikri ile tasarım oluşturmak. Sıfır enerji ve sera gazları emisyonunun azaltılması sloganıyla rüzgar bacaları ile doğal havalandırma sistemi tasarımı. Beddington mahallesinin sürdürülebilir tasarım özellikleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Beddington Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri

Sıra	Kriter	Eylemler
1	Ekolojik açıdan	Kullanılmayan arazilerin kullanıma açılması Yağmur suyunu toplama ve kullanma sistemi Ahşap gibi yerel kaynakların kullanımı Binalarda ısı yalıtımı yapılması Yenilenebilir enerji kullanılması ve fosil yakıtlar kullanılmaması Güneye bakan bina tasarımı kullanarak enerji verimliliği sağlama Doğal havalandırma sistemi tasarımı ve fotovoltaik paneller kullanımı
2	Fonksyon açısından	Binanın yüksek yoğunluğu Karma kullanım tasarımı (karışık kullanım) Yayalara hareket önceliği Ortak açık alanlar (uygun kamusal alanlar)

Tablo 8. (Devamı)

3	Estetik açıdan	Hareket mesirlerinde gözenekli döşeme kaldırım kullanımı Bina ölçeğinde uyum Renk ve malzemelerde uyum
4	Kimlik açısından	Kültürel miras değerini yükselterek kolektif sosyal bir duygu oluşturmak Sosyal ev sakinlerinin birbirini tanınması Farklı gelir düzeylerine sahip bireylerin sosyal karışımı

Hammarby Sjöstad Mahallesi

Konum: Stockholm'un güneyi, İsveç.

Alan: Yaklaşık 250 hektarlık eski sanayi alanında kurulan yeni inşaatlar - Konut sayısı 11000 adet daire ve nüfusu 25.000 kişi (Şekil 5).

Şekil 5. Hammarby sjöstad sürdürülebilir mahalle (Anonymous 2010)

Projenin Hedefleri: Genç aileler için eski sanayi sitesinin, sürdürülebilir mahalleye dönüştürülmesi. Yaşam komplekslerinin kendi dönemlerindeki yaşam komplekslerine oranla çevre üzerindeki yıkıcı etkilerinin %50 azalması. Kentin iç alanının yeniden geliştirilmesi. Hammarby Sjöstad mahallesinin sürdürülebilir tasarım özellikleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Hammarby Sjöstad Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri

Sıra	Sürdürülebilirlik kriterleri	Eylemler
1	Ekolojik açıdan	Yerel kaynak ve malzemelerin kullanımı Mevcut bitki örtülerinin onarımı Su ile görsel ve fiziksel bağlantıya vurgu Yeni sistemlerle atıkların ayrılması ve geri dönüşümü– Yenilenebilir enerjilerin kullanımı Yakıt sağlamak için 100 yerleşim birimini biomas gazıyla donatma Yeşil teras ve çatı bahçelerinin kullanımı Yeşil teknoloji kullanımı
2	Fonksyon açısından	Toplu taşımanın geliştirilmesi ve yayaalara öncelik verilmesi Bütün sakinlerin mahalle hizmetlerine erişimi Uygun kamusal ve kolektif alan tasarımıyla mahalle canlılığının sağlanması Kullanılmayan mülklerin rehabilitasyonu Civardaki ormana yaya olarak gitmek için uygun bir köprü tasarlanması.
3	Estetik açıdan	Yeni teknoloji kullanımı Cazibeli ve uyumlu mimari tasarım
4	Kimlik açısından	Yerel çözümler bulmada yaratıcılık Yüksek yaşam kalitesinde cazibeli ortamlar oluşturmak Belli bir mahalle kimliği Toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi Çevre eğitim merkezlerinin kurulması

Greenwich Millennium Village Mahallesi

Konum: Eski sanayi alanı (sanayi fabrikaları), Londra'nın merkezi, İngiltere

Alan: 2700 Kişilik nüfus ve 1377 yerleşim birimi ile 121.4 hektarlık alan (1079 apartman ve 298 konut) (Şekil 6).

Şekil 6. Greenwich millennium village sürdürülebilir mahalle (Anonymous 2010)

Projenin Hedefleri: Geri dönüşüm arazileri sitesinin karma kullanımı - Planlama ve tasarımda yeniliklerin keşfi ve uygulanması - Gelecek için bazı standartlar – Yaya yürüyüşü ve bisiklet kullanımının tercih edilmesi – Ekolojik mahalle – Londra’nın geleneksel meydanlarındaki usul ve ilkelere dayalı tasarlanmış 375 ev - Çevreye zararlı olmayan ve samimi ruh ve zindeliği aksettiren ölçekte caddeler ve kamusal alanlar oluşturmak. Greenwich Millennium Village mahallesinin sürdürülebilir tasarım özellikleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Greenwich Millennium Village Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri

Sıra	Sürdürülebilirlik kriterleri	Eylemler
1	Ekolojik açıdan	Çevre kirliliğini azaltmak için alüminyum ve ahşap malzemeler kullanma Güneş enerjisini optimum seviyede elde etmek için binaların güneşe doğru yönlendirilmesi (oryantasyonu) Isı ve güç birleşimi Kirli suların arıtıldıktan sonra depolanması ve kullanılır hale getirilmesi Yağmur sularının kontrolü ve kullanımı
2	Fonksyon açısından	Halkın çalıştığı ve yaya odaklılığının öncelikli olduğu dinamik bir mahalle tasarımı Karma kullanımların tasarımı Uygun kamusal alan tasarımı Yaya odaklılığı önceliğine dayalı mahalle tasarımı Esnek iç alan tasarımı Engellilerin cadde ve parklara erişiminin sağlanması
3	Estetik açıdan	Dış yapılarıdaki uygunluk ve süreklilik Yeşil koridorlu alanlar oluşturma ve mahallelerin bitki örtüsüyle süslenmesi Binaların yeşil cepheli olarak tasarlanması Renk ve malzemeler arasında birlik Ruhu olan mekanlar oluşturmak için geleneksel meydanların usul ve ilkelerini kullanma
4	Kimlik açısından	Geleneksel Londra meydanlarının usullerinden faydalanarak mahallede farklı bir çehre yaratma Güçlü yer duygusuna sahip ve okunabilir çevre tasarımı Sosyal evlerle halka açık alanlar tasarımı - Sosyal kulüpler ve forumlar.

Lloyd Crossing Mahallesi

Konum: Portland’ın kuzeydoğusu, Oregon.

Plan Kapsmi: 80.000 Kişilik nüfusa sahip, 900 adet yerleşim birimi ile 93 hektar alandır. 2050 yılına kadar yerleşim birimi 4250’e çıkacaktır (Şekil 7).

Şekil 7. Lloyd crossing Sürdürülebilir mahalle (Anonymous 2010)

Projenin Hedefleri: Çevre üzerindeki yıkıcı etkilerin ve Co2 gaz emisyonunun azalması – Doğanın korunması, bitki örtüsünün artması ve habitat koridorlarının tasarımı - Belirli bir kimliği olan açık kamusal alanlardan yararlanma - Kentsel yoğunluğun korunması - Güneş enerjisinden faydalanarak yaşamak. Lloyd Crossing mahallesinin sürdürülebilir tasarım özellikleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Lloyd Crossing Mahallesinin Sürdürülebilir Tasarım Özellikleri

Sıra	Sürdürülebilirlik Kriterleri	Eylemler
1	Ekolojik açıdan	Küçük mahalle parkları Bölge iklimine göre bina tasarımı (güneş enerjisinden ve doğal hava akımından en iyi şekilde yararlanma) Yerel bitkilerle yeşil çatı ve yeşil teras tasarımı Yenilenebilir yerel kaynak ve malzemelerin kullanımı Fotovoltaik paneller ve rüzgar türbünlerinden faydalanma Cadde ve kaldırımları yeşillendirme
2	Fonksyon açısından	Yüksek yoğunluklu karma ve dinamik kullanım Mahallelerin canlılığı için kaliteli kamusal açık alan tasarlanması Karma kullanımlar tasarlama yoluyla mahalle hizmetlerine erişim Yaya ve bisikletlilere hareket önceliği (bölgesel gelişim için denetim komitesi kurulması)
3	Estetik açıdan	-Tasarlanan açık alanları sanatla birleştirerek kalitesini artırma ve refahla ilgili kolaylıklar sağlama Çeşitli mimari tasarımlar - Ufuk çizgisinin güzelliği Binanın dış görünümünün güzelliği ve aynı zamanda ekolojik işlevi için yerel malzemeden yapılmış gölgelikler tasarlanması
4	Kimlik açısından	Kamusal ve kültürel kullanım için iki büyük bina tasarlayarak belirli bir mahalle kimliği oluşturma Sürdürülebilirlik usüllerine göre tasarlanmış, belirgin şekilde merkezi kule binası tasarımı Yüksek yaşam kalitesine sahip cazibeli alanlar oluşturma Çevrenin kimliğini koruma amacıyla, tasarım kapsamında bulunan eski çam ağaçlarını koruma Sosyal dayanışma ve bağlılığı güçlendirme Mahalle derneği kurma

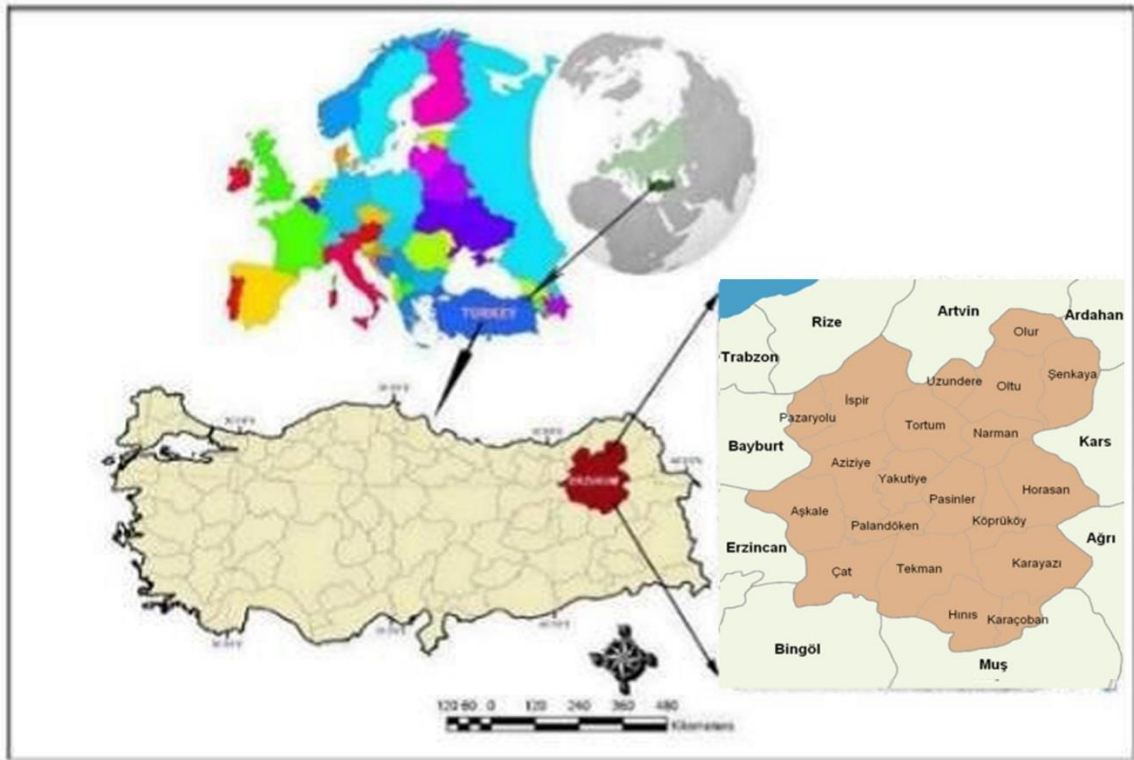
Yukarıdaki sürdürülebilir mahallelerde yapılan çalışmalar dayanarak şu şekilde ifade edilebilir ki; sürdürülebilir bir mahallenin tasarımı için bir takım örnek ve fikirler beyan etmek, her bölgenin siyasi, ekonomik ve sosyal meseleleri ile iklimsel ve coğrafi konumuna bağlı olup, hepsi gereklidir. Dolayısıyla sürdürülebilir yerleşim yerleri tasarımı için gereken temel ilkeler, “Ekolojik, İşlevsel, Estetik ve Sosyal-iklimsel” olarak 4 ilke şeklinde ifade edilmektedir. Bu ilkelerin hedefi; şimdiki neslin gereksinimlerini karşılayabilecek, aynı zamanda gelecek neslin menfaat ve kaynaklarını da koruyabilecek ve çevreye müdahalesi en az olabilecek bazı öneriler sunmaktır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Erzurum kenti 779.448 kişilik nüfusu ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük ilidir. İlin kuzeyinde Rize ve Artvin, kuzeydoğusunda Ardahan, batısında Bayburt ve Erzincan, doğusunda Kars ve Ağrı, güneyinde Bingöl ve Muş bulunmaktadır. 20 ilçesi vardır (Şekil 8). Yüzölçümü bakımından ülkenin en büyük 4. ilidir. Temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olup, son yıllarda kış turizmiyle de öne çıkmaktadır. Yüzölçümünün %15.17'sinde tarım yapılabilir. Erzurum, Kafkas Cumhuriyetleri ve İran'a giden önemli transit yolları üzerinde bulunması açısından önemli bir stratejik konuma sahiptir. Tarih içerisinde Orta Asya ve Çin ticaret merkezlerini Avrupa'ya bağlayan İpek Yolu'nun Erzurum üzerinden geçmesi sebebiyle, önemli bir ticaret merkezi olmuş ve günümüzde de gerek Trabzon limanından Zigana ve Kop geçitleri, gerekse batı-doğu doğrultusundaki transit tır taşımacılığı ilin önemini arttırmıştır. Deniz seviyesinden 1869 m yükseklikte bulunan il topraklarının %63.7'si dağlardan, %3'ü ovalardan ve %33,3'ü de yaylalardan oluşmaktadır (Alparslan 2011).

Şekil 8. Erzurum (Anonim 2007)

İklim

Türkiye 'nin en yüksek ve en soğuk illerinden biri olan Erzurum 'da sert kara iklimi hüküm sürmektedir. Genel olarak kışlar çok soğuk ve karlı; yazlar ise çok sıcak ve kurak geçer. Hemen Hemen yılın 2-3 ayı bölge karla kaplıdır. Yaz özellikle kendini Haziran ayı ve Temmuz ayı ortalarına kadar hissettirir. Yağış miktarı m² ye 460 mm dir. Bölgede eriyen karlarla akarsular beslenir (Anonim 2020).

Tablo 12. Erzurum İklim Yapısı

Climate data for Erzurum (1991–2020 normals, extremes 1929–2020)													[hide]
Month	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Year
Record high °C (°F)	8.0 (46.4)	10.6 (51.1)	21.4 (70.5)	26.5 (79.7)	29.6 (85.3)	32.2 (90.0)	35.6 (96.1)	36.5 (97.7)	33.3 (91.9)	27.0 (80.6)	20.7 (69.3)	14.0 (57.2)	36.5 (97.7)
Average high °C (°F)	-4.0 (24.8)	-2.4 (27.7)	3.9 (39.0)	12.1 (53.8)	17.6 (63.7)	22.9 (73.2)	27.7 (81.9)	28.5 (83.3)	23.7 (74.7)	16.4 (61.5)	7.3 (45.1)	-1.2 (29.8)	12.7 (54.9)
Daily mean °C (°F)	-10.2 (13.6)	-8.8 (16.2)	-1.9 (28.6)	5.5 (41.9)	10.5 (50.9)	14.8 (58.6)	19.1 (66.4)	19.5 (67.1)	14.3 (57.7)	8.1 (46.6)	0.2 (32.4)	-7.1 (19.2)	5.3 (41.5)
Average low °C (°F)	-15.9 (3.4)	-14.7 (5.5)	-7.5 (18.5)	-0.7 (30.7)	3.4 (38.1)	6.1 (43.0)	9.9 (49.8)	10.0 (50.0)	4.4 (39.9)	0.3 (32.5)	-6.0 (21.2)	-12.4 (9.7)	-1.9 (28.6)
Record low °C (°F)	-36.0 (-32.8)	-37.0 (-34.6)	-33.2 (-27.8)	-22.4 (-8.3)	-7.1 (19.2)	-5.6 (21.9)	-1.8 (28.8)	-1.1 (30.0)	-6.8 (19.8)	-14.1 (6.6)	-34.3 (-29.7)	-37.2 (-35.0)	-37.2 (-35.0)
Average precipitation mm (inches)	16.2 (0.64)	19.4 (0.76)	34.9 (1.37)	56.2 (2.21)	72.4 (2.85)	42.1 (1.66)	21.9 (0.86)	16.5 (0.65)	22.7 (0.89)	46.8 (1.84)	25.6 (1.01)	21.3 (0.84)	396.0 (15.59)
Average precipitation days	9.90	9.80	12.27	16.93	19.27	12.63	8.43	7.90	6.90	10.80	8.50	9.97	133.3
Average snowy days	12	12	12	5	1	0	0	0	0	1	6	12	61
Average relative humidity (%)	79	78	76	67	62	58	52	48	49	64	74	80	66
Mean monthly sunshine hours	108.5	121.5	155.0	183.0	235.6	300.0	331.7	316.2	252.0	201.5	144.0	89.9	2,438.9
Mean daily sunshine hours	3.5	4.3	5.0	6.1	7.6	10.0	10.7	10.2	8.4	6.5	4.8	2.9	6.7

Bitki örtüsü

Erzurum, İlkbahar başlangıcında karların erimesiyle birlikte yeşile bürünmeye başlar. Ağustos ayı başlarında kuru rüzgar esintileri ağaç yapraklarını ve ekinleri sarartır. Ağustos ayı sonları ve Eylül ayında Erzurum çevresi sapsarı bozkır görünümündedir. Daha önceki dönemlerde yüzölçümünün %9 'u orman ve fundalık olup orman örtüsü daha çok kuzey ilçesinde görülmektedir (Anonim 2020). Bu alanlarda daha çok sarıçam(*Pinus sylvestris*) ve meşe(*Quercus sp.*)dağ musmulası(*Cotoneaster sp.*)ardıç,kavak,(*populus sp.*)(*Juniperus oxycedrus*)gibi dğal bitki türleri bulunmaktadır.

Nüfus

Türkiye'nin 14. büyük kenti olan Erzurum büyükşehir olduktan sonra Merkez ilçe 2008 yılında 5747 sayılı kanun ile Palandöken, Aziziye ve Yakutiye olmak üzere 3 ilçeye

ayrılmış, yine aynı kanun ile daha önce ilçe olan Ilıca'nın ismi Aziziye olarak değiştirilmiş ve Büyükşehir Belediyesine bağlanmıştır (Anonim 2020).

Erzurumun tarihçesi

Erzurum ve yöresi; Doğu bölgesini Hurrilerin ardından hakimiyetlerine alan Urartular zamanında (M.Ö. 1400-600 arasında) Diauehi olarak adlandırılmıştır. Urartu Kralları, bölgedeki zengin doğal kaynaklardan faydalanmak için buraya hakim olmuşlardır. Urartu Kralı Menua, Diauehi kralı Utupurşini'yi mağlup ederek Diauehi topraklarının doğu kısmını ele geçirmiştir. Diauehi toprakları, Urartu Kralı Argiştı zamanında (M.Ö- 785-764) büsbütün Urartu Krallığına ilhak edilmiştir. Urartular, M.Ö.600 senesinde, Medler tarafından ortadan kaldırılmıştır. Şehir, yıllar boyu şu isim değişikliğine uğramış ve sırasıyla; Diauehi, Arx-Romanorum, Theodosiopolis, Karin, Garin, Karanitid, Korona, Karne-i Kalhak, Kalikale, Kalikala, Arza, Kara Arz, Kara Arza, Kara Erzen, Erze, Erzen-er-rum, Erzen-ir-rum, Erzen-i-rum, Arzı-Rum, Erz-i-Rum ve en sonunda ERZURUM isimlerini almıştır (Alparslan 2011). Sırasıyla bu yörede Hurriler, Urartular, Medler, Persler, Makedonlar, Selekiler, Partlar, Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Ermeniler, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Saltuklular, Anadolu Selçukluları, İlhanlılar, Sutaylılar, Çobanoğulları, Eratnalılar, Timurlular, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Safeviler ve Osmanlılar hüküm sürmüş ve son olarak da Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur (Anonim 2020).

Erzurum'daki tarihi yapı ve eserler üç tarihi dönemi kapsamaktadır (Alparslan 2011).

- Saltuklar dönemi (1072-1202)
- İlhanlar dönemi (1242-1335)
- Osmanlı dönemi (1514-1923)

Kentte değişik dönemlere ait tarihi eserler Şekil 9 ve 10'da verilmiştir.

Erzurum kalesi

Kale mescidi hava fotoğrafları

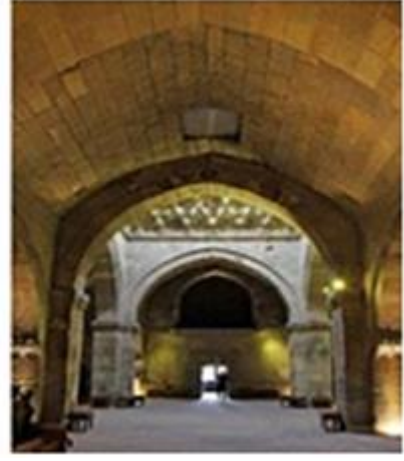

Çifte minareli medrese

Ulu cami

Şekil 9. Erzurum tarihi eserler (Anonim 2018)

Yakutiye medresesi

Lala paşa cami

Tarihi erzurum evleri

Şekil 10. Erzurum tarihi eserler (Anonim 2018)

Erzurum kent merkezinde 36 mahalle mevcuttur (Tablo 13).

Tablo 13. Erzurum'un Mahalleleri

Abdurrahman Gazi Mahallesi	Mumcu Mahallesi
Adnan Menderes Mahalles	Murat Paşa Mahallesi
Ali Paşa Mahallesi	Ömer Nasuhi Bilmen Mahallesi
Ali Bezirgan Mahallesi	Orta Düzü Mahallesi
Börekli Mahallesi	Rabia Ana Mahallesi
Cami kebir Mahallesi	Sığırlı Mahallesi
Dereboğazı Mahallesi	Şükrü Paşa Mahallesi
Cukur Mahallesi	Taşlıgüney Mahallesi
Güllü Mahallesi	Tepeköy Mahallesi
Gez Mahallesi	Toparлак Mahallesi
Gurcu Kapi Mahallesi	Yağmurcuk Mahallesi
Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi	Yazı Pınarı Mahallesi
İbrahim Hakkı Mahallesi	Yerli Su Mahallesi
Kazım Karabekir Paşa Mahallesi	Yukarıyenice Mahallesi
Konaklı Mahallesi	Yunusemre Mahallesi
Köse Mehmet Mahallesi	Taşlıgüney Mahallesi
Kümbet Mahallesi	Toparлак Mahallesi
Müftü Solakzade Mahallesi	Ömer Nasuhi Bilmen Mahallesi

Çalışmanın ana materyalini kent merkezinde bulunan Kazım Karabekir Paşa Mahallesi ve şehir merkezinden uzak ve yeni yapılmış bir yerleşim bölgesi Şükrü Paşa Mahalleleri oluşturmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Her iki çalışma alanının kent merkezindeki konumu

Şükrüpaşa, Erzurum ilinin Yakutiye ilçesine bağlı bir mahalledir. Mahalle ismini Edirne Müdafii Mehmed Şükrü Paşa'dan almıştır. Şükrü Paşa mahallesi şehir merkezine uzak olup, 4.856 km² alana ve 36.889 kişilik nüfusa sahip, yeni inşa edilmiş bir mahalle olup, kentsel tasarım esaslarına göre inşa edilmiştir. Kentin kuzeyinde hafif eğimli bir alanda kurulan yerleşim yeri son 10 yılda hızlı bir yapılaşma içindedir. Bu alanda yer alan Hayder Aliyev caddesi; geniş yollar, açık yeşil alan kullanımları, yaya yolları ile Erzurum kentinin en önemli caddesinden birisi durumundadır. (Şekil 12).

Mahalle daha çok Erzurum ilinin kuzey ilçesinden(Tortum,Uzundere,Oltu gibi) nüfus almaktadır. ekonomik yönden mahalle daha çok orta gelir seviyesine sahip ve mahallede genelde memurların oturduğu gözlemlenmiştir. Buralarda eğitim kurumlarına ait bina , Tedaş, Etipi ceza evi gibi resmi kurum dışında daha çok konut dokusu bulunmaktadır. Kent orta refüj bitkisel tasarımlar, geniş caddeler, düzgün ulaşım sistemleri ve konut dokusu ile planlı bir yerleşim yeri olarak dikkat çekmeye başlamıştır.

Düzenli ızgara dokusu ve yeşil açık alanlar, yüksek nüfus yoğunluğu ve arabalara ve geniş caddelere bağımlılık bu mahallenin en önemli bileşenleridir. Mahalledeki mevcut binaların çoğu yeni inşa edilmiş ve 4-6 katlıdır (Şekil 14,16).

Şekil 12. Şükrüpaşa mahallesinde geniş yeşil ortulu bulvarlar mevcuttur (Anonim 2022)

Kazım Karabekir Paşa, Erzurum ilinin Yakutiye ilçesine bağlı bir mahalledir.

Bu mahalle kentin tarihi dokumu içinde olması, nüfusun daha çok Erzurum yerlisi halktan oluşması, eski bir mahalle olması dar sokaklara sahip olması, gelir seviyesinin orta ve daha düşük olması, yeşil alanların yetersiz olması gibi özellikleri ile Şükrü Paşa mahallesinden ayrılmaktadır(Şekil 13).

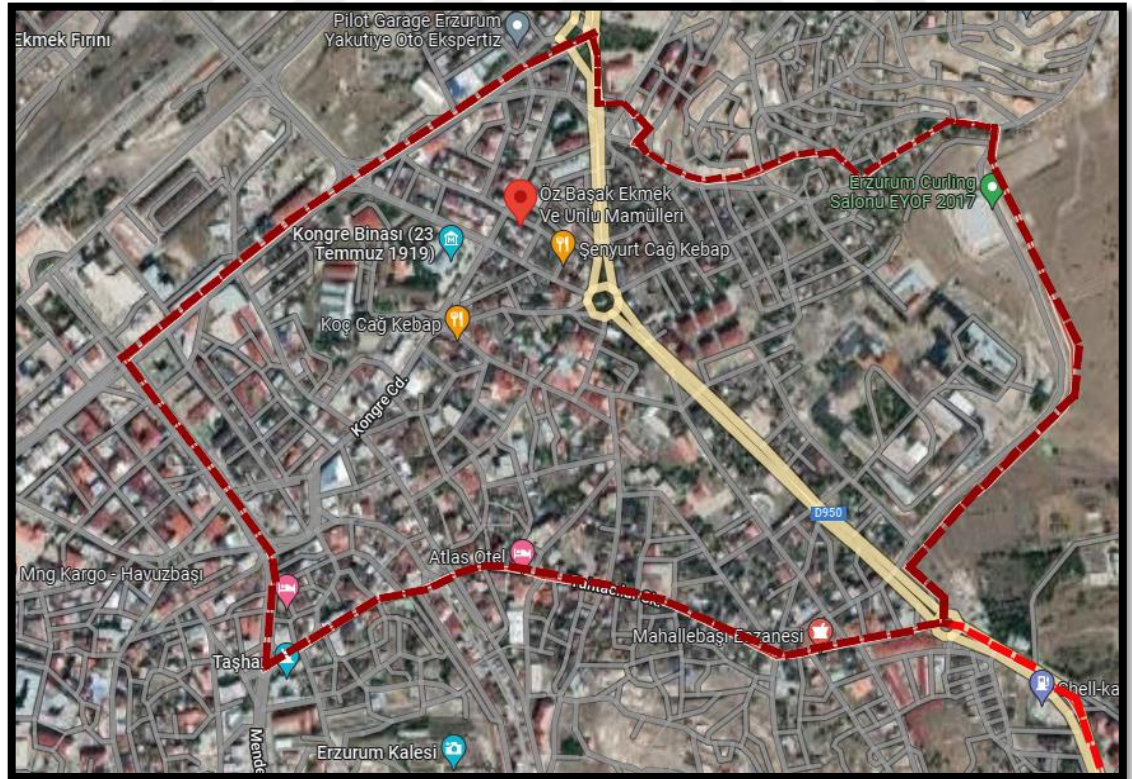
Şehrin merkezindeki Kazım Karabekir mahallesi 4.448 km² alana sahip olup 9554 kişilik nüfusa sahiptir. Organik, eski ve tarihi bir dokuya sahiptir. Organik tasarım ve canlanan doku, kompakt geçitler ve binalar ağı, şehir merkezlerine yakınlık, arabalara daha az bağımlılık, değerli bina ve alanların korunması ve yeniden canlandırılması ve yerel malzemelerin yeniden kullanılması bu mahallenin en önemli bileşenleridir.Bu mahalleye kapsamlı ve ilkesiz müdahalelerin kentsel mekanların tasarımının gözden geçirilmesini gerektirdiği unutulmamalıdır. Bu mahalle son yıllarda eski yapıdan bağımsız olarak yeni yapıların etkisi ile dört ila altı kat yoğunlukta inşa edilmiştir. Ayrıca dokuda geniş erişim eksenleri oluşturulur. Yeşil alan miktarı yeterli düzeyde değildir (Şekil 15,17).

Şekil 13 Kazım Karabekir mahallesinde der sokaklar mevcuttur (Anonim 2018)

Şekil 14. Şükrü Paşa Mahallesi'nin yerleşim sınırı

Şekil 15. Kazım Karabekir Mahallesi'nin yerleşim sınırı

Şekil 16. Çalışma alanına ait (Şükrü Paşa Mahallesi) değişik görünümeler

Şekil 17. Çalışma alanine ait (Kazım Karabekir Mahallesi) değişik görünüm

Metot

Erzurum'un konum,yerleşim,tarihi doku,kentsel alan kullanımı ve donatılar açısından iki farklı yerleşim mahallesinde kentsel peyzajın sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi için uzmanlık gözlemlerine dayalı bir saha araştırması yapılmıştır. İki mahalle seçilmesinin nedeni mahallelerin alan yapısının nitelik ve morfolojisindeki farklılıktır. Bu amaçla,

- Tarihi bir dokuya sahip olması
- Organik bir dokuya sahip olması
- Kent merkezinde yaya ulaşımına daha uygun olması
- Şehir merkezlerine yakın olması, nedeniyle Kazım Karabkir Paşa Mahallesi seçilmiştir.

Şükrü Paşa mahallesinin tercih edilme nedenleri ise;

- Yeni bir yerleşim bölgesi olması
- Düzenli ağ yapısı
- Yüksek nüfus yoğunluğu
- Kent merkezinden uzak olması
- Daha çok konut dokusuna sahip olması
- Yeşil dokuya sahip olması
- Geniş düzenli caddeler ve sokaklar içermektedir.

Araştırma Hedefler

Son zamanlarda, kentsel yenilenme ve gelişiminde koşullar ve faktörlerin değişmesi ile, insanların yaptığı konut mahalleri, şehirlerin oluşmasında özel bir yeri vardır.

Son yıllarda kentsel peyzaj ve sürdürülebilir gelişmesi ile ilgili olan konular, pratik bir çözüm olarak açıkça görülebilir çevresel, ekonomik, sosyal semboller uyarıları karşısında kullanılabilir.

Bu bakımdan, kentsel peyzaj esasları ve kriterleri ve sürdürülebilir gelişme esasları ile ilgilenmek çok araştırma gerektirir.

Bu tezde bir sürü büyük hedefli,teorik ve pratik modeller mahalle ölçeğinde sunulacaktır.

Genel hedefler

Kentsel mahallelerin tasarımı sürdürülebilir kentsel peyzaj esasına uygun olmalı ve şimdi ki ve gelecek nesillere engel olmadan yaşama kalitesini artırmalı Ve içinde yaşadığımız biyolojik sistemin kapasitesini riske atmamalı.

Özel hedefler

- Sürdürülebilirlik ve kentsel peyzaj esasları arasında ilişki mahalla tasarımında yartılabilir.
- Mahalle ölçekli sürdürülebilir peyzaj tasarımı yapmak.
- Sürdürülebilirlik gelişme ve kentsel peyzaj esası ve kriterlerin kullanarak, mahallede bir sosyo-mekansal sürdürülebilir yapı elde edebiliriz

Böylece mahallelerin kentsel peyzaj tasarımının ilke ve kriterleri, mahallelerin değerlendirilmesinde temel olmuştur. Araştırma başlangıcında mimarlık ve şehircilik uzmanlığına sahip bir ekip oluşturulmuştur(Tablo 14). Her iki mahalle yerinde yapılan gözlem ve analizlerle fiziki dokusuna ait çok sayıda görsel materyal elde edilmiştir. daha sonra her iki mahalleyi temsil eden 50,er adet görsel materyal (fotoğraf) seçilmiştir.Bu görsel materyaller oluşturulan uzman ekip tarafından puanlanması yapılmıştır.Her iki mahalle resimler/ görseller kimlik,estetik,ekoloji ve fonksiyon değerleri açısından 0-20 puan aralığında değerlendirilmiştir. Elde edilen uzman görüş puanları yüzde olarak ifade edilmiştir. Son olarak ise, iki mahallenin puanları özelliklerine göre karşılaştırılmıştır. Kriterlerin her birinden elde edilen puanlar, mahallelerin sürdürülebilirliğinin temeli olmuş ve mahallelerin sürdürülebilirliği her dört göstergede (ekoloji, fonksiyon, estetik, kimlik) tespit edilmiş ve en sonunda mahallelerin kentsel peyzajının iyileştirilmesi yönündeki teorik ve tasarım önerileri, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için sunulmuştur (Şekil 18).

Tablo 14. İstatistiksel Popülasyonun Tanıtılması

Değişkenlerinin	Grupları	Sayı
Uzmanlık alanı	Mimarlık	25
	Şehircilik	25
Eğitim Seviyesi	Yüksek lisans	25
	Doktora	25

Bu araştırmanın yöntemi 4 aşamadan oluşmuştur:

Çalışmanın ilk aşamasında öncelikle araştırmanın konusuna göre bilgiler; belgesel ve kütüphane çalışmaları şeklinde toplanmış ve elde edilen bilgiler analiz edilerek araştırma hedefleri belirlenmiştir. Daha sonra çalışma ilkeleri; Ekolojik, Estetik, fonksiyon ve Kimliksel olmak üzere dört açıdan kategorize edilmiş ve sürdürülebilir kentsel peyzaj tasarım kriterleri oluşturulmuştur (Tablo15-18). Kentsel peyzaj tasarım kriterlerinin belirlenmesine yönelik daha önce yapılan bazı araştırmalar değerlendirildi (Barton 2002, Power 2004, Bonham-carter 2010, Başal 2008). Bu çalışma için yeni bir araştırma yöntemi oluşturulmuştur.

Tablo 15. Kentsel Peyzaj Tasarımında Estetik Kriterleri

Kentsel Peyzaj Tasarımının Kriterleri	Temel	Tasarım Kriterler
	Estetik	Özgün mimari ve çekici ortamlar Kullanıcı karışıklığı Dinamizm ve uyumluluk Alan birliği Dış yüzeylerin birliği Bina modelleri uyumluluğu Ufuk çizgisi Boya ve malzeme birliği Caddelerle uyumlu binaların orantılı koordinasyonu Standartlara uyumluluk için denetim durumu Reklam panoların mahalle ölçeğinde uyumluluğu Özel sektör vasıtasıyla yerel otoparkların inşaatı. Bina çeşitlerine dayalı belgelendirme Gelecekte mahalle büyümesi kararlar alınması için komite oluşturulması Planlama süreçlerine kullanıcıların katılımı

Tablo 16. Kentsel Peyzaj Tasarımında Kimlik Kriterleri

Kentsel Peyzaj Tasarımının Kriterleri	Temel	Tasarım Kriterler
	Kimlik (Kültürel – Sosyal Boyutlar)	Kişisel mahalle kimliği, okunur çevre ve mekan duygusu uyandıran Sosyal adalet ve toplumsal birliği güçlendirmek Yüksek ve kaliteli yaşam için çekici çevre Suç ve radikal davranışlar oranı düşük çevre Sakinler arasında saygı Mahalleye ait özgün kimlik belirlemek ve bunu koruma çabası (Kişisel mahalle kimliği) Cadde mobilyaları ve dekorasyonu Mevcut ve kimlikli binalarda yönetim kontrolü Boş binaların düzenlemesi Görsel işaretlerle mahalle açıklaması Ev ve avlular planlamasıyla boşluk hissi uyandırmak Güçlü mekan duygusunu vurgulamak

Tablo 17. Kentsel Peyzaj Tasarımında Fonksiyon Kriterleri

	Temel		Tasarım Kriterler
Kentsel Peyzaj Tasarımının Kriterleri	Fonksiyon		Binaların yüksek yoğunluğu
			Mahalleler için kabul edilebilir kapasite
			Sürdürebilir ve özgün mimarı ve uyumu
			Uygulamalar için doğru konumlama
			Tüm sakinler için mahalle hizmetlerine erişim
			Uygun kamu alanları
			Kullanım birleşmesi/ortak mekanların varlığı
			Yayalara, bisiklet hareket öncülüğü
			Engelliler için caddeler, parklar ve yayalara ulaşımın kolaylaştırmak
			Açık alanlar korunması için bölgesel araçları uygulamak ve desteklemek
			Mahallerle genişliği, uygun kaldırım alanı ve samimi dış alanla vasıtasıyla tanıklık duygusu
			Caddelerde otoparklara özel alanların azaltılmasının desteklemek
			Mahallelerin canlılığı
			Dinamizm ve uyumluluk

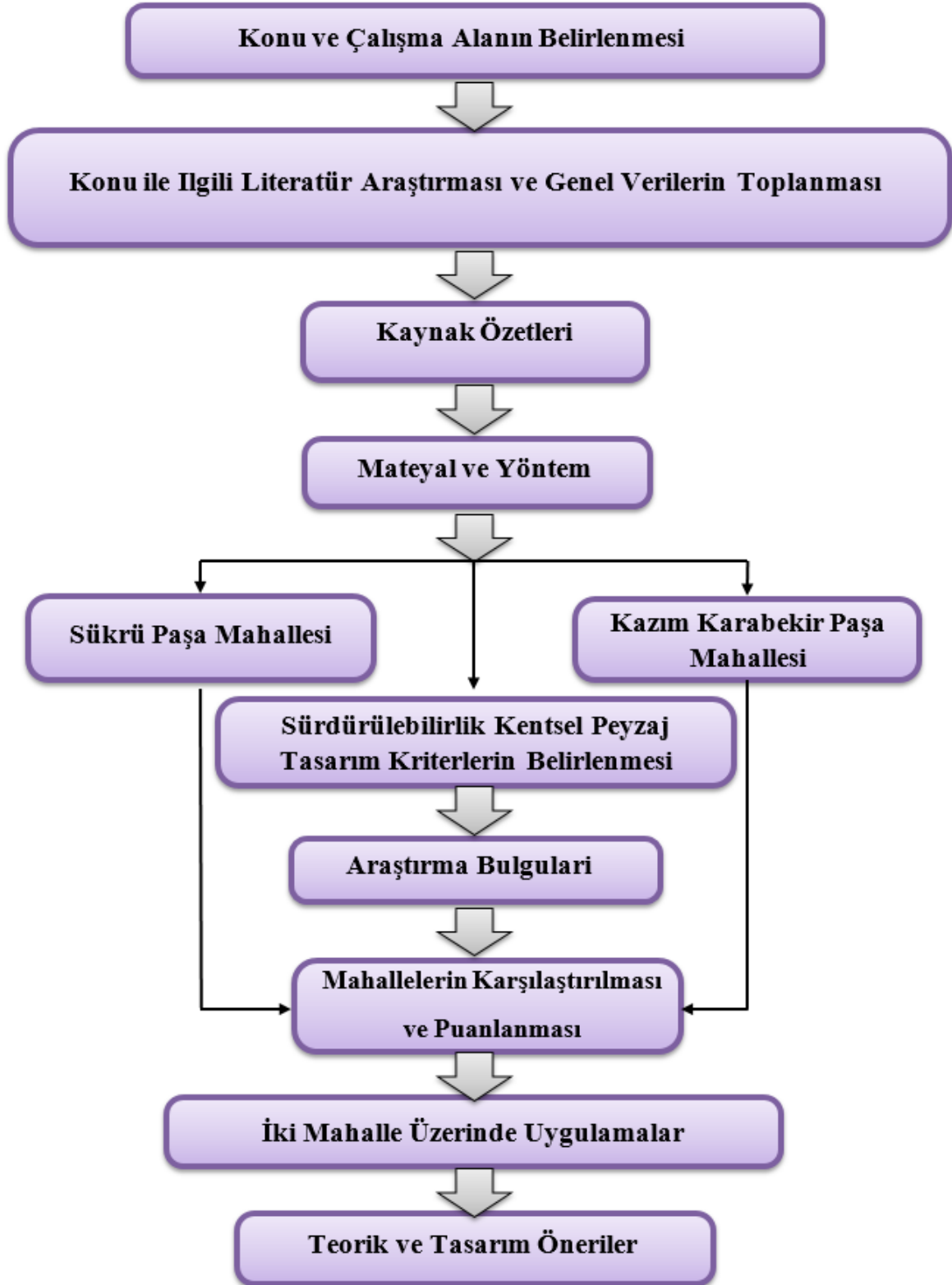
Tablo 18. Kentsel Peyzaj Tasarımında Ekolojik Kriterleri

	Temel		Tasarım Kriterler
Kentsel peyzaj Tasarımının Kriterleri	Ekolojik		Kullanılmaz ve boş arazilerin kullanımı
			Yerel malzeme ve kaynakları kullanımı
			Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji
			Yeşil alan bağlantılarının sürekliliği ve yeşil alanların görselliği
			Yatay ve dikey yeşil alan varlığı
			Açık alan ve kaldırımlar yeşil dokusu
			Kaldırımlarda yeşil doku varlığı
			Kentsel planlamalarla yeşil alt yapı planların koordine yapılması
			Yeşil yollardan ağ oluşturmak

İkinci aşamada eski bir mahalle olarak “Kazım Karabekir Paşa” ve yeni mahalle olarak da “Şükrü Paşa” adındaki mahalleler, elde edilen kriterlere göre morfoloji ve fiziksel durum farklılıkları dikkate alınarak seçilmişlerdir. Bu aşamada araştırmaların çoğu, sahada ve gözlemsel olarak yapılmış ve gerekli resim ve bilgiler toplanmıştır.

Üçüncü aşamada söz konusu mahalleler; mesafe değişkeni, puanlama ve kıyaslama yöntemi ile değerlendirilerek analiz edilmişlerdir. Bu aşamada, puanlama 50 Mimarlık ve şehircilik uzmanlığına sahip bir ekip tarafından Mesafe değişkeni yöntemine göre yapılmış ve her indeks için 0-20 arası puan göz önünde tutulmuştur. Her mahallenin ortalama puanı hesaplanmış ve ortalama puan 100 üzerinden hesaplanmıştır. Son olarak hedef mahalleler puanlanmış ve kazanılan puanlara göre mahallelerin sürdürülebilirliği; Ekolojik, Estetik, Fonksiyon ve Kimlik (sosyal) olmak üzere dört açıdan belirlenmiştir.

Çalışmanın son aşamasında ise elde edilen puanlar dikkate alınarak, belirlenen kriterlere göre mahallelerin sürdürülebilirliğini artırmak ve kentsel peyzaj kalitesini yükseltmek hedefiyle, söz konusu mahalleler için teorik ve uygulamalı (sadece el ile çizilen) öneriler sunulmuştur. Yöntem Akış şeması Şekil 18’de verilmiştir.

Şekil 18. Yöntem akış şeması

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterlerinin Ortaya Konması

Çalışmada kentsel peyzaj tasarım kriteri olarak ekolojik, estetik, kimlik ve fonksiyon olmak üzere 4 değer belirlenmiştir. Her iki mahallede bu değerlere göre puanlanmış olup, eski ve yeni mahalledeki kentsel peyzaj değerleri belirlenmeye çalışılmıştır. Kentsel alanlarda sürdürülebilir kentsel peyzaj mekanlarının oluşturulması ve alan uygulamalar sonucu elde edilen 4 faktör (ekoloji,kimlik,fonksiyon ve estetik) değerlendirilmiş, her bir faktör için değişik keiterler yeniden belirlenmiştir, Araştırmada her bir faktör için yeniden belirlenen kriterler aşağıda verilmiştir.

Kentsel peyzaj tasarımında ekolojik kriterleri

- Kullanılmaz ve boş arazilerin kullanımı
- Yerel malzeme ve kaynakları kullanımı
- Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji
- Yeşil alan bağlantılarının sürekliliği ve yeşil alanların görselliği
- Yatay ve dikey yeşil alan varlığı
- Açık alan ve kaldırımların yeşil dokusu
- Yeşil alan kaynağının varlığı
- Kaldırımlarda yeşil doku varlığı
- Kentsel planlamalarla yeşil alt yapı planların koordine yapılması
- Yeşil yollardan ağ oluşturmak

Kentsel peyzaj tasarımında estetik kriterleri

- Özgün mimari ve çekici ortamlar
- Kullanıcı karışıklığı
- Dinamizm ve uyumluluk
- Alan birliği
- Dış yüzeylerin birliği
- Bina modelleri uyumluluğu
- Ufuk çizgisi
- Boya ve malzeme birliği

- Caddelerle uyumlu binaların orantılı koordinasyonu
- Standartlara uyumluluk için denetim durumu
- Reklam panoların mahalle ölçeğinde uyumluluğu
- Özel sektör vasıtasıyla yerel otoparkların inşaatı.
- Bina çeşitlerine dayalı belgelendirme
- Gelecekte mahalle büyümesi kararlar alınması için komite oluşturulması
- Planlama süreçlerine kullanıcıların katılımı

Kentsel peyzaj tasarımında kimlik kriterleri

- Kişisel mahalle kimliği, okunur çevre ve mekan duygusu uyandıran
- Sosyal adalet ve toplumsal birliği güçlendirme
- Yüksek ve kaliteli yaşam için çekici çevre
- Suç ve radikal davranışlar oranı düşük çevre
- Mahalle sakinler arasında saygı
- Mahalleye ait özgün kimlik belirlemek ve bunu koruma çabası (Kişisel mahalle kimliği)
- Cadde mobilyaları ve dekorasyonu
- Mevcut ve kimlikli binalarda yönetim kontrolü
- Boş binaların düzenlemesi
- Görsel işaretlerle mahalle açıklaması
- Ev ve avlular planlamasıyla boşluk hissi uyandırmak
- Güçlü mekan duygusunu vurgulamak

Kentsel peyzaj tasarımında fonksiyon kriterleri

- Binaların yüksek yoğunluğu
- Mahalleler için kabul edilebilir kapasite
- Sürdürebilir ve özgün mimarı ve uyumu
- Uygulamalar için doğru konumlama
- Tüm sakinler için mahalle hizmetlerine erişim
- Uygun kamu alanları
- Kullanım birleşmesi/ortak mekanların varlığı
- Yayalara, bisiklet hareket öncülüğü
- Engelliler için caddeler, parklar ve yayalara ulaşımın kolaylaştırmak
- Açık alanlar korunması için bölgesel araçları uygulamak ve desteklemek

- Mahallerle genişliği
- Caddelerde otoparklara özel alanların azaltılmasının desteklemek
- Mahallelerin canlılığı
- Dinamizm ve uyumluluk

Erzurum'un konum, mimarlık ve kentsel tasarım açısından iki farklı yerleşim mahallesinde kentsel peyzajın sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi için uzmanlık gözlemlerine dayalı bir saha araştırması yapılmıştır. İki mahalle seçilmesinin nedeni mahallelerin alan yapısının nitelik ve morfolojisindeki farklılıktır. Bu amaçla, şehrin merkezi dokusunda tarihi bir mahalle olması, organik bir dokuya sahip olması ve arabaya daha az bağımlı olması ve şehir merkezlerine yakın olması nedeniyle Kazım Karabekir Paşa mahallesi seçilmiştir. Şükrü Paşa mahallesi şehir merkezine uzak, düzenli ağ yapısı, yüksek nüfus yoğunluğu ve araba bağımlılığı yüksek yeni bir yerleşim bölgesi olduğu için seçilmiştir. Böylece mahallelerin kentsel peyzaj tasarımının ilke ve kriterleri, mahallelerin değerlendirilmesinde temel olmuştur. Mimarlık ve şehircilik uzmanlığına sahip bir ekip, her merhalenin göstergelerini puanlamışlar ve her bir gösterge, 0-20 arasında bir puanı kendisine tahsis etmiş. Son olarak, iki mahallenin puanları özelliklerine göre karşılaştırılmıştır. Kriterlerin her birinden elde edilen puanlar, mahallelerin sürdürülebilirliğinin temeli olmuş ve mahallelerin sürdürülebilirliği her dört göstergede (eloloji, fonksiyon, estetik, kimlik) ilan edilmiş ve en sonunda mahallelerin kentsel peyzajının iyileştirilmesi yönündeki teorik ve tasarım önerileri, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için sunulmuştur.

Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Fonksiyon Kriterleri

Fonksiyon kriterleri analizinde %53,20 puan alan Şükrüpaşa mahallesi %52,5 puan alan Kazım Karabekir mahallesine göre fonksiyonel olarak daha sürdürülebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 19). Bunun nedeni bakımsızlık, planlama eksikliği, eski binaların ve terkedilmiş arazilerin restorasyonunun yapılmamasıdır.

Tablo 19. Mahallelerin Fonksiyonel Kriterlerinin Puanlaması

Sürdürülebilir Mahalleler Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterleri	Kazım Karabekir Paşa Mahallesi		Şükrü Paşa Mahallesi	
	0-20	(%)	0-20	(%)
Binaların yüksek yoğunluğu	9	45	11	55
Mahalleler için kabul edilebilir kapasite	9	45	11	55
Sürdürülebilir özgün mimari ve uyumu	13	65	10	50
Uygulamalar için doğru konumlama	10	50	11	55
Tüm sakinler için mahalle hizmetlerine erişim	13	65	10	50
Uygun kamu alanlar	9	45	10	50
Yayalara, bisiklet hareket öncülüğü	9	45	11	55
Dinamizm ve uyumluluk	14	70	10	50
Caddelerde otoparklara özel alanların azaltılmasının desteklemek	9	45	10	50
Engelliler için caddeler, parklar ve yayalara ulaşımın kolaylaştırmak	10	50	12	60
Açık alanlar korunması	9	45	9	45
Mahallerle genişliği	10	50	13	65
Mahallelerin canlılığı	14	70	10	50
Samimi dış alanla vasıtasıyla tanıklık duygusu	10	50	11	55
Ortalama puanlar	10.5	52.5	10.64	53.20

Bu araziler, kentsel bağlamda konumları ve altyapı tesislerinin ve ekipmanlarının faydaları ve hizmet merkezlerine ve kentsel tesislere uygun erişim nedeniyle kentsel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmanın yanı sıra kentsel yönetim ve planlama için potansiyel fırsatlar olabilir (Kalberer 2005). Kazım Karabekir mahallesi, huzur ve canlılık duygusu açısından yüksek puan almış ve mahalle canlılığını geliştirme konusunda %70 puan olarak daha fazla yeteneğe sahiptir (Şekil 19).

Şekil 19. Kazım Karabekir Mahallesi'nde kamusal açık alan tasarımının yüksek potansiyeline dikkat edilmemesi.

Yan Gol'un bakış açısından, canlı bir şehir, kamusal alanların işlevsellik ve verimliliğe sahip olduğu bir şehirdir (Ghel 2006).

Mahallenin kamusal alanını zayıflatarak, mahallenin varlığı ve sakinler arasındaki kendine özgü algısı zayıflar ve kolektif alanlar güçlendirilerek mahalle istikrarlı ve canlı hale gelir (Mansouri 2022).

Khalili ve Neiri (2018) tarafından yapılan bir araştırmaya göre canlılığın artmasıyla birlikte vatandaşların kamusal alandaki varlığı artmakta ve bu sayede toplu yaşam kalitesi yükselmektedir. *Hammarby Sjostad* mahallesinde yapılan araştırmalar, mahallenin canlılığının uygun kamusal ve kolektif alanların tasarımıyla yaratıldığını doğruluyor.

Bu nedenle işlevsel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için mahalledeki kamusal alanlara dikkat edilmesi önemli bir rol oynamaktadır (Şekil 20).

Şekil 20. Şükrü Paşa Mahallesi'ndeki yüksek kamusal alan kapasitesi

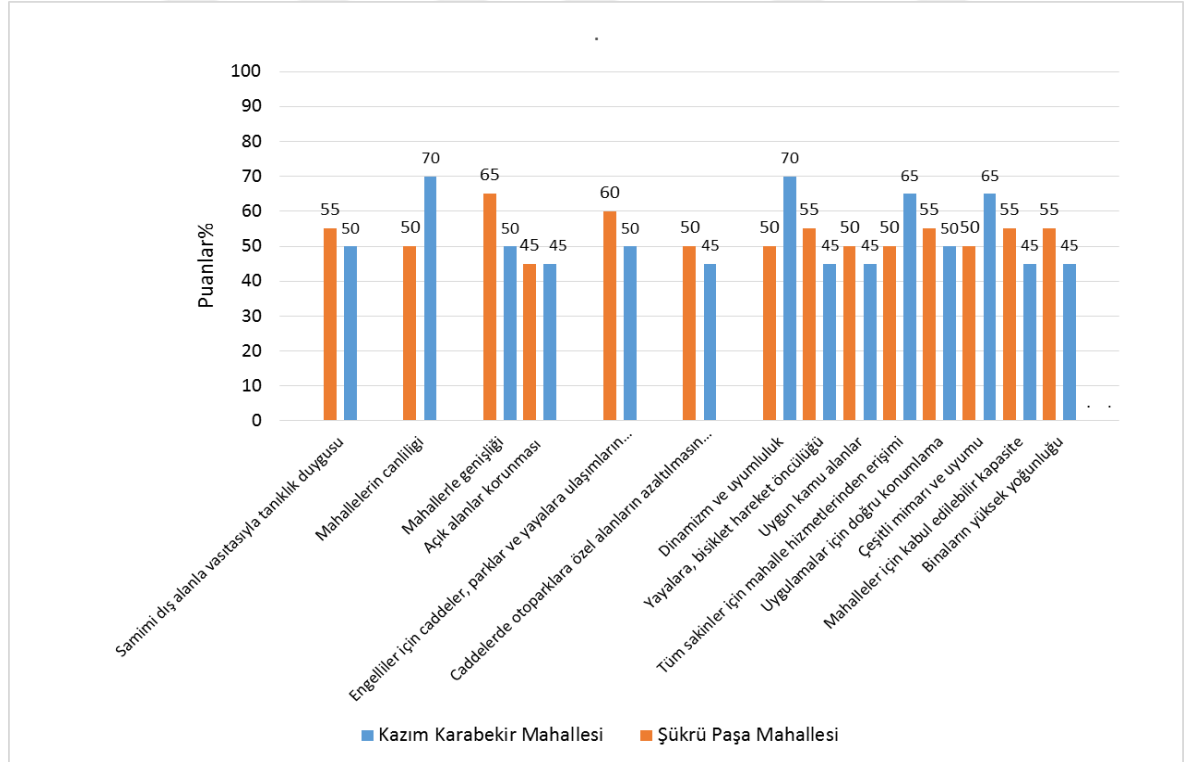
Hiçbir yörede engellilerin kolay ulaşımına özen gösterilmemiştir Dünya Sağlık Örgütü istatistiklerine göre dünya nüfusunun %10'u bir tür fiziksel ve hareket engeline sahiptir ve birçok mimari ve kentsel planlama sorunu ile karşı karşıyadır. Bu nedenle kentsel çevrenin özellikle kent mobilyalarının engellilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanması fiziksel aktivite gereklidir ve mahalle ölçeğinde bedensel engellilere özel önem verilmelidir (Kalantari 2015).

Mahalli hizmetlere erişim kriterinde Kazım Karabekir mahallesi %65 puan alırken, diğer kriterlerde daha düşük puan aldı ve genel olarak Şükrü paşa mahallesine göre kısa mesafe ile daha az fonksiyon sürdürülebilirliye sahip olduğu tespit edilmiştir (Şekil 21).

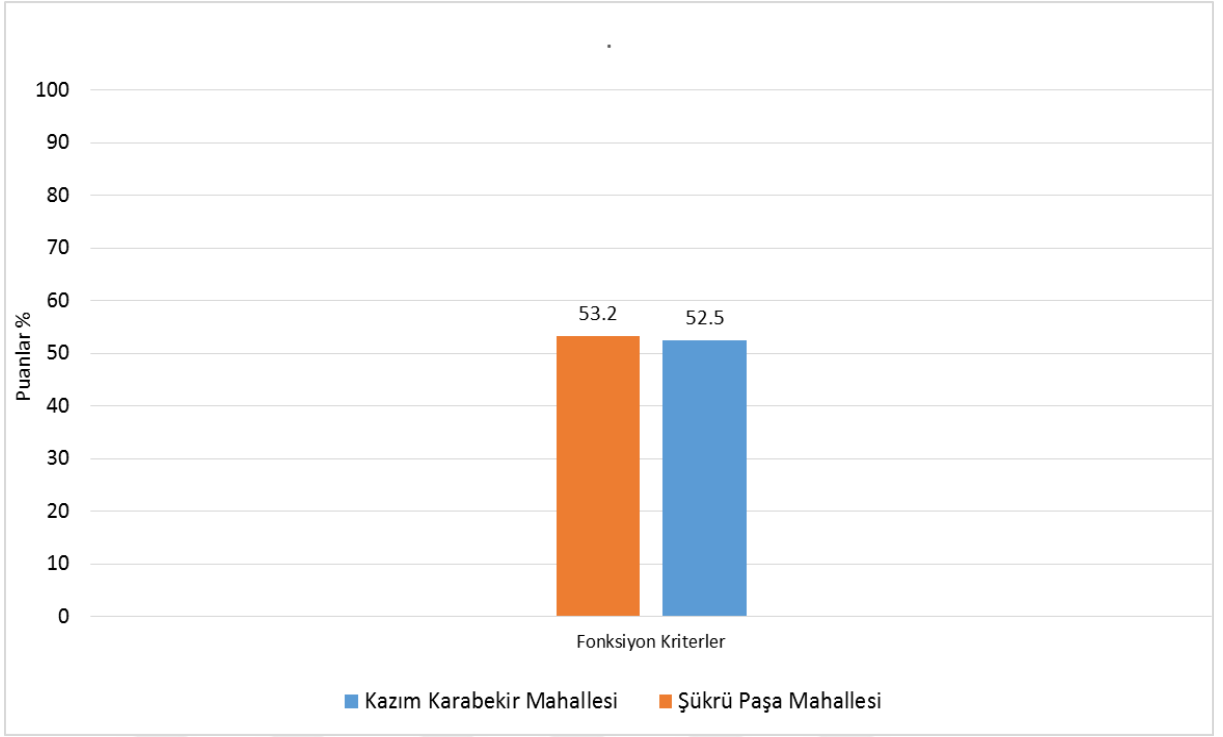

Şekil 21. Kazım karabekir Mahallesinde toplu kullanımlara kolay erişim

Bu araştırmada yapılan çalışmalardan hareketle her iki mahallenin de sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için işlevsel koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir ve mahallelerde bahsedilen sorunların ele alınması ve çözülmesi durumunda yaşanabilir bir kent ortaya çıkacaktır. Yerleşim puanlarının karşılaştırma analizi Şekil 22, 23'de verilmiştir.

Şekil 22. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre fonksiyon kriterleri karşılaştırma

Şekil 23. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre fonksiyon kriterleri diyagramı

Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Kimlik Kriterleri

Kimlik kriterleri analizinde %62,27 puan alan eski Kazım Karabekir Paşa mahallesi, %36,81 puan alan yeni Şükrü Paşa mahallesine göre kimlik açısından daha iyi değerlere sahip olduğu belirlenmiştir(Tablo 20).

Tablo 20. Mahallelerin Kimlik Kriterlerinin Puanlaması

Sürdürülebilir Mahalleler Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterleri	Kazım Karabekir Mahallesi		Şükrü Paşa Mahallesi	
	0-20	(%)	0-20	(%)
Mahalleye ait özgün kimlik belirlemek (Kişisel Mahalle Kimliği)	15	75	9	45
Çevrenin okunabilirliği ve mekan duygusu	16	80	9	45
Sosyal adalet ve toplumsal birliği güçlendirmek	13	65	11	55
Yüksek kaliteli yaşam için çekici çevre	12	60	10	50
Suç ve radikal davranışlar oranı düşük	9	45	10	50
Sakinler arasında saygı ve taahhüt	14	70	9	45
Görsel işaretlerle mahalle açıklaması	16	80	10	50
Ev ve avlular planlamasıyla yalnızlık hissi uyandırmak	13	65	8	40
Mevcut ve kimlikli binalarda yönetim kontrolü, boş binaların düzenlemesi	11	55	8	40
Güçlü mekan duygusunu	7	36	7	35
Cadde mobilyaları ve dekorasyonu	11	55	8	40
Ortalama puanlar	12.45	62.27	7.36	36.81

Eski Kazım Karabkır mahallesinin %80 gibi çok yüksek bir puan aldığı kimliğin sürdürülebilirliğinde etkili olan faktörlerden biri de okunabilirlik kriteridir..Okunabilirlik, bir mekanın algılanabilir nedenlerini sağlayan bir niteliktir. Kişi çevrenin okunaklı bir görüntüsüne sahip olduğunda, içinde kolaylıkla hareket eder ve bu okunaklı görüntü onda bir güvenlik duygusu yaratır (Lynch 2007).

Kazım Karabekir mahallesi, eski simge yapılar ve görsel işaretlerin varlığı nedeniyle bu kriterde Şükrü paşa mahallesine göre en yüksek puanı %80 almıştır (Şekil 24).

Şekil 24. Kazım Karabekir Mahallesinin kimliğini tanıtmada değerli tarihi eserlerin varlığı

Kazım Karabekir mahallesi belirli mahalle kimliği kriterinde en yüksek puan %75 almıştır, bunun nedeni mekan ve mekana aidiyet duygusunu oluşturmak ve güçlendirmek için kaliteli fiziksel ve görsel unsurların varlığıdır. Eski kentsel bağlamda kimlik, bir kişinin bir yeri diğer yerlerden ayırt edebilmesi veya hatırlayabilmesidir (Capela and Marquz 2019).

Fatih (2004) mahalle kimliğini, bir mahalleye ait olma duygusu, sonrasında insanların katılımının ve yenileme projelerinin fizibilitesinin güçlenmesi olarak tanımlamaktadır (Teymuri 2010).

Kentin tarihine ve kültürüne yeterince önem verilmemesi ise kente ait kimlik ve aidiyet eksikliğine neden olmakta ve nihayetinde kenti ruhsuz bir mekana dönüştürmektedir (Falihat 2012).

Dekorasyon ve şehir mobilyaları açısından hiçbir mahalle kabul edilebilir bir puan alamadı.Yeni mahalle Şükrü Paşa %40, eski Kazım Karabekir mahallesi %55 puan aldı.

Tajfar(2020) şehir mobilyası ile ilgili olarak, standart şehir mobilyalarının kentsel çevrenin kalitesini artırdığını ve nihayetinde vatandaşların kentsel mekanlardan keyif aldığını belirtiyor. Bunun açık bir örneği Kanada'nın Quebec kentinde *Snow Bench* adıyla görülebilir (Şekil 25).

Kentsel peyzaj tasarımında öne çıkan bileşenlerden biri olan ve tüm kentin bir ögesi olarak kent mobilyası, kentin yapısını ve kimliğini ortaya koymaktadır. Aslında kent mobilyası, kentin imajının, güzelliğinin, ahenginin ve uyumunun bir parçasıdır. orantı her zaman kentsel çevreyi çekici kılar, insan ve çevre arasındaki bağlantı unsurudur (Sharifi 2019).

Şekil 25. Kent mobilyalarının doğru tasarımının kentsel mekanın kimliğini ve kalitesini artırmadaki etkisi (Anonymous 2020)

Şekil 26. Şükrü Paşa Mahallesinin kentsel mekanında düşük kaliteli mobilya tasarımı

27 ve 28 numaralı resimlerde görüldüğü gibi Kazım Karabekir mahallesi organik yapısı ve mahallede türbeler, camiler, kütüphaneler ve eski konut binaları gibi tarihi ve kültürel unsurların varlığı ile tarihi destek, okunabilirlik ve güvenlik, aidiyet ve kimlik duygusu, sakinleri için daha yüksek bir seviye getiriyor.

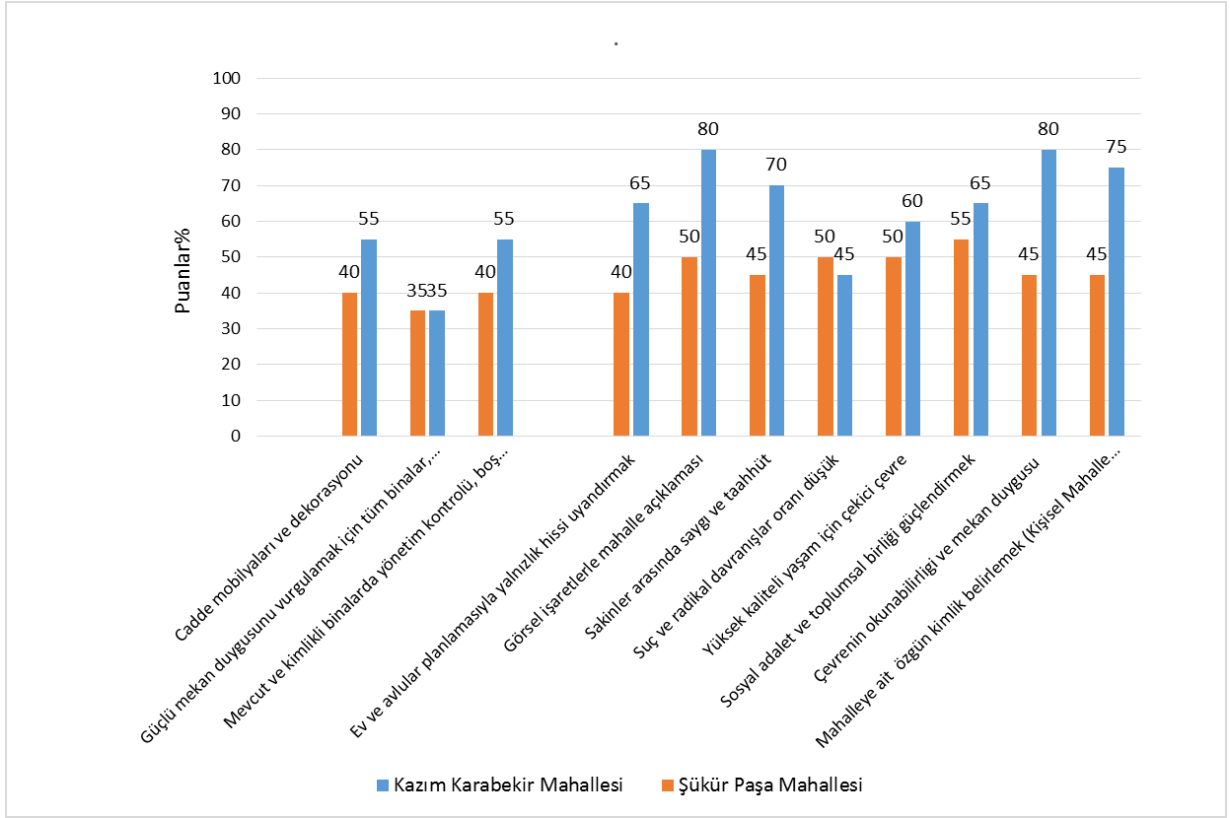

Şekil 27. Kazım Karabekir Mahallesi tarihi yapılarının çevrenin kimliğini ve okunaklılığını korumadaki etkisi

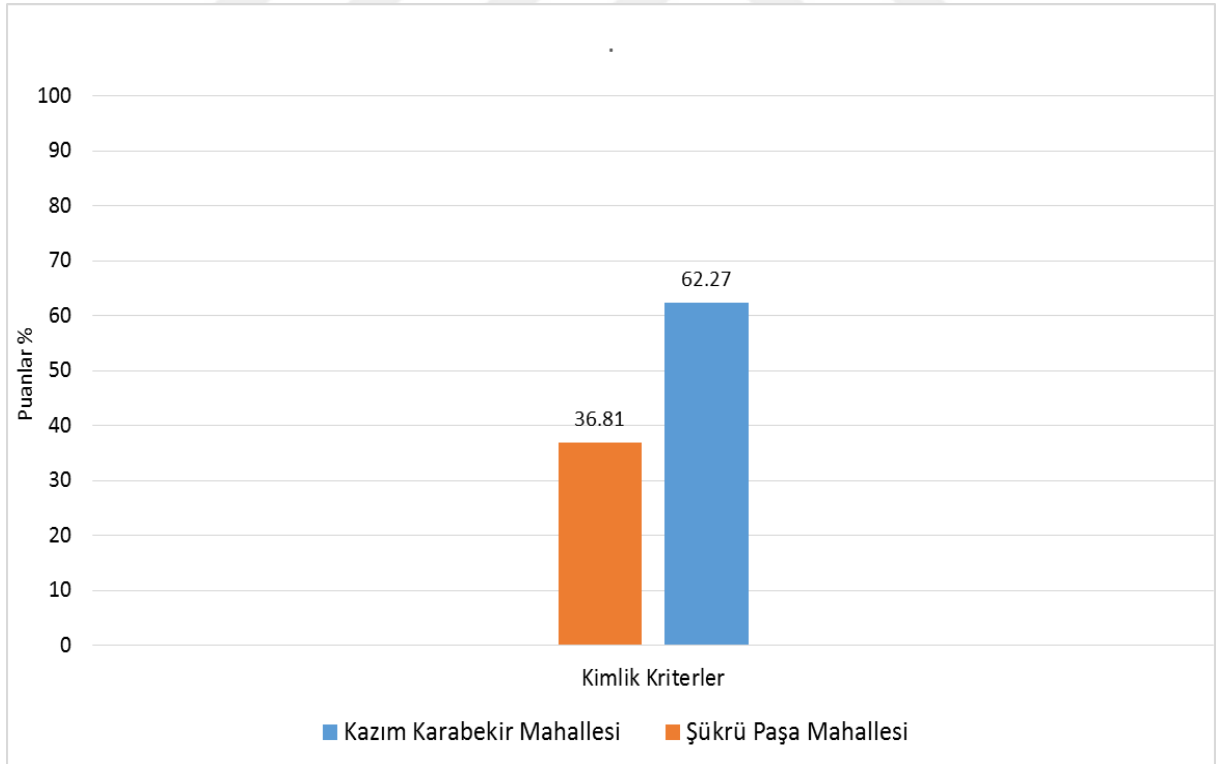

Şekil 28. Kazım Karabekir Mahallesinin organik yapısının çevrenin mekan algısı ve okunabilirliğine etkisi

Kerman'ın eski ve yeni mahallelerinde yapılan araştırmalarda kimlik istikrarı sonuçları, şehir yönetiminin ve politika yapıcılarının dikkat etmesi halinde eski mahallelerin kimlik istikrarı kapasitesinin yüksek olduğunu göstermektedir (Moztarzadeh 2012). Mahallelerin karşılaştırmalı diyagramı Şekil 29-30'da verilmiştir.

Şekil 29 . Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre kimlik kriterleri karşılaştırma

Şekil 30. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre kimlik kriterleri diyagramı

Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Ekoloji Kriterleri

Ekolojik indeks analizinde Tablo 21'den elde edilen sonuçlara göre %54,44 puan alan yeni Şükrü Paşa mahallesi %47,5 puan alan eski Kazım Karabekir mahallesine göre ekolojik olarak daha sürdürülebilir.

Tablo 21. Mahallelerin Ekoloji Kriterlerinin Puanlaması

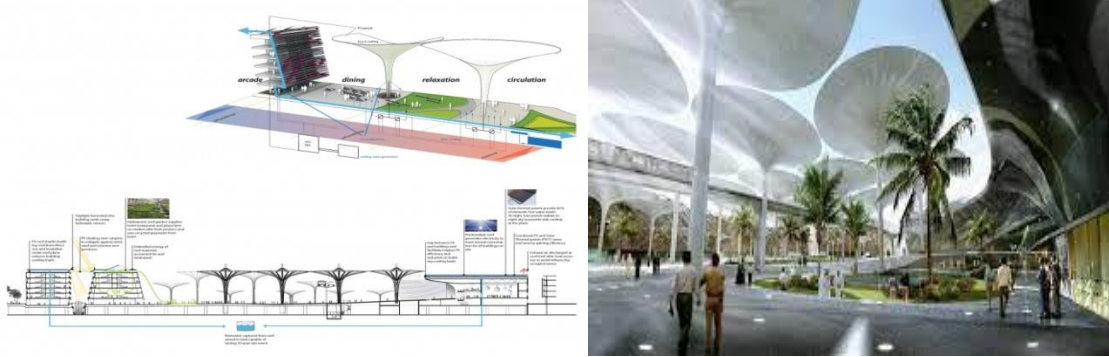
Sürdürülebilir Mahaller Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterleri	Kazım Karabekir Mahallesi		Şükrü Paşa Mahallesi	
	0-20	(%)	0-20	(%)
Kullanılmaz ve boş arazilerin kullanımı	9	45	10	50
Yerel malzeme ve kaynakları kullanımı	14	70	11	55
Enerji verimliliği ve yenilenebilir kaynakların kullanımı	10	50	11	55
Kaldırımlarda yeşil doku varlığı	10	50	12	60
Kentsel planlamalarla yeşil alt yapı planların koordine yapılması	11	55	12	60
Yeşil yollardan ağ oluşturmak	8	40	11	55
Yeşil alan bağlantılarının sürekliliği ve yeşil alanların görselliği	9	45	11	55
Yatay ve dikey yeşil alan varlığı	7	35	8	40
Açık alan ve kaldırımlar yeşilliği	8	40	12	60
Ortalama puanlar	9.5	47.50	10.88	54.44

Yapılan araştırmalar, yerleşim yerlerinin hiçbirinin yenilenebilir enerji kullanmadığını ve hatta binaların tasarımında güneş enerjisi kullanımının dikkate alınmadığını göstermektedir. Bedington mahallesinde sürdürülebilir bir mahalle olarak araştırıldığı gibi ekolojik sürdürülebilirliğin en önemli kriterlerinden biri, fotovoltaik sistemler kullanılarak güneş enerjisinin kullanılması ve binanın güneş enerjisinden maksimum düzeyde yararlanacak şekilde doğru yönlendirilmesidir (Şekil 31).

Şekil 31. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda güneş enerjisi ve fotovoltaik sistemin maksimum kullanımı (Anonymous 2020)

Enerji tüketimini optimize etmenin yollarından biri de eko-teknolojik yaklaşıma dayalı yeni binalar tasarlamaktır (Mazman 2009). Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada faydaları kanıtlanmış bir yaklaşım (Mohsenzadeh 2015). Bu yaklaşım tamamen Masdar şehrinin tasarımında bir Sürdürülebilir şehir olarak kullanılmıştır (Şekil 32).

Şekil 32. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda Masdar şehrinde eko-teknolojinin kullanımı (Anonymous 2020)

Atık ve kullanılmayan arazi kullanımı konusunda mahalleler düşük puanlar almıştır (Şekil 33,34). Yeni mahalle Şükrü Paşa %50, eski mahalle olan Kazım Karabekir mahallesi ise %45 puan almıştır.

Sürdürülebilir kentsel form oluşturma alanında önerilen modellerden biri ise kentsel ara gelişme modelidir. Başarılı örneklerinden biri Fransa'daki Park Pali'dir (Şekil 35).

Ara gelişme kalkınma, sosyal alanların yaratılması yoluyla istenmeyen mahalle birimlerinde yeni bir yaşam yaratabilir ve mahallenin doğal değerini güçlendirebilir (Edward 2007).

Şekil 33. Şükrü Paşa Mahallesi'ndeki terk edilmiş alanlar

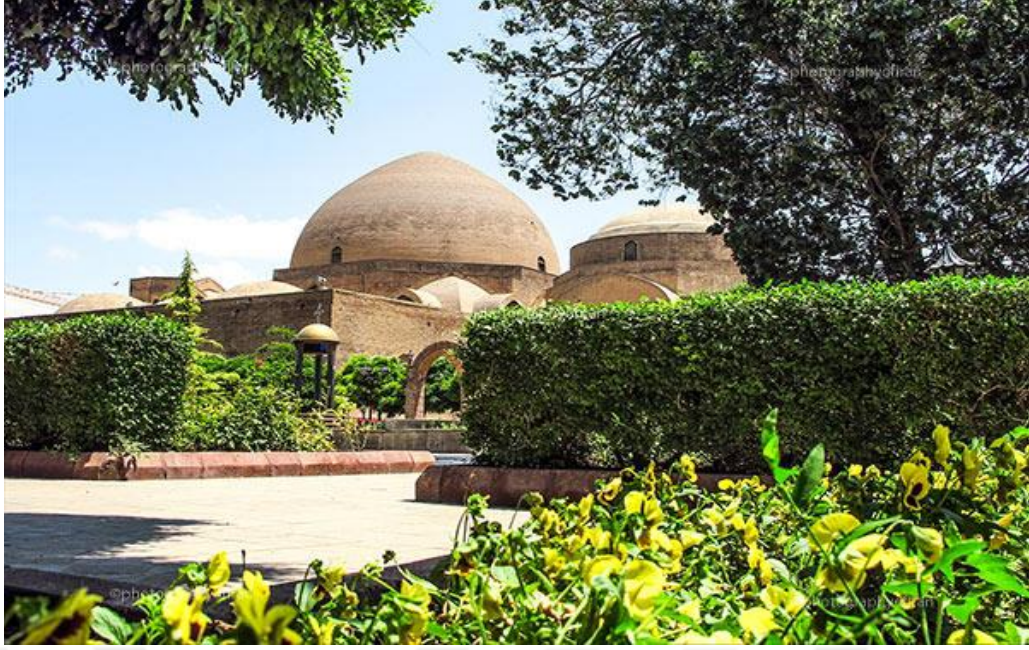

Şekil 34. Kazım Karabekir Mahallesiindeki terk edilmiş alanlar

Şekil 35. Ara gelişme, boş ve terkedilmiş arazilerin mahalle parkları gibi kullanımlarla değiştirilmesi

Ara gelişme, boş ve terkedilmiş arazilerin mahalle parkları gibi kullanımlarla değiştirilmesi planı ile mahallelerde yürüme ve yürüme imkanı sağlayabilir ve ekolojik koşulları iyileştirir ve sosyal etkileşimi artırır ve mahallenin trafik hacmini azaltır (Sachman 2010). Akıllı geliştirme gibi ara geliştirmede tarihsel bağlamlar korunur (Kenitz 2010) ve kentsel alanlarda dokulardaki yaşam kalitesini korur ve iyileştirir (Şekil 36).

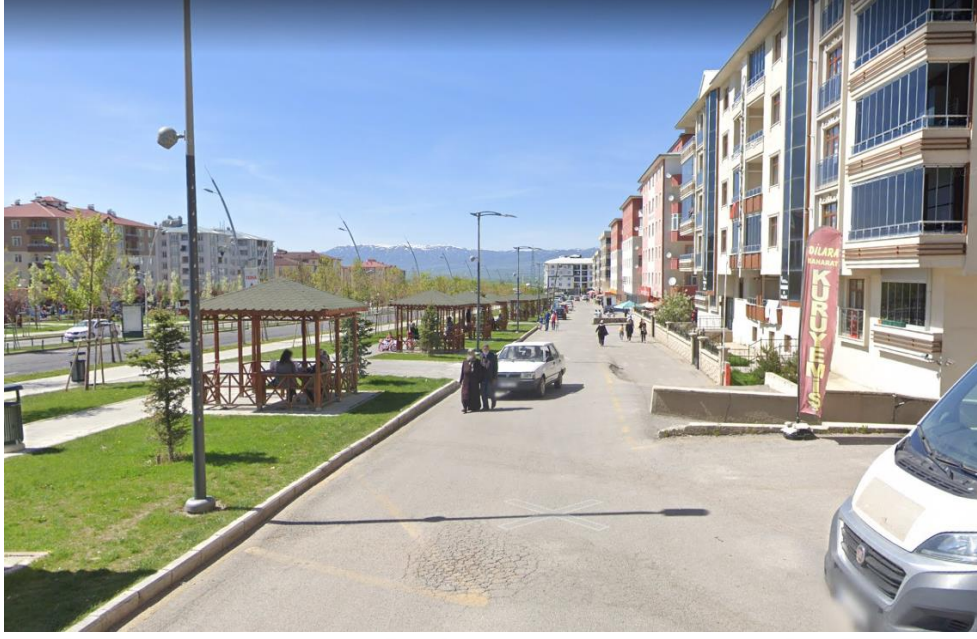

Şekil 36. Ara gelişme modeli tarihsel bağlamları korur ve yaşam kalitesini iyileştirir

Mahallelerin hiçbirisi açık alan ve kaldırımlarda yeşillik açısından olumlu değerlendirilmedi ancak yapılan çalışmalara göre mahalle parkı ve mahallede daha fazla yeşil alan bulunması nedeniyle yeni mahalle eski mahalleye göre daha uygun koşullara sahip (Şekil 37,38).

Şekil 37. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda Şükrü Paşa Mahallesinde daha fazla yeşil alan sahiptir

Şekil 38. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda Şükrü Paşa Mahallesinde daha fazla yeşil alanlar mevcuttur

Yeni mahallede binaların yapımında ve yapım tekniklerinde yerel malzemelerin doğru kullanılması, iklimsel konforun yaratılmasında etkili olmuş ve bu mahallenin ekolojik olarak sürdürülebilir olmasına yardımcı olmuştur. Yerli malzeme kullanımı zamanla enerji tüketiminin azalmasına neden olmaktadır (Kalkinaq 2008).

Yeşil duvar ve ağaçların varlığı ile ilgili olarak, eski mahalle %35 puan alırken yeni mahalle %40 puan almıştır. Çevrenin kalitesini iyileştirmeye yönelik çözümlerden biri de dünyanın farklı yerlerinde başarılı örnekleri bulunan yeşil cephelerin kullanılması. İspanya'daki Caixa Müzesi ve Branly Müzesi gibi, Fransa'da Les Halles görülebilir (Şekil 39,40).

Şekil 39. Branly Müzesi'nde ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda yeşil duvar kullanımı

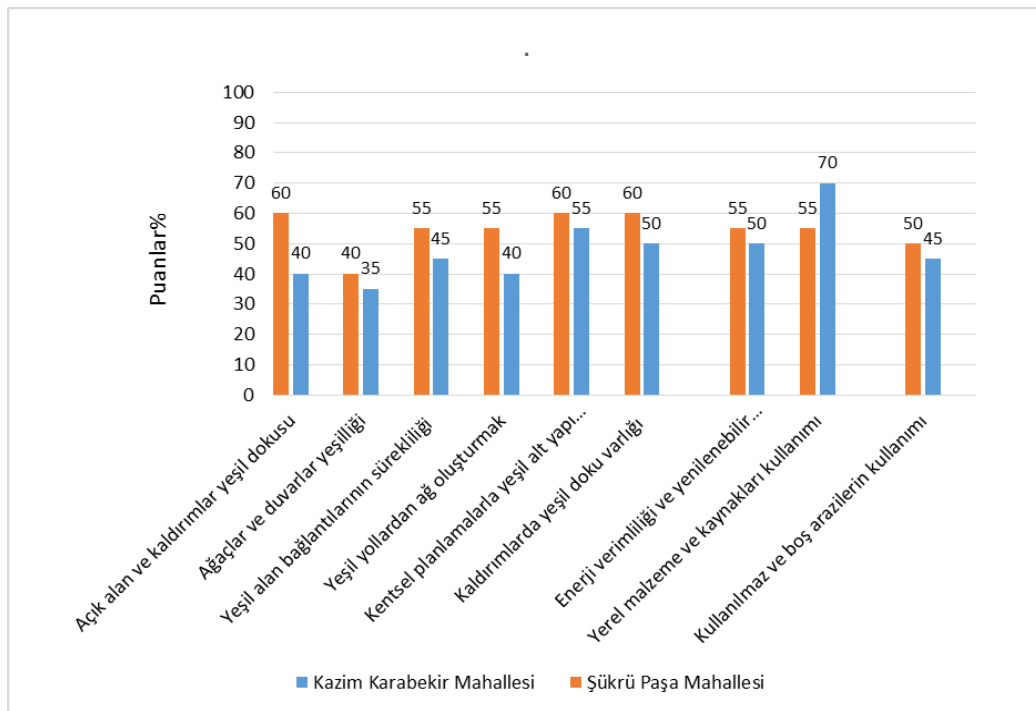

Şekil 40. Ekolojik sürdürülebilirlik doğrultusunda yeşil balkon kullanımı

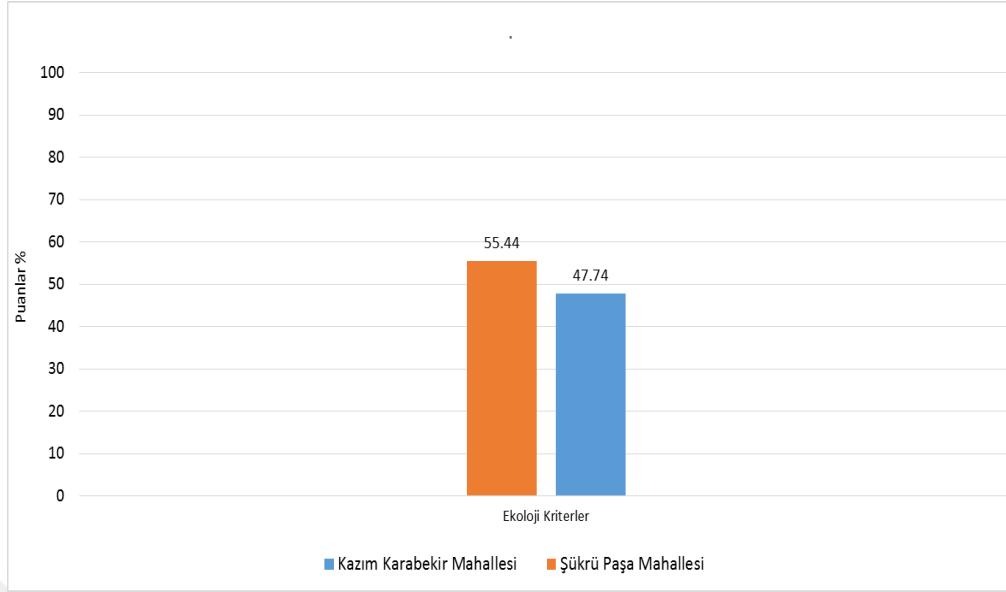
Bir araştırmada yeşil cephede bitki ile duvar arasındaki boşluklar incelenirken yalıtım ve soğuk iklimlerde ısı kaybını önleyici bir unsur olarak tanıtılmaktadır (Perini 2016).

Yukarıdakilere göre, önerilen tasarımlarda görsel güzellik ve çevre kalitesinin iyileştirilmesi doğrultusunda yeşil duvarlar ve yeşil balkonlar kullanılmıştır.

Bu ankete dayanarak, sürdürülebilirliği sağlamak için her iki mahallenin de ekolojik koşulları iyileştirmesi gerekiyor ve yeni mahallenin eski mahalleye göre istikrarına rağmen, sayısız çevre sorununa rağmen sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma kabiliyetinin yüksek olduğu söylenebilir. Yerleşim puanlarının karşılaştırma tablosu Şekil 41,42'de verilmiştir.

Şekil 41. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre ekoloji kriterleri karşılaştırma

Şekil 42. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre ekoloji kriterleri diyagramı

Kentsel Peyzaj Açısından Mahallelere Göre Estetik Kriterleri

Estetik kriterlerin analizinde 22 numaralı tablodan elde görüldüğü üzere Kazım Karabekir mahallesi %51,25 puan alan Şükrü Paşa mahallesine göre %60,80 puan almış ve estetik açıdan daha Sürdürülebilirdir. farklı ve çekici mimarisi, mahallenin tarihsel bağlamına ve renkler ve malzemeler arasındaki mekansal tutarlılığa ve birliğe sahip olmakla ilgilidir.

Tablo 22. Mahallelerin Estetik Kriterlerinin Puanlaması

Sürdürülebilir Mahalleler Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterleri	Kazım Karabekir Mahallesi		Şükrü Paşa Mahallesi	
	0-20	(%)	0-20	(%)
Boya ve malzeme birliği	14	70	10	50
Özgü mimari ve çekici ortamlar	15	75	10	50
Ufuk çizgisi	14	70	9	45
Dış yüzeylerin birliği ve binalar arası uyumluluk	14	70	9	45
Tutarlı iletişim ağı ve bağlantılı tasarımlar	12	60	11	55
Caddelerle uyumlu binaların orantılı koordinasyonu	12	60	13	65
Standartlara uyumluluk için denetim durumu	12	60	12	60
Reklam panoların mahalle ölçeğinde uyumluluğu	9	45	10	50
Özel sektör vasıtasıyla yerel otoparkların inşaatı	11	55	11	55
Bina çeşitlerine dayalı bölgelendirme	13	65	10	50
Gelecekte mahalle büyümesi kararlar alınması için komite oluşturulması	10	50	9	45
Planlama süreçlerine kullanıcıların katılımı	10	50	9	45
Ortalama puanlar	12.16	60.80	10.25	51.25

Çeşitli mimari kullanımda %75puan ve renk ve malzeme bütünlüğünde %70 puan olarak Kazım Karabekir mahallesi, Daha iyi değerlendirilmiştir (Şekil 43,44).

Şekil 43. Kazım Karabekir mahallesinin estetik sürdürülebilirlik değerine ait bir sokak

Şekil 44. Kazım Karabekir mahallesinde estetik sürdürülebilirliğe olumlu etki eden yerli malzeme kullanımı

Eski Kazım Karabekir mahallesi, %75 puan alan yeni Şükrü Paşa mahallesinden %45 puan alan silüetinin güzelliği açısından çok daha iyi duruma sahiptir (Şekil 45).

Şekil 45. Şükrü Paşa mahallesinde binaların kent siluet monotonluğu

Kent cephесinin monotonluğu, zihnin yorgunluğuna ve durgunluğuna ve kentsel çevreyi anlamada ve çevredeki çevreyi ihmal etmede duyuların etkisizleşmesine neden olur ve ufuk çizgisindeki çeşitlilik, çevrenin net bir görüntüsünü ve çevrenin çekiciliğini yaratır (Kalantari 2015).

Güzel ve düzenli bir ufuk çizgisinin varlığı, kentsel mekanın düzenlenmesinde en etkili faktördür (Mehdizadeh 2007).

Genel olarak kesintisiz gökyüzü çizgisi, görsel bir koridor oluşturarak gözü anahtar unsurlara yönlendirir (Salari 2015). Bu özellikler Kazım Kara Bekir Mahallesi'nde açıkça görülmektedir (Şekil 46).

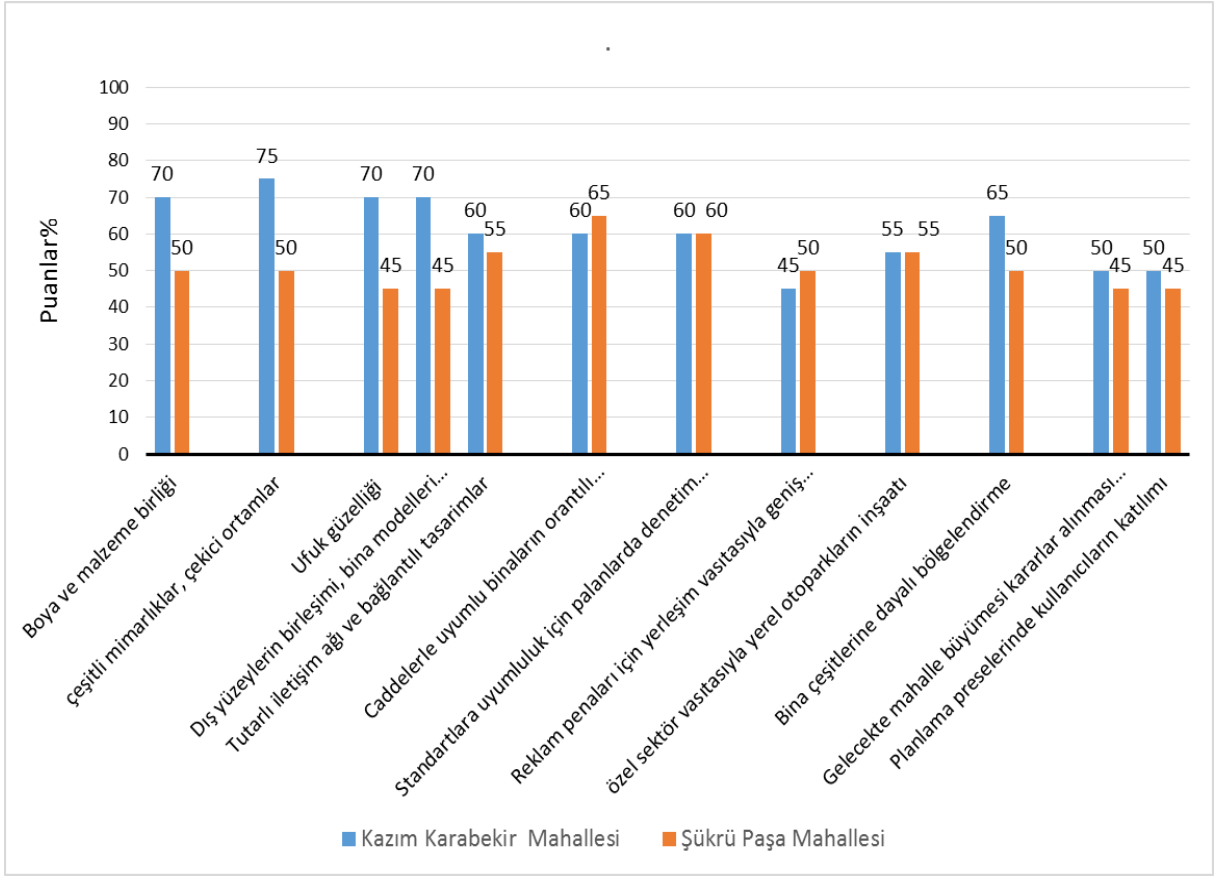
Şekil 46. Kazım Karabekir mahallesinin silueti ile uygun bir görünümü

Mekansal bütünlük açısından Kazım karabekir mahallesi, mahalledeki dış duvarın mekansal tutarlılığı ve sürekliliği nedeniyle yüksek puan almıştır.

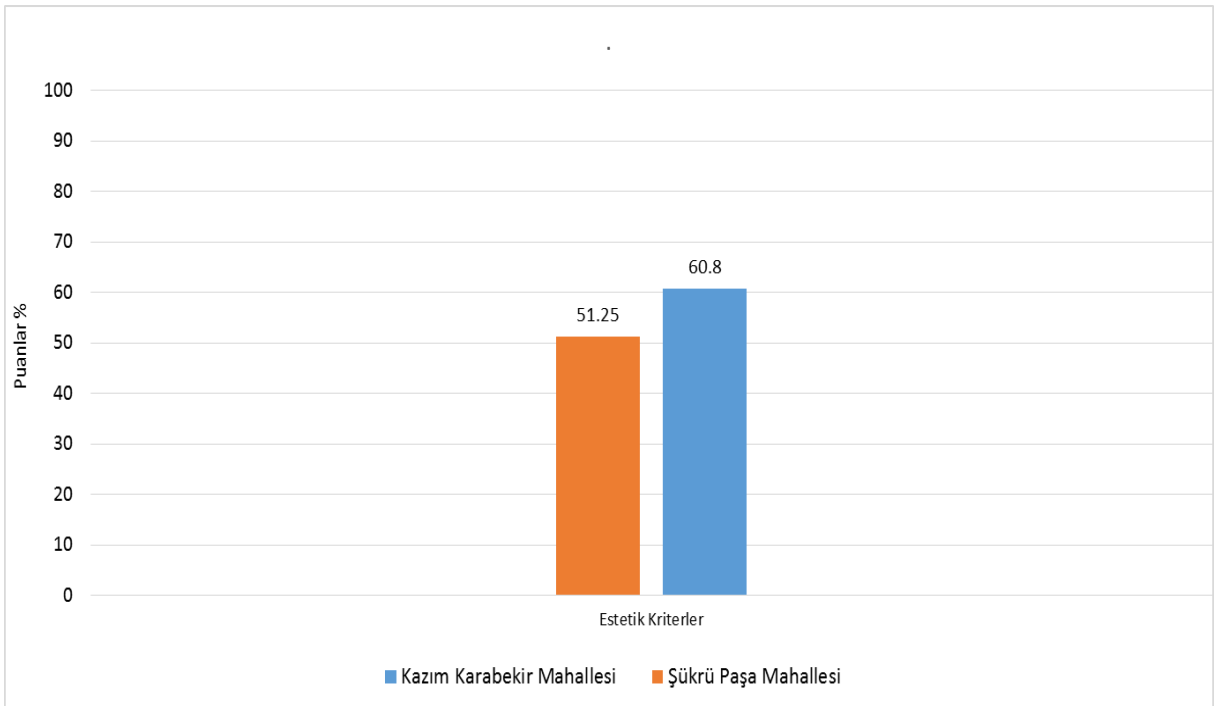
Mekânsal birlik, mahalle ölçeğinde sosyal bağlantıların oluşmasına neden olur ve sosyal etkileşimleri artırır (Abbaszadegan 2014).

Yeni bir mahalle olarak Şükrü Paşa mahallesinde iken mahallenin damalı ızgara şeklinde ve çoğu zaman mahalle merkezi olmadan büyümesi ve araç trafik ağının genişlemesi mahallede mekansal bütünlüğün kaybolmasına neden olmuştur.

Diğer kriterlerde ise her iki mahalle de düşük puan almış, genel olarak Kazım Kara Bekir mahallesinin farklı mimarisi, binalar arasındaki uyumu, mekansal uyumu, renk ve malzeme birliği ve ufuk çizgisi güzelliği nedeniyle daha estetik bir durağanlığa sahip olduğu söylenebilir. Yerleşim puanlarının karşılaştırma tablosu Şekil 47,48'de verilmiştir.

Şekil 47. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre estetik kriterleri karşılaştırma

Şekil 48. Kentsel peyzaj açısından mahallelere göre estetik kriterleri diyagramı

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Teorik tartışmada yürütülen çalışmalardan elde edilen sonuçlar, sürdürülebilir kentsel peyzaj tasarımının kentsel peyzaj kalitesinin iyileştirilmesi için Tablo 15-18'e göre dört ekolojik, fonksiyon, estetik ve kimlik boyutunda gerçekleştirilebileceğini göstermektedir.

Ayrıca, dünyadaki sürdürülebilir mahalle örneklerini inceleyerek, mahallelerin sürdürülebilir bir kentsel peyzajını elde etmek için dört ekolojik, fonksiyon, estetik ve kimlik boyutuna dikkat edildiği sonucuna varıyoruz. Bu, kentsel mekanların kalitesinin iyileştirilmesine ve ardından temel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yol açmıştır.

Erzurum'un eski ve yeni mahallelerinin dört ekolojik, fonksiyon, estetik ve kimlik boyutundaki mahallelerin kentsel peyzaj tasarımı araştırmasının sonuçları, ekolojik indeks analizinde %54,44 puan alan yeni Şükrü Paşa mahallesi, %47,5 puan alan eski Kazım Karabekir mahallesine göre ekolojik olarak daha sürdürülebilirdir. Bunun nedeni, yeni mahallede bir mahalle parkı ve daha fazla yeşil alanın bulunmasının yanı sıra binaların yapımında yerel malzemelerin ve yapım tekniklerinin kullanılmasıdır. elde edilen sonuçlara göre fonksiyonel kriterlerin analizinde %53,20 puan alan Şükrüpaşa mahallesi %52,5 puan alan Kazım Karabekir mahallesine göre fonksiyonel olarak daha sürdürülebilirdir. Bunun nedeni bakımsızlık, planlama eksikliği, eski binaların ve terkedilmiş arazilerin restorasyonunun yapılmamasıdır.

Kimlik kriterleri analizinde %62,27 puan alan eski Kazım Karabekir Paşa mahallesi, %36,81 puan alan yeni Şükrü Paşa mahallesine göre kimlik açısından daha iyi değerlere sahip olduğu belirlenmiştir. Kazım Karabekir mahallesinin yüksek puan aldığı kimliğin sürdürülebilirliğinde etkili faktörlerden biri de çevrenin okunabilirlik kriteridir. Kazım Karabekir mahallesi tarihi yapılara ve görsel işaretlere sahip olması nedeni ile, Şükrüpaşa mahallesine göre daha fazla puan almıştır.

Kazım Karabekir mahallesi %51,25 puan alan Şükrü paşa mahallesine göre %60,80 puan almış ve estetik açıdan daha sürdürülebilirdir. Farklı ve çekici mimarisi, mahallenin tarihsel bağlamına ve renk ve malzemeler arasındaki mekansal tutarlılığa ve birliğe sahip olmakla ilgilidir. Yerel malzeme kullanımı ve renk ve malzeme bütünlüğü açısından Kazım Karabekir mahallesi yüksek puan almıştır.

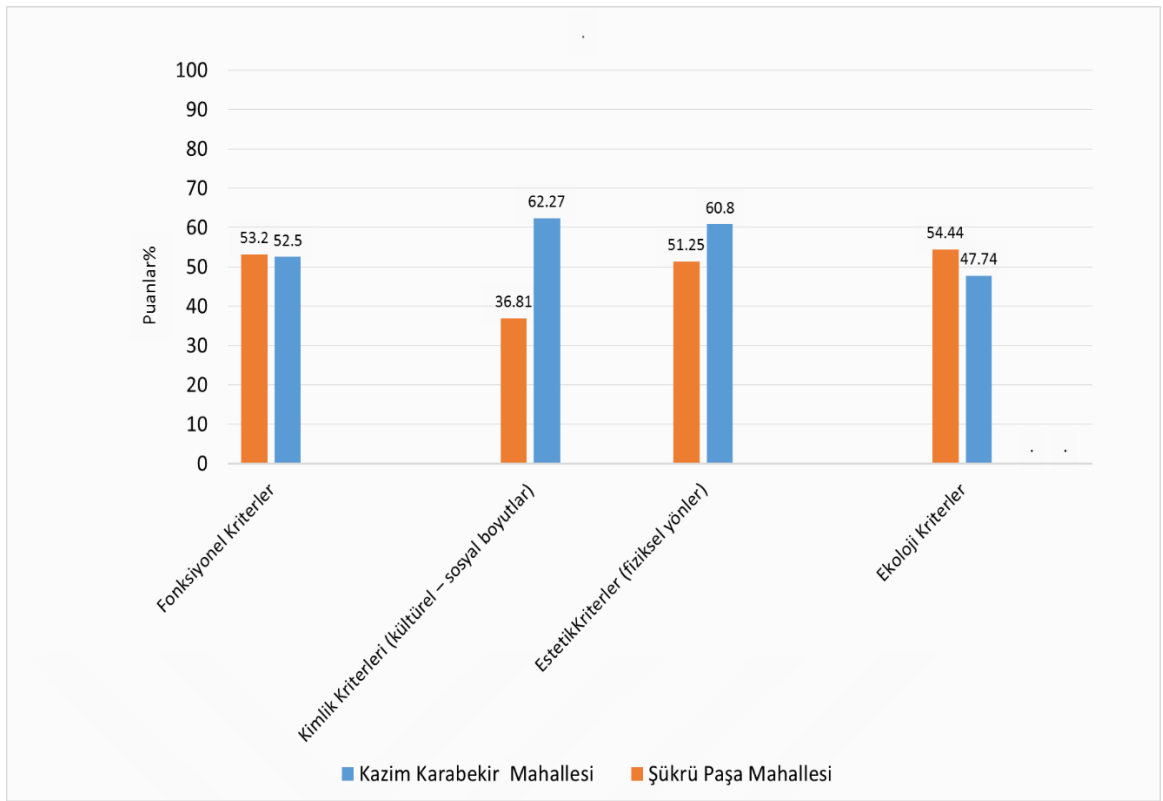
Elde edilen sonuçlara göre eski mahalle olan Kazım Karabekir mahallesi kimlik ve estetik kriterlere göre yüksek puana sahip olmuştur. Bununla beraber Şükrü Paşa mahallesi ekoloji ve fonksiyon açısından yüksek puan almıştır (Şekil 49,50).

Araştırma sonucunda eski bir yerleşim olan Kazım Karabekir mahallesi sürdürülebilirlik alanda toplum %55,82 puan alırken , yeni yerleşim yeri olan Şükrü Paşa mahallesi ise %48,92 puan almıştır. Araştırma sonucunda eski mahalle sürdürülebilirlik açısından daha iyi değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir (Tablo 23). Çalışmada elde edilen analiz sonuçlara göre mahalle ölçeğinde kentsel peyzaj kalitesinin artırılması yönünden bazı kentsel tasarım proje önerilerinde bulunulmuştur (Şekil 51-68).

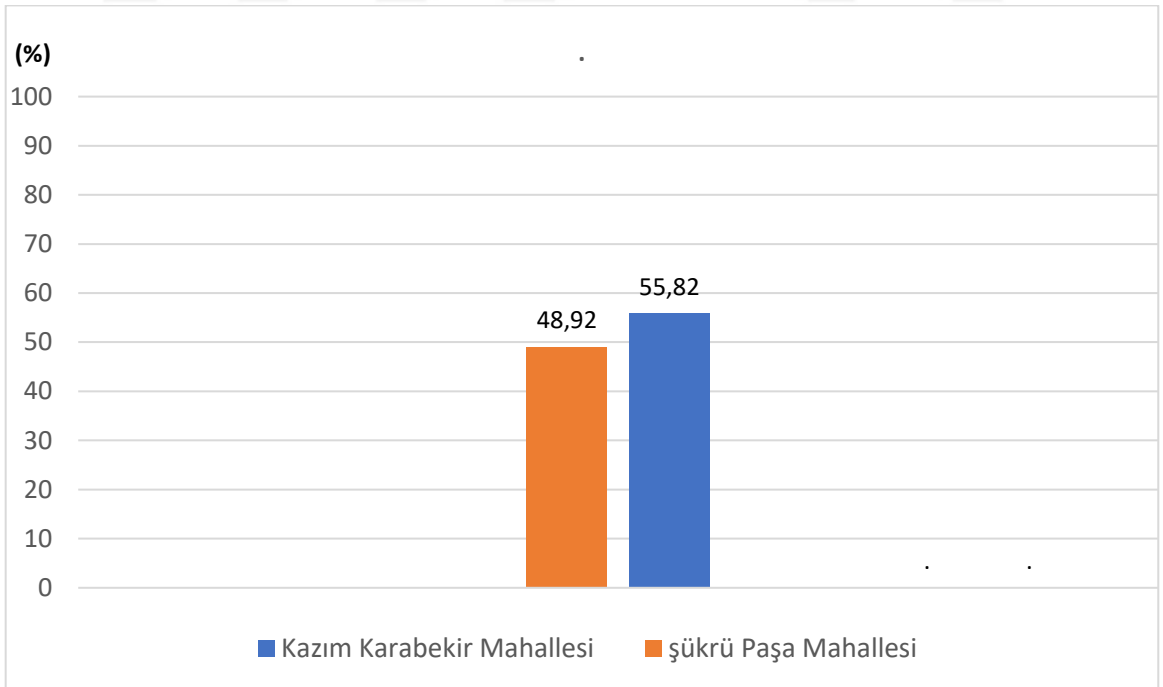
Tezde yapılan araştırmalara göre, hem teorik tartışmalar, hem de dünyadan verilen örneklerle Erzurum şehrinde incelenen örnekler göstermektedir ki; günümüz mahallelerindeki mevcut koşulların oluşumunu etkileyen faktörler, sadece belirli bir konuyla sınırlı değildir. Kent yönetimi kanunlarının ve yaklaşımlarının yetersizliğinden, vatandaşların şehre ve kendi hak ve hukuklarından haberdar olup bunu talep etmeye karşı sorumluluk hissetmeyişlerine kadar çeşitli alanlardaki bir dizi farklı faktörleri içermektedir. Mevcut durumun oluşumunda etki eden faktörlerin kapsam ve çeşitliliği göz önüne alındığında ve mahallelerin kentsel peyzaj alanında çevre kalitesini yükseltmek için ortamlar oluşturma, kent bağlamında ve insanlarla alakalı olarak meydana gelen her bir dönüşüm gibi, zaman içerisinde aşamalı ve gelişime dayalı hareketi gerektirdiği hususu dikkate alındığında, çeşitli alanlarda bir takım tedbirler almak gerekmektedir.

Tablo 23. Mahalleler Tarafından Kazanılan Toplam Puanlar

Sürdürülebilir Mahaller Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterleri	Kazım Karabekir Paşa Mahallesi	Şükrü Paşa Mahallesi
Ekoloji Kriterleri	47.74	54.44
Estetik Kriterleri (Fiziksel yönler)	60.80	51.25
Kimlik Kriterleri (Kültürel – Sosyal boyutlar)	62.27	36.81
Fonksiyonel Kriterleri	52.50	53.20
Ortalama puanlar(%)	55.82	48.92

Şekil 49. Her iki mahallenin kriterler açısından aldığı puanlar

Şekil 50. Her iki mahallenin sürdürülebilirlik kentsel peyzaj değeri toplam puanı

Öneriler

Bulgulara göre; mahallelerin gelişmemişlik durumundan çıkması ve sürdürülebilirliğin azaltılması için planlama yapmak, mahalle gelişim planlaması ve yönetimi çerçevesinde kalkınmayla ilgili tüm alanlarda kapsamlı ve bir bütün olarak veya en azından koordineli ve uyumlu bir şekilde hareket etmeyi gerektirmektedir. Bu yüzden mahalle düzeyinde planlama yapmak ve araştırma konusu olan kriterler açısından, mahallelerin gelişiminde etkisi olacak şekilde mahalle sakinlerinin güçlendirilmesi gerekli olup, aşağıdaki öneri ve yöntemler sunulmaktadır:

Tasarım Öneriler

Ekolojik açıdan öneriler

- Kullanılmayan ve bayır arazilerin, ilgili örgütler tarafından incelenmesi, tahsis edilmesi ve yeşil alanlara ve mahalle parklarına dönüştürülmesi.
- Sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açısından kentsel alanlardaki boş arazilerde dolgu geliştirme yapılarak, yeniden düzenlenmesi.
- Bina inşaatında, çevresel tehlikelerin azalmasını sağlayan yerel malzeme ve kaynakların kullanılması.
- Malzemelerin özellik ve kalitesini artırmak için, güncel bilgi ile yerli teknolojinin yerli malzeme kullanımında entegrasyonu(Barton 2002).
- Binaların doğru konumlanım ile doğal hava akımından ve güneş enerjisinden yararlanma .(Yenilenebilir enerjilerden faydalanma)(Barton 2002).
- Her binaya gereken enerjiyi sağlamak için fotovoltaiik sistemlerden yararlanma.
- Eski ve yeni binalarda yeşil teras, çatı bahçeleri ve yeşil duvar teknolojilerinden faydalanma.
- Yağmur suyunun toplanması ve tekrardan kullanılması(Barton 2002).
- Kullanım türüne göre ısı kaybının azalması için bina gövdesinin yalıtımı.
- Görsel estetik ve çevreyi güzelleştirmek için binalarda yeşil duvar teknolojisi kullanma.
- Şehir ve doğal çevre arasında bağlantı kurmak ve genel huzuru sağlamak hedefiyle yaya yollarını yeşil yollara entegre etme(Gao and Asami 2007).
- Şehrin doğal kültürel ve tarihî özelliklerine uygun bitki çeşitlerinin kullanılması.
- Kent mobilyasının çevre ile birleşerek içiçe girmesi.

- Mahallelerin kentsel peyzajında imar ve yürütme işlemleri ve çalışmalar hususunda koordinasyon sağlanması.
- Küçük mahalle parkları tasarımı.
- Mevcut bitki örtüsünün onarımı ve korunması.

Fonksiyonellik açısından öneriler

- Tasarımda bölgeye ait yerel desenleri kullanma.
- Yüksek yoğunluğun karma ve dinamik kullanımlarla birleşimi.
- Parkların ve yeşil alan yüzeyinin daha fazla olması için mahalleye ait açık kamusal alanların tasarımı.
- Mahalle canlılığını sağlamak için açık alanlara özen gösterme.
- İnsanları açık alanlarda bulunmaya teşvik etmek için yaya ve bisikletlilere hareket önceliği verilmesi(Gao and Asami 2007).
- Mahallede huzur ve güven hissini sağlamak hedefiyle mahalle faaliyetleri için bir takım yerler tasarlama.
- Eski dokunun ve değerli tarihi kullanımların onarılıp restore edilmesi.
- Sosyal etkileşimlerin ve aynı şekilde çevrenin okunabilirliğinin güçlendirilmesi hedefiyle kompleks etrafında açık kamusal alan oluşturulması.
- Kent ortamını ve özellikle de kent mobilyasını bedensel engellilerin ihtiyaçlarına göre uyarlama(kelanteri 2010)

Estetik açıdan öneriler

- Görsel kirliliğe ve karmaşaya yol açmayacak şekilde birbirine bağlı bir tasarım ile etkileyici ve çeşitli bir mimari .
- Bina ölçeği ve cadde türü arasındaki uyum yoluyla dinamik ve hoş bir alan tasarımı(Gao and Asami 2007).
- Binalar aracılığıyla güzel bir ufuk çizgisi tasarımı.
- Eski ve yıpranmış cephelerin kalitesini artırma.
- Tarihi alanlardaki binaların tasarımının insan ölçeğine sahip olması gerekliliği.
- Şehir tablolarının yerleştirilme yeri ve şekline ilişkin kural ve düzenlemeler. (Billboardlar)
- Kent alanlarının çeşitli mobilyalarla süslenmesinde uyum ve denge(kelanteri 2010).
- Kent alanlarının aydınlatılması (şehrin gece görünümü)
- Bina tasarımı ve yapımında alışılmadık formlar kullanılmaması.
- Okunabilir kent alanlarının; faaliyet modelleri ile yapısal form olmak.

- Binaların tasarım ve uygulamasında mümkün olduğu kadar klima, soğutucu ve benzeri tesisatlar görünür olmamalıdır.
- Yayaların hareketlerinde karışıklığa neden olan levhaların dikilmemesi.
- Geçitlerin döşemesinin onarımı ve korunması.
- Kent mobilyalarının uygun yerlere yerleştirilmesi ve bunların, çevre mimarisi, dokusu ve rengiyle uyum sağlaması.
- Yönetmelikler hazırlama ve uygulama için kentsel peyzaj kalitesini yükseltme komitesi kurulması(İCMA 2010).

Kimlik açısından öneriler

- Kimliği olan, eski ve önemli yapılara özel ilgi gösterilmesi ve kültürel özelliği olan binaların kenarındaki rahatsız edici yerlerin ortadan kaldırılarak mahalle parkları gibi açık kamusal alanlara dönüştürülmesi(Gao and Asami 2007).
 - Kent sakinleri açısından kültürel, eğlence ve spor alanları gibi açık kamusal alanların geliştirilmesi
 - Kent mobilyaları ve dekorasyon tasarımında insan ölçeğini dikkate almak. (ergonomi)
 - Güçlü bir mekan duygusuna sahip ve okunabilen bir alan tasarlamak
- Kent sakinlerinin toplu programlara katılmasını sağlayarak sosyal dayanışmayı güçlendirme(İCMA 2010).
 - Mahalle kimliğini geliştirmek için görsel ve kimlikel simgeler tasarlama
 - Sosyal etkileşimleri güçlendirmek için mahalle dernekleri oluşturma
 - Tarihi ve kültürel yapıların canlandırılması
 - Toplumun kültür ve davranışlarına uygun kent mobilyaları tasarlama(kelanteri 2010).

Bu bölümde; tasarım kriterlerini dikkate alarak, mahallelerin sürdürülebilirliğine yardım edecek olan inceleme konusu mahallelere ait tasarlanmış bir kaç alternatif üzerinde mevcut durum ve öneri kentsel peyzaj tasarımına yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Tasarım Senaryosu 1

Şekil 51. Kazım Karabekir mahallesinden1'inci mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Binaların atıl durumda olması
- Bakımsız yaya yolu
- Yeşil alan yetersizliği
- Cephe karmaşığı
- Dış cephe uyumsuzluğu

Tasarım ilkeleri

- Mahalle dokusuna bağlı kalınarak yerli malzemelerin kullanılması ve bu sayede bütün geçit boyunca dış yapıların (cephelerin) uyumlu olması (ahşap ve taş malzeme kullanılması)
- Mahallenin ekolojik sürdürülebilirliği için yeşil teraslar kullanılması.
- Mahalle içinde 30 km. Hızla hareket edilmesi için otomobil yolunu pürüzlü yapma
- Ahşap kaplama tasarımıyla ufuk çizgisine özen gösterme.
- Mevcut dokuyla uyumlu renk kullanılması.

Şekil 52. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 1'inci tasarım

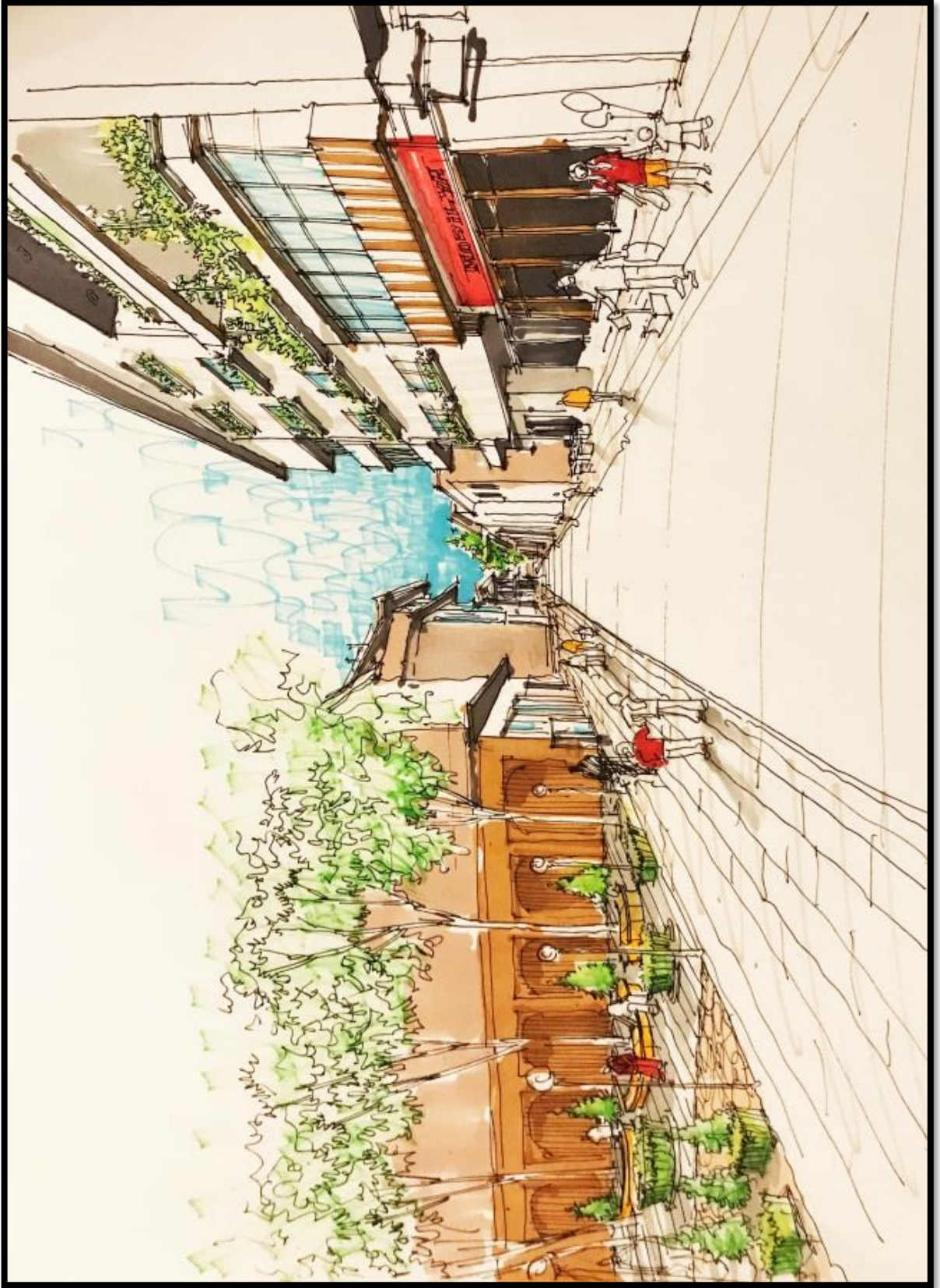
Şekil 53. Kazım Karabekir mahallesinden 2'inci mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Mahallenin potansiyelini kullanamamak
- Yeşil alan yetersizliği
- Uygun bir mahalle parkının olmaması
- Uygunsuz görünüm
- Sosyal toplantılar için uygun alan eksikliği

Tasarım ilkeleri

- Mahalledeki sosyal etkileşimi sağlamak amacıyla mahalle içinde bulunan eski bağdaki dış yapının kaldırılması.
- Mahallenin daha fazla yeşillendirilmesi.
- Mahallenin görsel kalitesinin artırılması.
- Kişisel mahalle kimliğinin verilmesi.
- Mahallenin ekolojik sürdürülebilirliğinin yükseltilmesi.
- Mevcut binaların gövdesinde renk kullanılması ve bu binalarda yeşil teras yapılması.
- Yaya yolunu güçlendirmek için yaya güzergahına özel önem verme.

Şekil 54. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 2'inci tasarım

Tasarım Senaryosu 3

Şekil 55. Kazım Karabekir mahallesinden 3'üncü mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Terk edilmiş kentsel alan
- sert yönlerin fazlalığı
- odak noktaların bulunmaması
- Yeşil alan yetersizliği
- Fonksiyon yetersizliği
- Uygunsuz kentsel vizyon

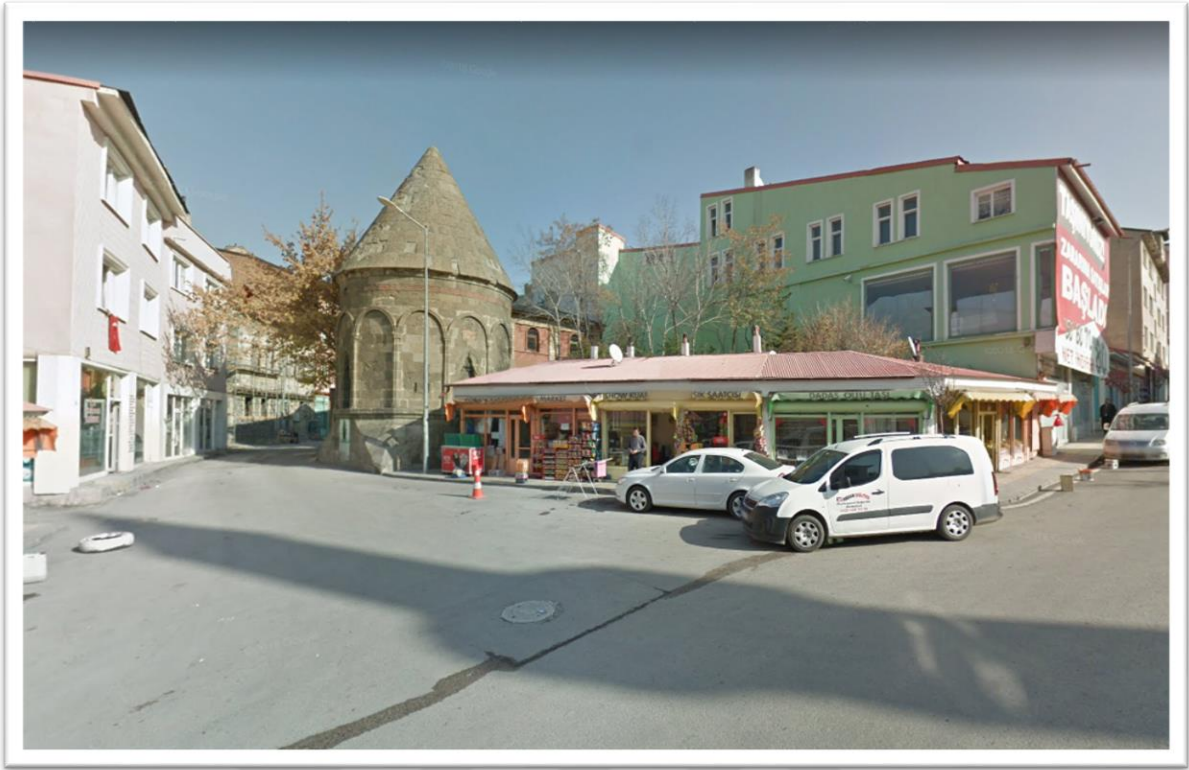
Tasarım ilkeleri

- Metruk yerlerin belirlenerek herkesin istifade edebilmesi için kamusal kullanım yerleri. oluşturmak ve sosyal güvenliğin artırılması.
- Çevrenin yeşillendirilmesi ve etrafı güzelleştirmek için ağaçlar kullanılması.
- Yerli malzemeler kullanarak çevrede hakim olan gövdeyi yenileştirme.
- Mahallenin okunabilirliğinin artırılması.

Şekil 56. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 3'üncü tasarım

Tasarım Senaryosu 4

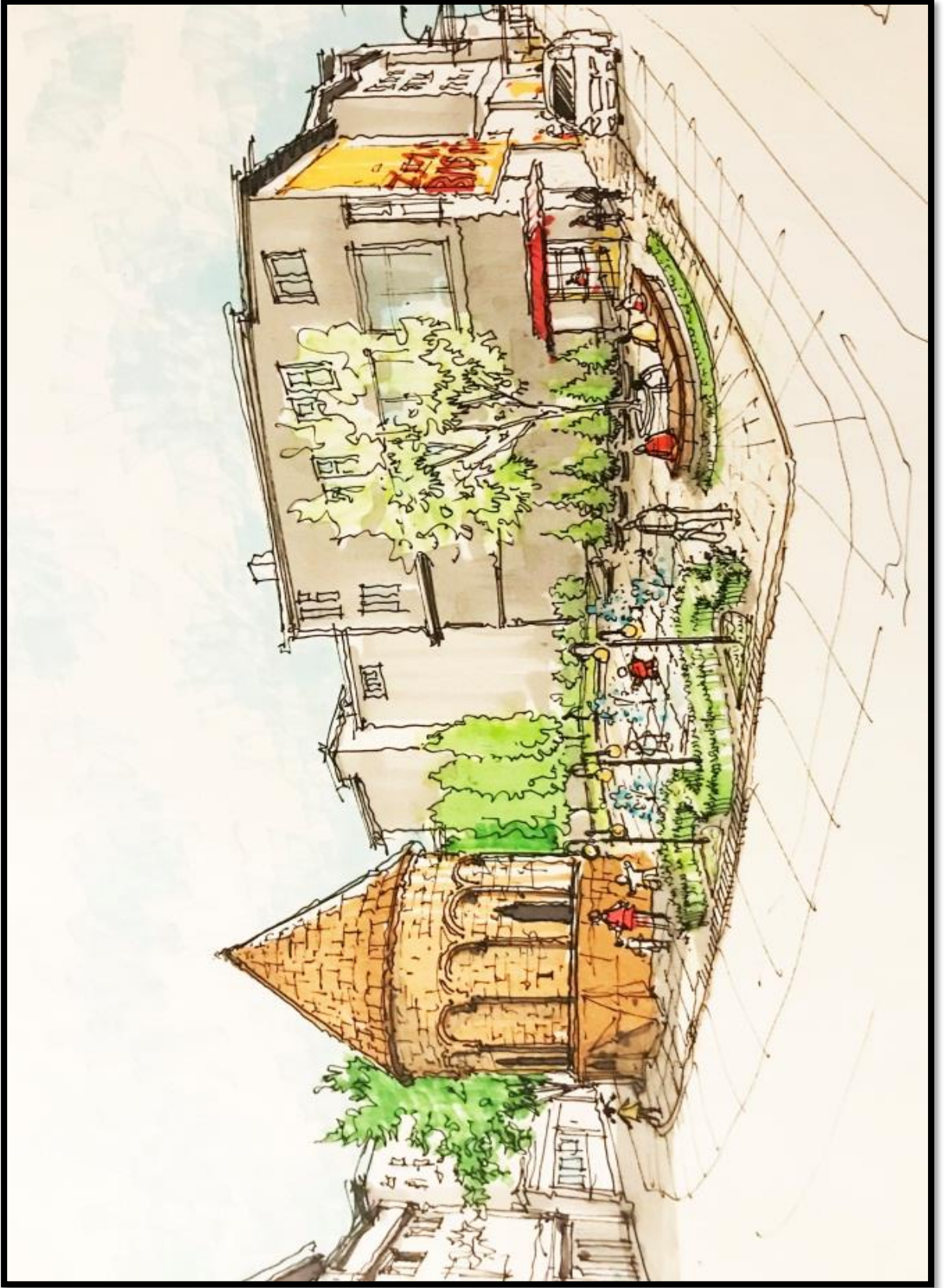
Şekil 57. Kazım Karabekir mahallesinden 4'üncü mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Değerli bir tarihi yapıya dikkat edilmemesi
- Yeşil alan yetersizliği
- Mahalle işaretlerine dikkat edilmemesi
- Çevredeki görsel rahatsızlıklar
- Mahalle parkı olmaması

Tasarım ilkeleri

- Tarihî yapıya saygı gösterilmesi ve eski yapıların yanındaki gereksiz kullanımların ortadan kaldırılması.
- Sosyal etkileşimi güçlendirmek ve çevreyi unutulmaz kılmak için kamu alanları oluşturma.
- Vatandaşların huzurunu artırmak amacıyla ağaç ekme ve çevreyi yeşillendirme.
- Farklı çocuk ve yetişkin grupların sakin ve rahat alanlara katılımı .
- Mevcut tarihî yapılara saygı göstererek kişisel mahalle kimliğinin güçlendirilmesi ve korunması.
- Yerli malzemeler kullanarak çevrede hakim olan gövdeyi yenileştirme.
- Mahallenin okunabilirliğinin artırılması.

Şekil 58. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 4'üncü tasarım

Şekil 59. Kazım Karabekir mahallesinden 5'inci mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Binaların atıl durumda olması
- Bakımsız yaya yolu
- Yeşil alan yetersizliği
- Cephe karmaşığı
- Dış cephe uyumsuzluğu

Tasarım ilkeleri

- Taş gibi yerel malzemeler kullanarak yaya mesirine özel önem verme
- Ekolojik sürdürülebilirliğin artırılması yönünde çevrenin yeşillendirilmesi için bina gövdesinde yeşil teras kullanılması
- Mevcut yapıların yenileştirilmesinde yerli malzeme kullanımı
- Mahallenin tarihî kimliğini koruma

Şekil 60. Kazım Karabekir mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 5'inci tasarım

Tasarım Senaryosu 6

Şekil 61. Şükrü Paşa mahallesinden 1'inci mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Terk edilmiş kentsel alan
- sert yönlerin fazlalığı
- odak noktaların bulunmaması
- Yeşil alan yetersizliği
- Fonksiyon yetersizliği
- Uygunsuz kentsel vizyon

Tasarım ilkeleri

- Farklı çocuk ve yetişkin grupların sakin ve rahat alanlara katılımı.
- Metruk yerlerin belirlenerek herkesin istifade edebilmesi için kamusal kullanım yerleri oluşturmak ve sosyal güvenliğin artırılması.
- Çevrenin yeşillendirilmesi ve etrafı güzelleştirmek için ağaçlar kullanılması.
- Mahallenin okunabilirliğinin artırılması.
- Taş gibi yerel malzemeler kullanarak yaya mesirine özel önem verme.

Şekil 62. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 1'inci tasarım

Şekil 63. Şükrü Paşa mahallesiden 2'inci mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Sert yönlerin fazlalığı
- Yeşil alan yetersizliği
- Uygunsuz kentsel vizyon
- Fonksiyon yetersizliği

Tasarım ilkeleri

- Ekolojik sürdürülebilirliğin artırılması yönünde çevrenin yeşillendirilmesi için bina gövdesinde yeşil teras kullanılması.
- Metruk yerlerin belirlenerek herkesin istifade edebilmesi için kamusal kullanım yerleri oluşturmak ve sosyal güvenliğin artırılması.
- Çevrenin yeşillendirilmesi ve etrafı güzelleştirmek için ağaçlar kullanılması.
- Mahallenin görsel kalitesinin artırılması.

Şekil 64. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 2'inci tasarım

Şekil 65. Şükrü Paşa mahallesinden 3'üncü mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Yerel kaynakların kullanılamaması
- Yeşil alan yetersizliği
- Tasarımda iklime dikkat eksikliği
- Görsel güzellik eksikliği

Tasarım ilkeleri

- Ekolojik sürdürülebilirliğin artırılması yönünde çevrenin yeşillendirilmesi için bina gövdesinde yeşil teras kullanılması
- Mahallenin görsel kalitesinin artırılması
- Yerli malzemeler kullanarak çevrede hakim olan gövdeyi yenileştirme

Şekil 66. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 3'üncü tasarım

Tasarım Senaryosu 9

Şekil 67. Şükrü Paşa mahallesiden 4'üncü mevcut durum

Alan analizi/Sorun tanımlama

- Kentsel mobilya tasarımı eksikliği
- Yerel kaynakların kullanılamaması
- Yeşil alan yetersizliği
- Tasarımda iklime dikkat eksikliği
- Görsel güzellik eksikliği

Tasarım ilkeleri

- Yerli malzemeler kullanarak çevrede hakim olan gövdeyi yenileştirme
- Çevrenin yeşillendirilmesi ve etrafı güzelleştirmek için ağaçlar kullanılması
- Mahallenin okunabilirliğinin artırılması
- Mahallenin görsel kalitesinin artırılması

Şekil 68. Şükrü Paşa mahallesinden tasarım ilkelere dayalı 4'üncü tasarım

Bu araştırmada elde edilen kentsel peyzaj tasarım göstergelerinden yola çıkarak tüm mahalleye genellenebilecek eski ve yeni mahallelerin bazı kentsel mekanlarının tasarımında evre kalitesi ve sürdürülebilirliğin birbiriyle ilişkili olduğu ve ilgili kavramlar ve mahalleler bu göstergelere göre tasarlanırsa mahalle kalitesine katkı sağlıyacağı ve halkın yaşam kalitesini artırabileceği sonucuna varılmıştır. Daha yaşanabilir kentsel mekanlar için doğru planlama kadar, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve yerel halka büyük görevler düşmektedir.

Yaşam mekanların ekolojik, kimlik, fonksiyon ve estetik açıdan sahip olduğu değerler kentlerin doğrudan yaşam kalitesini belirlemektedir. Bu konuda bir çok araştırma yapılmakta beraber yaşayan, dinamik bir süreç olan kentleşme ve kent olgusunu yaşanabilirlik standartlar , bir çok parametreye göre değişebilmektedir. Bu araştırmada uygulanan yöntem ile ortaya çıkan sonuçlar kentsel peyzaj analizi açısından önemli olmakla beraber , bu konuda daha ayrıntılı çalışma ve yöntemler geliştirilebilir. Bununla beraber, bu araştırmada sürdürülebilir kentsel peyzaj analizine yönelik 4 farklı parametre (ekoloji, kimlik, fonksiyon ve estetik) kullanılması ülkemizde bir ilk olup, bu yönden yapılacak olan araştırmalara altlık oluşturması belirlenmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahqar, M. and Malek Hosseini, A., 2020. An analysis of neighborhood-based planning indicators in sustainable urban development, case study: golpa neighborhood, Hamadan. *Environmental Management Quarterly*, 47(4), 107-123.
- Amanpour, S., 2020. Analysis of the relationship between sustainability of urban areas and social security of citizens in ahvaz metropolis, *Geographical Research on Urban Planning*, 8(2), 257-237.
- Anna Maria,V., 2009. Evaluation of a sustainable greek vernacular settlement and its landscape: Architectural typology and Building Physics, *Building and Environment*, 44(6), 1095-1106.
- Anonim, 1995. <https://islamansiklopedisi.org.tr/erzurum>
- Anonim, 2018. <https://www.sanatin Yolculugu.com/erzurum-kalesi>
- Anonim, 2019. <http://mngdaf.com/p=erzurum>
- Anonim, 2020. Erzurum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Anonim, 2007. <http://www.erzurum.gov.tr/Erzurum/Web/Gozlem>
- Anonim, 2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Place_de_la_Concorde
- Anonim, 2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Taksim_Square
- Anonim, 2004. <https://www.tgrthaber.com.tr/aktuel/dadas-diyari-erzurum-gezi-rehberi-erzurumdagezilecek-yer-ve-mekanlar>
- Anonim, 1995. <http://islamansiklopedisi.org.trevsur.com>
- Arup, U.D., 2008. Nordhavnen environmental sustainability, Arup Urban Design Studio, 8(3),8-14.
- Assadi, M., 1988. Plants of arasbaran protected area, *Iranian Journal of Botany*, 3(2), 43-59.
- Atanur, G.S., 2010. Kent Kimliği Çerçevesinde Görsel Peyzaj Değerlerinin Analizi- Mustafapaşa Örneği, *Peyzaj Mimarlığı 4. Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı*, 59s,İzmir.
- Ateshinbar, M., 2010. Kentsel peyzajda kimliğin sürekliliği. . *Bagh Nazar Quarterly*,6(22),45-56.
- Ateshinbar, M., 2011. Peyzaj teorisi, kentsel dönüşüm sürecinde kimliğin sürekliliğine bir yaklaşım. *Bagh Nazar Quarterly*,7(16),59-68.
- Bagae, P. and Okovet, H. and Ansari, M., 2012. Kentsel Bulvarlarda Peyzaj Düzenlemesi. Helle Yayınevi, 294s,Tahran, Iran.
- Bahraini, H., 1998. Urban Space Analysis. Tehran Universitesi Press,186 p,Tehran,Iran.
- Bahraini, H., 2007. Peyzaj Dili. Tahran Universitesi Yayınları,407 s,Tahran,Iran.
- Barton, H., 2000. Sustainable Communities: The Potential for Eeo – Neighborhoods, Earth Scan Press ltd, 256p.UK.
- Başal, M., 2008. Sürdürülebilir peyzaj tasarım yaklaşımları, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, 15(63), 62-66.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı / Kentleşme Şurası, Ankara.

- Behzadfar, M., 2009. Kentsel tasarım gereklilikleri ve beklentiler. Abadi, Şehir Planlama ve Mimarlık Dergisi, 63(19), 55-70.
- Behzadfar, M., 2011. Şehrin kimliği. Nashr e Shahr Yayınları, 323s, Tahran, İran.
- Behzadfar, M., and Gazizadeh, S.N., 2012. A sense of satisfaction from residential open space, Tehran Fine Arts Magazine, 45(3), 15-24.
- Bell, S., 2004. Peyzaj, Patern, Kavram, Süreç. Khak e Nashr yayin, 354 p, Isfehan.
- Bemanian, M. and Mahmoodinejad, H., 2014. Principles of Rural Tourism Planning and Development, Tahan Press, 420 p, Tehran, İran.
- Bridger, J.C. and Luloff, A. E., 2001. Building sustainable community. Is social capital the answer? Sociological Inquiry, 71(2), 458-472.
- Carmona, M., 2005. Public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design, Architectural press, 289 p, Oxford, Boston.
- Carter, B., 2010. Sustainable communities in the UK. Printed in sustainable community by woodrow w.clark II, 356p, USA.
- Chapman, D., 2005. Creating Neighborhoods and Places in the Built Environment. Earth Scan Press Ltd, 146 p, Birmingham, UK.
- Condon, P., 2010. Seven Rules for Sustainable Communities. Island Press, 187 p, Newyork, USA.
- Coşgun, S., 2013. kentsel Tasarım Kapsamında Kentsel Peyzaj Tasarımı ve Diyarbakir Kayapınar Örneğinde İrdelenmesi, MS Thesis, Ankara Üniversitesi, Türkiye.
- Cullen, G., 2008. Kent Peyzaj Seçmeleri, Tahran Üniversitesi Yayın evi, 377s, Tahran, İran.
- Daniel, E., 2007. Sustainable Design. Island Press, 234 p, USA.
- Demiralp, S., 2009. Kentsel Miras, Mekân Kalitesi ve Kentsel Tasarım Komisyonu Raporu,
- Derman, B. and Derman D.T., 2002. İzmir büyükşehir belediyesi izmir liman bölgesi için kentsel tasarım uluslararası fikir yarışması - 2.ödü l açıklama raporu - mimari konsept, Ege Mimarlık Dergisi, 12(4), 40-45.
- Dogu, F. U. and Aras, L., 2019. Measuring social sustainability with the developed MCSA model: Güzelyurt, Sustainability MDPI, Open Access Journal, 11(9), 1-20.
- Douglas, F., 2008. Sustainable Urbanism, Urban Design with Nature. John Wiley & Sons, Newyork, 286p, USA.
- Eynifar, A., 2007. The Role of Early Patterns Design of Contemporary Residential Neighborhoods. Tahran Üniversitesi Yayınları, 325p, Tehran, İran.
- Feyzi, M. and Razzagi, S., Peyzaj odaklı şehir plancısı; Peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarımda yeni bir yaklaşım. Bagh Nazar Quarterly, 10(6), 23-30.
- Gao, X. and Asami, Y., 2007. Effect of urban landscapes on land Prices in two japanese cities 'Landscape and Urban Planning', 81(5), 155-166.
- Gerekhanllu, M. and hosseini, H., 2010. Indicators of Sustainable Urban Development, Tahran Üniversitesi Yayınları, 287p, Tehran, İran.
- Golkar, K. i 2008. Kentsel peyzaj kavramı. Abadi Quarterly, 16(53), 38-48.
- Goodman, W., 2010. Principles and Practice of Urban Planning. International City Managers association, 285p, Washington.

- Gül, E., 2010. Evaluation of Modified Urban Space: Urban Plaza Concept with its Historical Dimensions. Master Thesis, Department of City and Reginal Planning. METU, Ankara.
- Hacipour, A. and Kitapçı, KH., 2012. Yeni Şehircilik kalıcı mahalleler oluşturmaya bir yoldur. Peyzaj, Cevre, Kent dergisi, 8(3),14-20.
- Hajipour, M., 2020. Spatial-Spatial Analysis of livelihood capitals of pirashahr birjand, Development of Urban Spaces, 2(2), 219-197.
- Hamstead, M.P. and Quinn, M.S., 2005. Sustainable Community Develepment and Ecology Economics: Teorical Convergence and Practice Implications. Teylor, France.
- Itoh, S., 2006. From Landscape Regulations to Landscape Laws: A Policy Reform Originated from Autonomy. Mokutakusha ‘Tokyo .
- Kelanteri, H. and Ohovvet, H., 2010. Kent Peyzajı Planlaması, Belediye Yayın Evi, 391s, Tahrn, Iran.
- Kenneth, B. and Gerald, A., 2001. Community by Design.McGraw Hill Professional press, 296p, USA.
- Kerimi, M. and Negintac,V., 2010. Kalıcılık Yaklaşımla Mahallelerin Kent Peyzajı Yönetimi, Şehir Planlama ve Çalışma Merkezi,189s,Tahrn, Iran.
- Khemri, M. R. Melis, A., 2020. Sustaining the liveliness of public spaces in El houma through placemaking, the Case of Algiers, The Journal of Public Space, 5(1), 129-152.
- Kienitz, R., 2001. Managing Maryland’s Growth: Models and Guidelines for Infill Development, Department of Planning,354p, Maryland.
- Koanal. R., 2010. Sehircilik Culturu. Perham neqsh yayın.346 s, Tahrn,Iran.
- Krizak, K. and Power. J., 1996. Surdurulebilir Sehir Vurali. Mehr Iman yayini, Tebriz,Iran.
- Leng, J., 1987. Creating Architectural Theory. Van Nostrand Reinhold International.285p, London.
- Leng, J., 1994. Urban Design: The American Experience. Van Nostrand Reinhold, Newyork, 280p, USA.
- Leng, J., 2005. Urban Design: A Typology of Procedures and Products. Elsevier,360p, London.
- Lynch, K., 1960. The Image of the City.187 p, MIT Press, USA.
- Lynch, K., 1981. A Theory of Good City Form.522 p, MIT Press , USA.
- Madanipour, A., 2009. Şehrin Kamusal ve Özel Alanları. Şehir Planlama ve İşleme Şirketi, 236 s,Tehrán,Iran.
- Mansuri, S.A. 2005. Peyzaj mimarlığı bilgisine giriş. Bagh Nazar Quarterly, 1(2), 68-78.
- Marmot, A., 1981. The legacy of ic corbusier and high risce housing. Built Environment ,9(2), 82-95.
- Mazmania, D. and Kraft, M., 2009. Toward Sustainable Communities:Transition and Transformations in Invironmental Policy.Masacuusetts Institute of Technology, 255p, USA.
- Mofidi, M. and Müzterzade, H., 2014. Kalıcı kent mahalleleri yapımı kriterlerinin düzenlemesi, Bag-e-Nazar Dergisi,18(4), 59-70.
- Neal, P., 2003. Urban Villages and Meaning of Communities ‘Spon Press ‘385p, London.

- Nuriyan, F. and Abdollahi, M., 2008. Explain the Criteria and Characteristics of Sustainability in Residential Area, 287 p, Tehran, Iran.
- Oktay, S.Ö., 2015. Mahalle Ölçeğinde Sürdürülebilirlik Değerlendirme Araçlarının İrdelenmesi ve Yerele Özgü Bir Yöntem Önerisi, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özhanci, E. and Yılmaz, H. and Yılmaz, S., 2014. Safety perception of different plant designs in pedestrian and car streets. *Urban Design International*, 19(4), 303-310.
- Pakzad, J., 2007. Teorik Temeller ve Kentsel Tasarım Süreci. Şahidi Yayınları, 320s, Iran.
- Perry, C., 1939. Housing for Machine Age. Russell Sage Foundation, 245p, New York.
- Perry, C., 1989. The Neighborhood and Formula in Branched Urban Planning Theory. Rinhol Company, 367p, New York.
- Porteous, J. D., 1977. Environment and Behaviour: Planning and Everyday Urban Life. Addison-Wesley press, 460p, New York.
- Power, A., 2004. Sustainable Development Commission, London School of Economics, 140p, UK.
- Rogers, M. and Rayan, R., 2010. The triple bottom line for sustainable community development. *The International Journal of Justice and Sustainability*, 6(3), 279-289.
- Roseland, M., 2005. Toward Sustainable Communities; Resources for Citizen and Their Government. New Society Publisher, 256p, New York.
- Sarhani, F. and Yazdani, M.H. and Amanpour, S., 2020. A comparative study of social housing indicators, case study: Ahvaz informal settlements, *Journal of Geography and Environmental Studies*, 8(32), 24-27.
- Sariri, A., 2013. Peyzaj Mimarlığı. Kasra Yayın Evi, 232s, Mashhad, Iran.
- Sci, I.J., 2014. Factors affecting the vitality of streets in downtown johor bahru city, *Indian Journal of Scientific Research*, 7(1): 361 –374.
- Sharafi, F. and Najad Hosein, S.M. and Chavoshi, S.A., 2019. The position and role of urban furniture in giving identity to sima, The 6th National Conference on Applied Research in Civil Engineering, Architecture and Urban Management, Tehran, Iran.
- Singeri, M. ve Mofidi, M., 2011. Çağdaş mahallelerde etkileyen ilkel örneklerin incelemesi, *Şehir Kimlik Dergisi*, 6(4), 73-81.
- Sohrabi, N., 2005. Şehir Ortam Tasarımı., Saminellohocec Yayın Evi, 192s, Tahran, Iran.
- Song, Y., 2005. Smart growth and urban development pattern: A comparative, *International Regional Science* 28(3), 239-265.
- Tajfar, N., and Ahmadi, H., 2020. Investigating the performance of urban furniture in urban spaces, The Seventh National Conference of Applied Research in Civil Engineering, Architecture and Urban Management, Tehran, Iran.
- Yılmaz, T. ve Çakıcı I., 2009. Kentsel tasarım kapsamında kent meydanları, konyaaltı kent meydanı fikir projesi, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 7(3), 8-13.
- Yılmaz, A., 2011. Bilinmeyen Erzurum Ürün Kodu, , Zafer Ofset Yayınları , 246 s, Erzurum.
- Yılmaz, H., 2019. Atatürk üniversitesi merkez yerleşkesi açık-yeşil alana ovlusu Peyzaj tasarımı ve uygulama süreci. *Akademik Ziraet Dergisi*, 8(1), 127-134.

- Yilmaz, H., Junart, H., Özhanci, E., Yeşil, P. and Yeşil, M., 2015. Urban living area satisfaction and public preference. *Kastaman University Journal of Forestry Faculty*, 15(2), 319-329.
- Zanganeh, M., Bani Asad, T., Khavari, A., 2020. A Study of Social Stability in new Towns, case Study: mehregan town in mashhad, *Quarterly Journal of Urban Structure and Function Studies*, 7(22), 1139-129.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Reza GHOLIZADEH
Doğum tarihi:	
Doğum Yeri:	
Uyruğu:	
Adres:	
Tel:	
E-mail:	
Eğitim	
Lise:	Akbar Rezazadeh Lisesi
Lisans:	Tabriz Azad University
Yüksek lisans:	Tabriz Azad University
Doktora:	Atatürk Üniversitesi
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce:	Orta
Farsca:	İyi
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Mimarlık Derneği Üyesi Mühendislik Sistemi Üyesi	
Tezden Üretilmiş Yayınlar	
1. Multitemporal meteorological drought forecasting using Bat-ELM 2. A new binarigenetic programming approach to design public transportation systems according to transit-oriented development criteria	